

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL
NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZET
KUTATÁSI JELENTÉSEI

49.

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL
NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZET

Igazgató:
Dr. Miltényi Károly

ISSN 0236-736-X

Írta:
Tóth Pál Péter

Lektorálta:
Cseh-Szombathy László

NEMZETKÖZI VÁNDORLÁS — MAGYARORSZÁG

Készült az Országos Tudományos Kutatási Alap támogatásával.

**BUDAPEST
1993/3**

"Az emberi tehetség parányi lámpa, mely egyszerre keskeny kört tölthet meg fényével; s ha egy helyről másra hurcoltatik, setétséget hagy maga után. Bizonyos helyhez kell azért kapcsolatnunk, hogy azt jótékony világítással állandóul boldogíthassuk."

Kölcsey Ferenc: Parainesis Kölcsey Kálmánhoz (1)

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
I. BEVEZETÉS	7
II. MÓDSZEREK	9
III. TÖRTÉNELMI HÁTTÉR	11
1. Menekültként érkezve	11
2. Az Osztrák-Magyar Monarchia felszámolása és a magyar állampol- gárok	11
3. A második világháború után	15
4. A bolsevik típusú hatalmi struktúra kialakulását követően	17
5. Lazuló keretek	19
IV. JOGI FELTÉTELEK	21
V. A MAGYARORSZÁGOT ÉRINTŐ NEMZETKÖZI NÉPESSÉGMOZ- GÁS 1988—1992 KÖZÖTT	25
1. Menekültek	27
2. Bevándorlók	28
3. Új állampolgárok	35
VI. JEGYZETEK	38
VII. TÁBLÁK	43

TÁBLÁK JEGYÉKE

1.	A bevándorlók számának alakulása 1988—1992 között	45
2.	Magyarországra bevándorlók országonként, korcsoportonként és nemenként a környező országok kivételével, 1988	46
3.	Magyarországra bevándorlók országonként, korcsoportonként és nemenként a környező országok kivételével, 1989	48
4.	Magyarországra bevándorlók országonként, korcsoportonként és nemenként a környező országok kivételével, 1990	50
5.	Magyarországra bevándorlók országonként, korcsoportonként és nemenként a környező országok kivételével, 1991	52
6.	Magyarországra bevándorlók országonként, korcsoportonként és nemenként a környező országok kivételével, 1992	54
7.	A bevándorlók száma és százalékos megoszlása nemenként és korcsoportonként	56
8.	Romániából érkezettek száma és százalékos megoszlása korcsoport szerint	57
9.	A Szovjetunióból érkezettek száma és százalékos megoszlása korcsoport szerint	58
10.	Jugoszláviából érkezettek száma korcsoport szerint	59
11.	Csehszlovákiából és Ausztriából érkezettek száma korcsoport szerint	59
12.	1989 után letelepedés, illetve bevándorlás céljából Magyarországra érkezett külföldiek	60
13.	1989 után letelepedés, illetve bevándorlás céljából Magyarországra érkezett magyar nemzetiségű külföldiek	61
14.	Hazánkban tanuló és posztgraduális képzésben részt vevő külföldiek száma és százalékos megoszlása kor szerint	62
15.	Hazánkban tanuló és posztgraduális képzésben részt vevő külföldiek száma állampolgárságuk szerint	64
16.	Hazánkban tanuló és posztgraduális képzésben részt vevő külföldiek százalékos megoszlása állampolgárságuk szerint	66
17.	Hazánkban tanuló és posztgraduális képzésben részt vevő külföldiek száma tudományágak szerint	68
18.	Hazánkban tanuló és posztgraduális képzésben részt vevő külföldiek száma foglalkozás szerint	69
19.	Bevándorlás céljából Magyarországra érkezettek főfoglalkozási ágak és nemek szerint	70
20.	Bevándorlás céljából Magyarországra érkezettek foglalkozás és nemek szerinti megoszlása	71
21.	Bevándorlás céljából Romániából Magyarországra érkezettek foglalkozás és nemek szerinti megoszlása	76
22.	Állampolgárságot kaptak száma évenként és kibocsátó országonként	81
23.	Állampolgárságot kaptak százalékos megoszlása évenként, nemenként és kibocsátó országonként	81
24.	Állampolgárságot kaptak százalékos megoszlása évenként, korcsoportonként és kibocsátó országonként	82
25.	Állampolgárságot kaptak százalékos megoszlása évenként, korcsoportonként és kibocsátó országonként (férfi)	83
26.	Állampolgárságot kaptak százalékos megoszlása évenként, korcsoportonként és kibocsátó országonként (nő)	83
27.	Állampolgárságot kaptak százalékos megoszlása évenként és foglalkozási áganként	84
28.	Állampolgárságot kaptak százalékos megoszlása évenként, nemenként és foglalkozási áganként	85

I. BEVEZETÉS

A világban lejátszódó folyamatoktól való évtizedeken át tartó elzártság lazulásával, majd megszűnésével bizonyos fogalmak új tartalmat kaptak, a disszidensből például külföldön élő hazánkfiá lett. Ezzel párhuzamosan új, korábban nem használt, nem létezőnek tekintett fogalmak migráció, ki- és bevándorlás, menekült, menedékes váltak megszokottá s a nemzetközileg elfogadott terminológia használata — igaz némi bizonytalansággal — vált általánossá. A korábban bizalmasan kezelt, titkolt s csak a beavatottak előtt ismert folyamatok és számok, amelyhez az állampolgárságuktól megfosztottak és az új állampolgárságot kaptak homályban tartott csoportja is tartozott, lassan elveszítették titkosságukat, titokzatos-ságukat, a hozzájuk tapadó pozitív vagy negatív politikai felhangokat. S helyükre kerülve pedig a legtermészetesebb módon a mindennapi élet részévé, illetve szakkérdéssé váltak. Ennek elég egyértelmű jele a menekültekkel és a bevándorlókkal foglalkozó hivatal és intézményrendszer létrehozása, kiépítése, valamint az, hogy ma már az e kérdéskörhöz kapcsolódó adatok sem titkosak (2).

A dolgozat keretében azt a célt tűztük ki magunk elé, hogy a rendelkezésünkre álló adatok alapján elsősorban és kiemelten Magyarországot 1988—1992 között érintő külső népességmozgás legfontosabb összefüggéseit tárjuk fel. Ez egyben azt is jelenti, hogy az országból eltávozókkal, valamint a határok újbóli és újbóli meghúzása következtében más országokba került volt magyar állampolgárokkal, magyar nemzetiségűekkel csak abban az összefüggésben fogunk szólni, ahogyan az a későbbi ideérkezés szempontjából jelentőséggel bír. A Magyarországra érkezők esetében is tudomásul kell venni, hogy a vizsgált időszakban nem azonos alapon létrejött folyamatokat kellett elemezni. Ez annak a következménye, hogy mind a kivándorlás, mind pedig a bevándorlás szempontjából is az ország évtizedeken át tartó izoláltsága, mesterséges, ideológiai-politikai megfontolások következtében kialakított zártsága csak 1990. január 1-jével szűnt meg. 1990-et megelőzően ugyanis a szabad mozgást korlátozó intézkedések, azt követően pedig e korlátoktól megszabadultan, más összefüggések által befolyásolt nemzetközi migrációnak lehetünk tanúi.

1990-ig Magyarországon ugyanis, mint a szovjet szatelit országok bármelyikében, a bevándorlást államközi szerződések szabályozták. A bevándorlásnak ez a módja, melynek legfontosabb formája a családegyesítés volt lényegesen különbözött a nyugat-európai országokban lejátszódó nemzetközi vándormozgalomtól.

A rendszerváltozás ezen a területen is lényeges változást hozott. A társadalmi-politikai helyzet megváltozása következtében ugyanis Magyarország egyrészt a bevándorlók célszágává, másrészt pedig az ország földrajzi fekvése következtében a nemzetközi vándormozgalom résztvevőinek tranzitállomásává vált. Ennek s a környezetünkben lejátszódó események következtében — hosszú idő után újból — az országban először a menekültek, majd a menekültekkel együtt a bevándorlók is a figyelem középpontjába kerültek. A megváltozott helyzet új feladatokat is jelent, hiszen a közép- és kelet-európai gazdasági és politikai változások miatt a nemzetközi vándorlás mértékének jelen színvonalon való állandósulására, ha nem fokozódására lehet valószínűleg számítani. Ez, de a megváltozott helyzet is önmagában megköveteli azt, hogy a belügyi szervek korábbi külföldiekkel foglalkozó idegenrendészete helyett egy olyan ki- és bevándorlási politika alakuljon ki, amely nem a letelepedett külföldiekkel kapcsolatos problémák számát növeli, hanem amely a befogadók és a befogadottak közös érdekeire építve segíti elő (ha arra igény van, akkor a bevándorlók önazonossága megőrzésének biztosításával is) a letelepedettek beilleszkedését.

Egyetlen államnak sem közömbös kik azok, akik azzal a szándékkal érkeznek területére, hogy ott menekültként, bevándorlóként hosszabb-rövidebb ideig éljenek, vagy pedig hogy az ország új állampolgáraiként az adott országban végleg letelepedjenek. Annak érdekében pedig, hogy a menekültek, a bevándorlók mellett azoknak a törekvéseit is megértsük, akik az utóbbi években magyar állampolgárságért folyamodtak, valamint, hogy velük kapcsolatban az elkövetkező időszak várható tendenciáit megismerhessük, fel kell tárni azokat a tényezőket, amelyek Magyarország "szfvó" hatását ebben az összefüggésben meghatározzák. Emellett

egyrészt a fenti összefüggések, másrészt pedig, hogy az országba érkezők társadalmi, demográfiai folyamatokat befolyásoló, módosító hatását megismerhessük — elemezni kell a menekültként, a bevándorlókként érkezők, illetve mindazoknak a szociológiai, demográfiai jellemzőit is, akik az elmúlt években magyar állampolgárságot kaptak.

II. MÓDSZEREK

Az elemzés elkészítése során szembe kellett nézni azzal a nehézséggel, hogy egyrészt a bevándorlókkal kapcsolatos hazai szociológiai, demográfiai, politikai és történeti kutatás területén eddig kevés tapasztalat gyűlt össze. E területen az első próbálkozást, melynek célja a romániai menekültek szociológiai vizsgálata volt, 1991-ben már a nemzetközi vándorlással kapcsolatos vizsgálódások követték (3). Ezeknek az elemzéseknek az eredményeit, a vizsgálatokból leszűrhető tapasztalatokat a tanulmány elkészítése során hasznosítottuk. A másik probléma, amivel szembe kellett nézni, az a kérdéskomplexummal kapcsolatos dokumentumok szűkössége, illetve a rendelkezésre álló adatbázis pontatlansága volt. Mindezek mellett külön gondot okozott, hogy azok az adatok, amelyek alapján az elemzést elvégeztük nem a vizsgálat célkitűzésének alárendelve lett összegyűjtve. A Magyarországon nem turista céllal legálisan hosszabb ideig itt-tartózkodó külföldi állampolgárok adatait az Országos Rendőrfőkapitányság (ORFK) Gazdasági és Informatikai Főigazgatósága Számítástechnikai Központja tartja nyilván. A számítógépre vitt adatok azonban számos kívánnivalót hagynak maguk után. Mindenekelőtt nem lehet tudni, csak feltételezzük, hogy minden kitöltött kérdőív adatait rögzítették, azaz hogy az adatbázisban mindazok a személyek szerepelnek, akik 1988–1992 között bevándorlási céllal az országba érkeztek. Sajnos a gépre vitt adatok is komoly gondot okoznak.

Az itt dolgozó szakemberek véleménye szerint, s ezt az adatállomány elemzése alapján egyértelműen csak megerősíteni tudjuk, az utólagosan számítógépre vitt adatok hiányosak, pontatlanok. Ez a megállapítás az 1990 előtti állományra egyértelműen vonatkozik, ahol a hiba lehetősége a gépre vitt adatok esetében akár a 40%-ot is elérheti. Az 1990-es és az azt követő évek vonatkozásában viszont már jóval kisebb hibaszázalékkal lehet számolni, bár egyes vélemények szerint ez esetben is az adatok közel 20%-a pontatlan. Mindez abból adódott, hogy a különböző típusú kérdőívek adatait utólag és igen pontatlanul, ellenőrzés beiktatása nélkül vitték számítógépre. Az anyag újbóli feldolgozására, a hibáknak, az elírásoknak, pontatlanságoknak a kijavítására gyakorlatilag nincs lehetőség, így meg kellett elégedni azokkal az adatokkal, amelyeket rendelkezésünkre bocsátottak. A fentiek mellett szükségesnek tartjuk még megjegyezni azt is, hogy a kérelmezőknek a "Bevándorlási kérelem" című űrlapot csak részben kellett kitölteniük, illetve hogy a személyiségi jogi törvény értelmében az adatok egy részét nem bocsáthatták rendelkezésünkre (4). Emellett tisztában kell lenni azzal is, hogy a "Bevándorlási kérelem" című űrlap kérdéseit nem szociológiai-demográfiai vizsgálat, hanem a Belügyminisztérium igazgatásrendészeti igényeinek megfelelően szerkesztették meg. Mindezek következtében csak egy korlátozott érvényességű elemzésre vállalkozhattunk. Ennek ellenére, mivel az adatok gépi rögzítésekor elkövetett hibákat nem tekinthetjük szándékosnak a fentiek figyelembevételével az elemzés szociológiailag érvényesnek tekinthető.

Vizsgálatunk szempontjából igen fontos lett volna, ha az adatok alapján rekonstruálhattuk volna a családokat, s a családokhoz tartozó gyermekek számát, kor és nem szerinti megoszlását, illetve ha feltártuk volna a bevándorlók, új állampolgárok rokoni kapcsolatait az azonos időben vagy korábban Magyarországra érkezettek, illetve a magyar állampolgárok körében. Sajnos ezeknek az összefüggéseknek a feltárására a megkapott adatbázis nem nyújtott lehetőséget.

Az adatfelvétel során a belügyi szervek nem a Központi Statisztikai Hivatal által kiadott foglalkozási katasztert használták. Az adatok rögzítésekor is mellőzték ezt a katasztert, illetve ugyanazon foglalkozásokat különböző kódok alatt (például a fizikai munkást kódolták egyik alkalommal a "fizikai munkás" kategóriánál, más esetben pedig az asztalos, bányász, kovács stb. kategóriáknál) rögzítették. Ennek következtében először arra tettünk kísérletet, hogy a felvett adatok belső ellentmondásait kiszűrve homogén foglalkozási csoportokat alakítsunk ki, majd pedig az így kialakított foglalkozási csoportokat a KSH foglalkozási kataszterének megfelelően átkódoltuk. Ezek következtében eltérés van a bevándorlók tényleges és a

dolgozatban bemutatott foglalkozás szerinti megoszlása között. Ez az eltérés alapvetően nem a főfoglalkozási csoportokra, hanem az egyes fő foglalkozási csoportok belső arányaira vonatkozik. Annak következtében pedig, hogy a "Bevándorlási kérelem" című űrlap az iskolai végzettségre, vallásra, illetve a nemzetiségi hovatartozásra vonatkozó kérdést nem tartalmaz, így ezekkel a nagyon fontos mutatókkal kapcsolatban legfeljebb csak közvetett, valószínűsíthető megállapításokat tudunk megfogalmazni.

III. TÖRTÉNELMI HÁTTÉR

1. Menekülteként érkező (5)

Történelmünkön végigtekintve megállapíthatjuk, hogy a Kárpát-medence területére történt érkezéséig a magyarság "jellegzetesen" vándorló nép volt. Ennek egyik meghatározottságaként nem lehet figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy elődeink menekülteként érkeztek erre a területre, s azt sem, hogy a honfoglalást, majd az államalapítást követő évezredben a vándorlással, meneküléssel kapcsolatos élményeink nemcsak hogy nem szakadtak meg, hanem tovább gyarapodtak. A későbbi századok történelmi eseményei következtében jóformán az ország egész lakossága menekült a tatárok, majd hatalmas tömegei a törökök elől. Többször kisebb, de fájdalmasan pusztító népvándorlást idézett elő földünkön a Habsburg uralom, majd a két világháború. A fentiekkel párhuzamosan folyt az idegenek kisebb vagy nagyobb csoportjainak bevándorlása, betelepítése (6), amely részben a kereszténység felvételével, a királyi hatalom kiépülésével, az értelmiségi tevékenység bonyolultabbá válásával, a korabeli vándorlási szokásokkal, valamint a különböző történelmi katalizmákkal volt kapcsolatban.

Természetesen mindez nemcsak magyar jelenség volt, hiszen más népek is megjárták a menekültek kálváriáját. Elégségesnek tartjuk, ha néhány önkényesen kiválasztott adattal emlékeztetünk arra, hogy éppen századunkban — a mainál is rendezettebb körülmények között — milyen méretű csapás ért másokat is. Gondoljunk csak arra az egy és negyedmillió görög menekültre, akiket 1915—1922 között űztek el Törökországból és Bulgáriából; vagy a Szovjet-Oroszországból 1917 után menekülő másfélmillió oroszra; vagy az 1937-ben a japánok elől otthonából elmenekült harmincmillió kínaira. Megemlíthetnénk természetesen még a napjainkban zajló délszláv háború menekültjeit is s mindazokat, akiket a világ bármely részén nem háborús események vagy kisebbséggellenes atrocitások űznek el otthonukból, hanem "csak" a gazdasági-, az egzisztenciális érvényesülés vagy a nagyobb lét- és közbiztonság, a kiegyensúlyozottabb élet ígérete indít, indított vándorútra.

2. Az Osztrák-Magyar Monarchia felszámolása és a magyar állampolgárok

Nem tartjuk feladatunknak, hogy a honfoglalást követő magyar migrációs folyamatokat nyomon kísérjük. Mielőtt azonban a Magyarországot érintő nemzetközi vándorlással összefüggő jelenlegi folyamatokat részleteznénk, be kell mutatni azt, hogy az első, illetve a második világháborút követően hogyan alakult annak a népességnek az állampolgársága — mindenekelőtt a magyar nemzetiségűeké —, amely az első világháború végéig a Magyar Királyság lakosaként magyar állampolgárnak tudhatta magát. Erre azért van szükség, mert az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása, illetve azt követően a Duna-medencében a legújabbkori történelem katalizmái olyan változásokat okoztak, amelynek következtében viszonylag rövid időn belül egymást tagadó, egymással ellentétes elveket valló politikai csoportok kerültek hatalomra, s amelyek esetenként a volt ellenfél fizikai megsemmisítésére is kísérletet tettek. Ezekhez a folyamatokhoz kapcsolódóan pedig az ország általános állapota, valamint a megtorlás és a megtorlástól való félelem a magyar állampolgárok tfz- és százezreit készítette, kényszerítette az ország elhagyására, menekülésre. Mindezek rövid bemutatása azért is szükséges, mert közelmúltunk történései az országot érintő jelenlegi migrációs folyamatokat is alapvetően meghatározzák.

1918 októberében senki előtt sem lehetett már kétséges, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlik, mert fennmaradása nem felelt meg a győztes hatalmak, mindezekelőtt a franciák stratégiai elképzeléseinek, s mert a Monarchián belül egymással szembe feszülő, érdekellentétben álló nemzeti törekvések is az addigi keretet alkotó elemekre bontásában voltak érdekeltek (7). Az azonban ekkor még nem volt ismert, hogy a győztes nagyhatalmak

által mesterségesen létrehozott új államszövetségek és nemzeti államok saját nemzetiségük mellett — a világháborút lezáró békeszerződés értelmében — milyen számban fognak más, közöttük magyar nemzetiségű állampolgárokat is kapni. Igaz, a várható jövőt már sejteni lehetett, hiszen az 1919. szeptember 10-én aláírt Saint Germain-en-Laye-i békeszerződés kijelölte a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság és Románia új határát és létrehozta Csehszlovákiát (8).

Az első világháborút lezáró békediktátum eredménye közismert. A sok nemzetiségű Osztrák-Magyar Monarchia helyén két viszonylag homogén nemzetiségű ország: Ausztria és Magyarország, és három sok nemzetiségű államalakulat: Csehszlovákia, a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság valamint — a területileg és lakosai számát tekintve is jelentősen megnövekedett — Románia jött létre. Románia mellett azonban jóval több területhez s a területtel együtt jelentős számú nem saját nemzetiségű állampolgárokhoz jutott még Csehszlovákia és a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság is, mint amit a győztesek által megfogalmazott elvek alapján remélhettek (9). Ennek eredményeként pedig a birtokba kapott területeken már nemcsak a saját etnikumhoz tartozók, hanem magyarok vagy döntően csak magyarok éltek, akik addigi többségi helyzetükből történelmileg igen rövid idő alatt az új állam egyik kisebbsége lett (10). Annak pedig, hogy az első világháborút követően, s a negatív tapasztalatok ellenére a második világháború befejezésekor sem nemzeti államokat, hanem soknemzetiségű kisállamokat hoztak létre az lett a következménye, hogy ha nem direkt formában is, de a szemben állás a Duna-medence országai között állandósult, illetve az így létrehozott helyzet pedig nemcsak kikényszerítette a vándorlási folyamatokat, hanem kondicionálta is.

A bekövetkezett drasztikus változás, az 1910-es népszámlálás adatai szerint az Osztrák-Magyar Monarchia magyar nemzetiségű és magyar származású állampolgáraival kapcsolatban a következő legfontosabb elmozdulásokat okozta. A Magyar Királyság lakosainak száma az 1910-es statisztikai adatok szerint (Horvátország és Szlavónia kivételével) 18 262 533 fő s ebből ekkor 9 944 627; azaz az ország állampolgárainak 54,5%-a magyar nemzetiségű volt (11).

A Magyar Királyság lakosságának nemzetiségi megoszlása 1910-ben (12)

	Lélekszám	%-os megoszlás
Magyar	9 944 627	54.5
Román	2 948 186	16.1
Szlovák	1 946 357	10.7
Német	1 903 357	10.4
Szerb	545 833	3.0
Rutén (kárpat-ukrán)	464 270	2.5
Horvát	196 700	1.1
Egyéb	313 203	1.7
Összesen	18 262 533	100.0

A Magyar Királyság magyar nemzetiségű polgárainak új állampolgárságát lényegében már 1919. február 16-án eldöntötték, amikor a párizsi békekonferencia az ország nagyrészét — az ott élő népességgel együtt — a Monarchia helyén létrehozott új államoknak adta (13). Természetesen a magyar nemzetiségű állampolgárok döntő többsége — állampolgárságuk megváltoztatása nélkül — az 1918. november 16-án kihirdetett "független és önálló népköztársaság"-nak, Magyarországnak maradt az állampolgára. Az akkor létrehozott új államok határai közé került magyar nemzetiségűeknek pedig a szülőföldjük vagy a magyar állampolgárságuk között kellett választaniuk. Azoknak ugyanis, akik optánsként vagy bármilyen más státuszban lévőként a magyar állampolgárságot választották, szülőföldjüket el kellett hagy-

niuk. Azoknak pedig, akik szülőföldjükön maradtak, szlovák, román, szerb, illetve osztrák állampolgárokká kellett válniuk.

*A Magyar Királyság területének és népességének változása
az I. világháborút lezáró békeszerződés következtében (14)*

Ország	Terület km ²	Népesség (fő)	Ebből magyar (fő)
Csehszlovákiához, Romániához, Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz,	63 004	3 567 575	1 072 000
Ausztriához csatolt	102 181	5 236 305	1 664 003
	21 031	1 519 013	459 000
	4 026	292 588	26 000
Összesen	190 242	10 615 481	3 221 000

A nagyhatalmak döntése értelmében tehát az első világháborút követően Magyarország területe 71.4%-kal, lakosainak száma pedig 65.55%-al csökkent. Ennek következtében a korábbi 325 411 km² helyett csupán 93 073 km² lett az ország területe. A lakosság száma pedig 18 262 533 főről 7 615 117 főre csökkent. Ennek viszont többek között az lett az eredménye, hogy a magyar nemzetiségű állampolgárok összlakosságon belüli aránya jelentősen megnőtt — a korábbi 54.5% helyett — majdnem 90% lett.

A magyar etnikumúak új államhatárok közé szorítása együtt járt az új államalakulatok egyértelműen magyarellenes politikájával, melynek következtében százezreket kényszerítettek szülőföldjük elhagyására. Az első világháborút követően a környező országokból Magyarországra telepítettek és menekülők, illetve a más országokba kivándorolt magyar nemzetiségűek pontos számát nem ismerjük. Az így kikényszerített migráció volumenét azonban jól érzékelteti az a tény, hogy 1919—1923 között például a Romániához csatolt területről kb. kétszázezren érkeztek Magyarországra. Ezzel azonban még nem lett vége a magyar etnikumúak kálváriájának. A békeszerződésben magyar területeket kapott országok ugyanis, hogy a magyarok befolyását, szerepét gyengítsék amellet, hogy az államéletben való részvételüket és gazdasági tevékenységüket korlátozták még különböző nehézségeket is gördítettek az ott élő magyarok új állampolgárságának megszerzése elé. A békeszerződés például Romániát is többek között arra kötelezte, hogy mindazokat, akik a Romániához csatolt területen állandó lakhellyel bírnak, román állampolgárnak ismerje el. Ezzel szemben az 1924. február 23-án érvénybe lépett törvény az állampolgárság elnyerését — határidőhöz kötve — a sokkal nehezebben igazolható illetőséghez kötötte. E törvény értelmében pedig mindazok, akik állampolgárságukat nem tudták igazolni, fokozatosan törvényen kívüli állapotba kerültek (azaz, ha valaki állami alkalmazott volt, akkor elbocsátották, munkavállalási engedélyt nem kapott, kitoloncolták stb.) (15).

*Magyarország lakosságának etnikai összetétele
1920-ban anyanyelv szerint (16)*

Anyanyelv	Száma	%-os megoszlás
Magyar	7 155 973	89.6
Német	550 062	6.9
Szlovák	141 877	1.8
Horvát	58 931	0.7
Román	23 695	0.3
Szerb	17 132	0.2
Vend és szlovén	6 087	0.1
Cigány	6 989	0.1
Egyéb	26 123	0.3
Összesen	7 986 869	100.0

Az első világháborút követően azonban nemcsak Magyarországra érkeztek, igaz döntő többségben magyar nemzetiségű bevándorlók, menekülők, hanem Magyarországról is történt elvándorlás. Mindenekelőtt az 1919-es baloldali politikai menekülőkkel, illetve az 1920-as, 30-as évek zsidó származású elvándorlókkal kell utalni. A fentiek mellett említést kell még tenni a világgazdasági válság hatására útra indulók csoportjáról is.

A fentiekben bemutatott helyzet a második világháborút megelőzően azonban már részben megváltozott. A trianoni békeszerződés értelmében megállapított magyar határok módosítására először 1938. november 2-án, az első bécsi döntés rendelkezései alapján került sor. Ekkor a Felvidék, tehát Csehszlovákia döntően magyarlakta területe s ezzel együtt az itt élő magyar nemzetiségűek 90%-a visszakerült Magyarországhoz. Ezt 1939 március közepén Kárpátalja, 1940 szeptemberében Észak-Erdély, 1941 tavaszán pedig Délvidék Magyarországhoz történt visszacsatolása követte. Mindezek következtében Magyarország területe 1941-re 78 680 km²-el, lakosainak száma pedig 5 363 331 fővel gyarapodott. Mindez egyben azt is jelentette, hogy az össznépességen belül újból növekedett a nem magyar nemzetiségű állampolgárok aránya, ugyanis a fentiek közül 2 287 032 fő, tehát valamilyen több, mint 50%-a volt csak magyar nemzetiségű. Ez esetben is a vándorlás sajátos típusú formájával állunk szembe. A határok megváltoztatása következtében ugyanis több mint öt millió személy nélkül lett részese a nemzetközi vándorlásnak s vált egy másik állam, ez esetben Magyarország állampolgára, hogy lakóhelyét elhagyta volna. A határok újabb megszabása, Felvidék, Erdély megosztása, Délvidék Magyarországhoz kerülése természetesen maga után vonta a korábban e területekről Magyarországra költöztek visszavándorlását, illetve a megosztott területek népességének nemzetiségiek szerinti menekülését. Felvidék, de különösen Erdély esetében következett be ilyen típusú népességmozgás. Az 1940. augusztus 30-án Bécsben meghozott döntés, majd a szeptember végén bekövetkezett magyar bevonulást követően megkezdődött s lényegében 1944 végéig tartott a román nemzetiségűek elvándorlása Észak-Erdélyből, illetve a magyar nemzetiségűeké a területmegosztás értelmében a Romániának ítélt Dél-Erdélyből. E népességmozgás csak ezen a területen 200-200 ezer főt érintett (17). Sajnos mind ez ideig az 1938–1944 között bekövetkezett népmozgások szisztematikus feltárása nem történt meg. Ennek következtében azok a folyamatok és népmozgások, amelyek az akkor visszacsatolt területekről, illetve területekre érkezőket, illetve a vissza nem csatolt területekről a visszacsatoltakra érkezőket érintették pontosan nem ismertek.

A magyar állampolgársághoz kapcsolódó attitűdöket, valamint a magyar és a nem magyar nemzetiségű állampolgárok Magyarországhoz való viszonyát egyértelműen negatívan érintette az, hogy 1944. március 19-ét követően, amikor a német csapatok megszállták Magyarországot, az akkori politikai hatalom a zsidó származású magyar állampolgárok egy részét Németországnak, egy idegen államnak szolgáltatta ki (18).

*Magyarországhoz 1938—1941 között visszakerült területek
népességének etnikai összetétele (19)*

	Felvidék	Kárpátalja	Észak-Erdély	Délvidék
Magyar	751 951	63 025	1 23 216	348 840
Német	17 354	57 435	89 154	178 221
Szlovák	84 905	20 449	1 280	30 153
Román	360	11 385	919 690	385
Horvát	223	141	351	87 994
Szerb	26 171	13	240	150 336
Rutén	8 941	342 029	18 340	10 754
Egyéb	66 537	2 010	21 647	136 196
Összesen	956 442	496 487	2 173 917	942 879

A fenti folyamatok mellett 1938—1944 között nem lehet figyelmen kívül hagyni az ország menedék jellegét sem. Ebben az időszakban ugyanis az osztrák, a lengyel, a szlovákiai és a szerb zsidó menekültek, illetve francia katonák mellett a német hadigépezet elől menekülő lengyelek tízezreit fogadta be Magyarország (20).

A fentiekben röviden bemutatott helyzet azonban nem sokáig tartott, mert Magyarország esetében a második világháborút lezáró békeszerződés az etnikai elvet ismét figyelmen kívül hagyta s ezzel nemcsak a korábbi állapotot állították vissza, hanem Csehszlovákiának még újabb magyarlakta területet is adományoztak (21). S ekkor következett be az a változás is, melynek eredményeként Kárpátalját Csehszlovákiától egy másik államhoz, a Szovjetunióhoz csatolták (22). A Szovjetunió felbomlását követően pedig ez a terület, az itt lakó népességgel együtt Ukrajna tulajdonába került (23).

Hangsúlyozni szeretnénk, hogy az országhatár újbóli meghúzása s a bekövetkezett változások az elmenekülés, elvándorlás szempontjából azért fontosak, mert potenciális bevándorlókat, idemenekülőket teremtettek.

3. A második világháború után

A második világháború vége, 1944—45 fordulója ismét sajátos választás elé állította a magyar állampolgárok nem csekély részét, amelynek következtében közülük addig elképzelhetetlen számban menekültek nyugatra. Az emberek második világháborút követő menekülése természetesen nem magyar jelenség volt csupán, hiszen Európában a világháború végén, s azt követően a legújabbkori történelemben addig ismeretlen mértékű népvándorlás következett be. A menekülést kiváltó okok egyéni és társadalmi-politikai vonatkozásban is sokfélék voltak. Ezek közül az okok közül azonban a menekülést — az ember tragédiával, katasztrófával szembeni természetes és szinte automatikus védekezése mellett — számos, a félelemhez

szorosan tapadó tényező alapvetően meghatározta. Ezek közül a félelmek közül kettőt külön is szeretnénk megemlíteni. Az egyik a háborús cselekményekben való részvétel miatti felelősségre vonástól, a másik pedig a megszálló szovjet csapatoktól, illetve a bekövetkezett, vagy a várható társadalmi-politikai változásoktól, a bizonytalan jövőtől való félelem volt. A magyarok esetében külön problémát jelentett, hogy a második világháború alatti területi visszacsatolások ellenhatásaként a világháborút követően az 1938–1941 között Magyarországhoz visszakerült területeken, illetve általában a környező országokban élő magyar nemzetiségűeket ellenségnek tekintették, s ennek következtében a világháborút követően megtorlás, fizikai megsemmisítés, jogfosztottság, munkatáborokba hurcolás, szülőföldjükről történt elűldözés lett az osztályrészük (24). Ezen tényezők pedig az érintett országok magyar lakosságának szükségszerű menekülését idézték elő.

Magyarország állampolgárainak egy részét — a fentiekén kívül — még az is az ország elhagyására készítette, hogy a lakosság kitelepítését és az ország kiürítését egy 1944. október 20-án kelt kormányrendelet előírta. Ennek következtében pedig nemcsak a magyar katonai egységek állományának egy része került nyugatra, hanem mindazok, akik a rendeletnek engedelmeskedtek. A rendelet értelmében ugyanis a szovjet csapatok előrenyomulása elől a különféle intézményeket — az ott dolgozókkal és a dolgozók családtagjaikkal együtt — nyugatra kellett költöztetni. További problémák forrásává vált s a rendezetlen állampolgársági ügyek számát növelte az is, hogy 1938 és 1944 között, mint már korábban arról szóltunk Magyarországról számosan a visszacsatolt területekre költöztek, 1944 végétől pedig ezekről a területekről nagy számban menekültek el az emberek elsősorban Magyarországra, de innen tovább nyugatra is.

Az országot elhagyók, illetve a menekültek számának pontos megállapítása, a korabeli statisztikai adatszolgáltatás hiányában szinte lehetetlen. Ennek következtében az 1945-öt követően a nyugatra távozott magyar állampolgárok pontos számát sem ismerjük, mint ahogyan azt sem, hogy közülük — közvetlenül a háború után, illetve az azt követő évtizedekben — mennyien tértek haza. A rendelkezésre álló adatok pontatlanok. Ennek ellenére az eddig publikált adatok az országot elhagyók számának volumenét valószínűleg jól tükrözik. Az amerikai csapatok előtt kapitulált magyar alakulatok katonáinak számát például az egyik forrás 120–280 ezer főre hecsülte, egy másik szerint pedig mintegy nyolcszáz ezer magyar került ekkor nyugatra (25). Ezt megelőzően a "kényszerű 'vándormozgalom' — mint ahogyan azt Für Lajos megfogalmazta — a zsidóság tömeges deportálásával kezdődött, s az ismét elcsatolt területekről a magyar anyanyelvű, főként alkalmazott-értelmiségi népelemek erőszakos elmozdításával folytatódott. Végül a hazai sváb lakosság kényszerű kitelepítésével, s a felvidéki magyarság ugyanolyan erőszakos áttelepítésével fejeződött be" (26). A fentiekben vázolt helyzetet tovább bonyolította és Magyarország lakosságának etnikai összetételét is jelentős mértékben megváltoztatta, a német nemzetiségűek jelentős részének (kb. 250 000 fő) 1945-öt követő kitelepítése, illetve a magyar-csehszlovák lakosságcsere, melynek következtében kb. 90 000 szlovák nemzetiségű hagyta el az országot (27). A fenti folyamattal párhuzamosan a környező országokból jelentős számban érkeztek magyar nemzetiségűek az országba. Közel 130 ezren érkeztek Romániából, körülbelül 115–120 ezren érkeztek Csehszlovákiából, illetve a Jugoszláviából és a Szovjetunióból érkezettek száma is meghaladta a 70 ezer főt (28).

4. A bolsevik típusú hatalmi struktúra kialakulását követően

1948-ra Magyarországon is, mint a Duna-medence más országaiban bolsevik típusú hatalomátvétel következett be. Ennek következtében Magyarország is lényegében elvesztette azt a természetes vonzerejét, amelyet általában minden ország saját állampolgárára magától értetődően gyakorol s amellyel befolyásolja és számos vonatkozásban meg is határozza a kivándorlást és az eltávozottak visszavándorlását. Az új helyzetben azonban nemcsak az elmenekült magyar állampolgárok visszatérése maradt el, hanem 1948 végére az ország vonzása az emigráció demokratikus, baloldali tagjai számára is megszűnt. A megváltozott hatalmi-politikai helyzet következtében nemcsak a csoportokhoz tartozók visszavándorlása akad meg, hanem már 1946-tól újabb és újabb magyar menekült-hullámok indultak el nyugat felé.

Az 1948-ban bekövetkezett bolsevik típusú hatalomátvétel egyik, témánk szempontjából nem elhanyagolható gyakorlati következménye volt, hogy az ország lakosságának mozgásszabadságát korlátozták. Ennek következtében a nemzetközi vándorlás normális vagy természetes formája megakadt. Az új feltételek között a nyugati országokba, majd az ún. testvéri országokba történő utazás is a következő másfél-, két évtizedben csak kevesek, a hatalom szempontjából megbízhatónak minősült személyek privilégiuma lett. Annak érdekében pedig, hogy az illegális elvándorlást megakadályozzák, az ország nyugati és déli határát szigorúan őrizték. Az országot elhagyni szándékozókkal szembeni drasztikus fellépés hatására lényegesen csökkent azoknak a száma, akik útiokmányok nélkül tettek kísérletet az ország elhagyására. A tiltott határátlépés következtében nyugatra távozókat a belügyminiszteri utasítás értelmében állampolgárságuktól megfosztották. A különböző módon külföldre távozottak és külföldön maradtak számát — a kérdés egykori szigorúan titkos jellege és a statisztikai adatszolgáltatás hiánya miatt — jelenleg még nem ismerjük. Az ezzel kapcsolatos dokumentumok, minisztertanácsi jegyzőkönyvek feldolgozása pedig még nem történt meg.

Az országból 1946—1949 között elmenekültek száma természetesen meg se közelítette az 1945-ben emigráltakét. Az ebben az időszakban útra kényszerültek döntő többsége nem csoportosan, hanem egyénileg érkeztek nyugatra. A távozók összetételében is jelentős változás következett be. Azok a demokratikus gondolkozású politikusok ugyanis, akik az 1947-re, 1948-ra kiépült hatalomtól politikai-szellemi integritásukat és személyes szabadságukat látták veszélyeztetve, ekkor hagyták el az országot. Közülük a legtöbben 1944/45 fordulóját követően még aktívan részt vettek a magyar társadalom demokratikus átalakításában, de a kommunisták által diktált és meghatározott folyamatokkal már nem tudtak azonosulni, s így ezeknek már nem kívántak részesei lenni. De ekkor hagyta el az országot az előző rendszer elitjének számos tagja, illetve a háború, a deportálást túlélő zsidóság egy része is (29).

Az 1947—49-es hullámot 1956 menekültjeinek újabb, közel 200 000 fős áradata követte (30), melyhez az ezt követő időszak évenkénti 8—10 ezer fős legális és illegális úton külföldre távozók csoportjai csatlakoztak (31).

A fentiekben vázolt folyamat természetesen nemcsak Magyarországra volt jellemző, s az elmúlt évtizedekben bekövetkezett változások a Duna-medence országaiban élő magyar nemzetiségűek számát is módosították. Ebben — a magyarországihoz hasonló fejlemények mellett — az egyes országok kisebbségellenes gyakorlata nem elhanyagolható szerepet játszott. Mindezek következtében — a Szovjetunióhoz került Kárpátalja és Románia kivételével, ahol csak kismértékben — drasztikusan csökkent a magyar nemzetiségűek száma. A környező országokban élő magyar nemzetiségűek számának alakulását, a bekövetkezett elmozdulás legfontosabb összefüggéseit a következő tábla érzékelteti.

*A magyar nemzetiségűek lélekszámának alakulása a Duna-medence országaiiban
1920—1991 között (32)*

	1920	1930	1991
Ausztria	26 153	10 442	6 801
Csehszlovákia	1 087 343	585 434	586 884
Jugoszlávia	563 597	465 400	378 997
Románia	1 664 805	1 552 563	1 620 199
Szovjetunió	—	—	155 711
Összesen	3 341 898	2 613 839	2 749 592

Az azonban, hogy ebben az időben a környező országokból elvándorló magyar nemzetiségűek tömegesen nem jelentek meg Magyarországon, annak volt a következménye, hogy a szocialista társadalmi viszonyok között, különösen az ún. testvéri szocialista országok vonatkozásában az ország elhagyására a nemzetközileg elfogadott normák szerint nem volt mód és lehetőség, hanem ezt hosszú ideig a — hatalom szintjén a kölcsönös érzékenységet figyelembe vevő — "testvéri" együttműködés szabályozta. A fentiekben érzékeltetett korlátozott és ellenőrzött viszonyok — Magyarország politikailag meghatározott fogadókészségének hiánya mellett — már önmagában is szinte automatikusan korlátozta az országba érkezők számát.

1948-tól (s ebben a vonatkozásban az 1956-ban lezajlott magyar szabadságharc sem jelentett változást) a proletár internacionalizmus elvont, nemzeti érdekeket figyelmen kívül hagyó eszméje gátolta és megakadályozta, hogy Magyarország hivatalosan bármiféle segítséget nyújtson a környező országokban mind kiszolgáltatottabb helyzetbe került magyar nemzetiségű állampolgároknak. Hosszú időt vesz még igénybe a bolsevik típusú hatalmi-politikai rendszer összeomlásának feltárása, az azonban már most is világosan látszik, hogy a nyolcvanas évek közepétől, végétől általában a kisebbségben élőkért vagy konkrétan a kisebbségben élő magyarságért s mindenekelőtt Románia magyar nemzetiségű állampolgárai érdekében a hivatalos politika ellenére tett kisebb-nagyobb jelentőségű fellépések nem elhanyagolható mértékben járultak hozzá a történelmi tegnapunk meghatározottságainak felszámolásához. Magyarországon például a hivatalos politika álláspontjával szemben a nyolcvanas évek második felére mind általánosabbá vált az a nézet, hogy nem lehet tétlenül szemlélni azokat a kisebbségellenes (s e népesség lakóhelyét is érintő) intézkedéseket, amelyeket a legdrasztikusabb formában elsősorban a magyar kisebbség ellen Romániában fogantatosítottak.

Románia gazdasági helyzetének romlása, a megélhetési viszonyok mind kilátástalanabbá válása, valamint a Ceausescu rendszer mind egyértelműbben kisebbségellenes politikája oda vezetett, hogy Romániából előbb a zsidóság, majd az ott élő szászok s végül pedig mind nagyobb számban a magyarok hagyták el az országot (33). A rendszer zártsága, a külföldiekkel szemben megnyilvánuló bizalmatlanság azonban nem jelentette azt, hogy az elmúlt évtizedekben nem érkeztek volna menekültek Magyarországra, hogy nem lettek volna bevándorlók, és hogy magyar állampolgárságért ne folyamodhattak volna sikerrel korábban is, hanem azt, hogy mindezek nem a nemzetközi egyezményekben elfogadott módon, hanem a rendszer egészét meghatározó ideológiának alárendelve intéződött. Azaz a nemzetközi szolidaritás és a proletár internacionalizmus "szellemében" érkeztek az országba a görög, az afrikai, a közép- és dél-amerikai politikai menekültek s ennek az ideológiai irányvonalnak alárendelve állapították meg azoknak a számát is, akiknek évente engedélyezték, hogy az

országban letelepedhessenek, illetve azokét, akik állampolgárságot kaphattak. Ezekben az években Magyarországon letelepülők döntő többsége a környező országok magyar nemzeti-ségű állampolgárai közül rekrutálódott s a magyar állampolgárrá válás legfontosabb csatornája a család egyesítés (házasság) volt.

1984-ig a bevándorlók száma évenként 1500 fő körül mozgott, ezt követően pedig 1984—1988 között 2200—2900 fő között volt. Ezeknek a számoknak semmiféle "elvi" hátterét, megalapozottságát eddig nem sikerült felfedezni, valószínűleg nem is volt. Dokumentumok hiányában azonban egyenlőre csak azt a következtetést tudjuk levonni, hogy a nemzetiségi kérdésekre érzéketlen politikai gyakorlat feltételezhetően ezt a volument tartotta olyannak, amely jelentéktelensége következtében még nem okozott problémát, feszültséget az ún. testvér pártok kapcsolatában (34). Meghatározó szerepet természetesen az a volt szocialista országok között egyeztetett politika játszott, mely szigorú idegenrendészeti keretek közé szorította azoknak a törekvéseit, akik letelepedési szándékkal érkeztek az országba. Meghatározó szerepet játszott továbbá az is, hogy a stabilitás és a szomszédos országokkal fenntartott internacionalista kapcsolatok fontosabbnak minősültek, mint az, hogy ki a magyar s ki nem. Ezt a célt szolgálta a kettős állampolgárságról szóló törvény megalkotása is, mely formálisan megfelelt a nyugat-európai követelményeknek, de ennek a határainkon túli, mindenekelőtt a környező országokban élő nagyszámú magyar etnikumú népesség következtében más lett az eredménye. Az állampolgársággal kapcsolatos ügyeket is például a kevésbé fontos kérdések halmaza fedte be, illetve a civil jogterületet s a magánember igényét rendészeti igazgatás alá vonta s rendészeti eszközökkel tartotta vissza. A bevándorlók listája pedig már csak azért sem lehetett túlságosan hosszú, mert nemhogy a letelepedést, hanem az országba történő bejutást is szigorú idegenrendészeti szabályok korlátozták, neheztették meg (35). Érdemesnek tartjuk felhívni a figyelmet arra, hogy ez a helyzet még azt követően is fennállt (lényegében a nyolcvanas évek végéig), amikor a magyar állampolgárok külföldi utazási lehetőségei már lényegesen kiszélesedtek.

5. Lazuló keretek

1957-et követően a magyar hatóságok a letelepedési engedélyért folyamodóknak ideiglenes vagy végleges tartózkodási engedélyt s az engedély minőségétől függően barna színű ún. KT (külföldi tartózkodási), illetve ún. KSz (külföldi személyi) igazolványt állítottak ki. Az illetékes hatóság a honosítási kérelmet — a akkori gyakorlatnak megfelelően — a végleges letelepedéskor fogadta el. A letelepedéssel s az állampolgársággal kapcsolatban sok kérdés nem volt szabályozva, s ez az amúgy sem nagyszámú kérelmezőket még kiszolgáltatottabbá tette. (Nem is beszélve arról, hogy az állampolgárság megszerzésével kapcsolatos ügykezelés formája s annak híre ab ovo korlátozta az ilyen irányú törekvéseket, de ez is a rendszer természetéhez tartozott.)

Ebből a statikusnak tetsző állapotból az elmozdulás az ún. álházasságok számának növekedésével már a nyolcvanas évek elején megkezdődött. A minőségi változás azonban, elsősorban a Romániából mind nagyobb számban érkezők nyomására, majd csak a nyolcvanas évek végén következett be. Röviddel ezt követően pedig a romániai változások, majd Jugoszlávia népei között kirobbant háború következtében jelentős számú menekült, illetve menedékes érkezett az országba (36).

1988-tól kezdve, tehát négy évtizedes irányított és korlátok között tartott be- és kivándorlás után — Ceausescu uralkodásának végkifejlete, a horvát-szerb háború, a bolsevik típusú hatalmi-politikai rendszer összeomlása és a volt Szovjetuniótól való függőség megszűnése

következtében — az országot érintő népességmozgás mérete és jellege megváltozott. Ebben az évben ugyanis a magyar hatóságok már 8189 főnek adtak tartózkodási engedélyt. 1989-től a tartózkodásra jogosító engedély három formáját — *a)* vízummal vagy vízummentesség alapján meghatározott ideig; *b)* az egy év alatt itt tartózkodók számára ideiglenes, az öt év alatt itt tartózkodók számára pedig tartózkodási engedély; illetve *c)* bevándorlási engedély — különböztették meg. Nem sokkal ezt követően, 1990-től — a korábbi évekhez viszonyítva — a magyar állampolgárságot kapottak száma is jelentősen megváltozott. Ebben az évben ugyanis, a korábbi 3—3500 fővel szemben már körülbelül 5500 volt azoknak a száma, akik a magyar állampolgárságot megkapták.

A határainkat átlépő népességmozgást azonban az ország földrajzi környezetében fennálló képlékeny állapotok jelenleg és feltételezhetően még hosszabb időn keresztül kiszámíthatatlanná teszik. Nemcsak a volt Jugoszlávia, hanem a volt Szovjetunió szomszédságunkba eső országainak jövője sem tisztázott s ennek következtében Magyarországra való hatását sem lehet kellő biztonsággal kiszámítani. Jelenleg a legreménytelenebb a volt Jugoszláviában, mindenekelőtt a Szerbiában élő magyarok helyzete. Emellett éppen a nemzetközi vándorlással kapcsolatban nem lehet figyelmen kívül hagyni a környező országok belső állapotát, nemzeti-ségi politikáját s ezek hatását és következményeit az adott országban élő magyar etnikumúak életlehetőségeire.

IV. JOGI FELTÉTELEK

A nyolcvanas évek második felére a Szovjetunióban és az ún. szovjet szatelit országokban is mind egyértelműbben nyilvánvalóvá váltak az addig társadalmi-gazdasági rendszer anomáliái. Ezen az állapoton intézkedésekkel, reformokkal — különböző módon és formában — próbáltak változtatni, amelyek azonban a rendszer alapvető természete következtében eleve kudarcra voltak ítélve. A második világháború után kiépült szocialista világrendszer csődje egyértelműen és visszavonhatatlanul az évtized végére vált manifesztté. A korábbi krízisek után a bolsevik típusú hatalmipolitikai rendszer agóniáját az egyes országok egymástól eltérő módon élték meg. E folyamat részeként például a Romániában mind elviselhetetlenebbé váló állapotokkal szemben Magyarországon, a rendszer bomló, de még mindig fennálló keretei között lehetséges demokratizálódási folyamat indult meg. S ezt a két ország viszonylatában, az általános meghatározottság mellett ellentétes folyamatokat generált. Ennek eredményeként Romániában olyan helyzet alakult ki, melynek következtében az ott élő magyar nemzetiségűek, mint arról már szoltunk 1988-ban jóval jelentősebb számban jöttek "turistaként" Magyarországra. Abban pedig, hogy a következő évben menekültek ezrei követhették a "turistákat", nemcsak a romániai állapotok romlása játszott szerepet, hanem az a társadalmi-politikai változás is, amely még a rendszerváltozás előtt Magyarországon bekövetkezett. E változás nélkül ugyanis nehezen lehetett volna elképzelni, hogy a Romániából érkezettek közül a korábbi évek tíz-tizenötösöröse kapjon egy évnél hosszabb időre szóló tartózkodási engedélyt.

Az 1989-ben az országba menekülteként érkezők egyre növekvő száma új probléma elé állította a hatalomból lassan kicsúszó, meghaladásra ítélt politikai elitet. Jogilag rendezetlen volt ugyanis a mind nagyobb számban érkezők, menekülők helyzete, mivel Magyarország a szocialista tábor elvárásaihoz igazodva nem csatlakozott a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi genfi egyezményhez és az ahhoz tartozó 1967. évi New York-i jegyzőkönyvhöz. A nyolcvanas évek végére bekövetkezett politikai elmozdulás azonban lehetővé tette, hogy a joghiányt még a magyar társadalomra erőszakolt rendszer bukása előtt pótolják. Ennek eredményeként született meg 1989. augusztus 30-án az 1989. évi 15., illetve a 18. számú törvényerejű rendelet. Ehhez az 1989. október 15-én hatályba lépett 101/1989. (IX. 28.) MT rendelet csatlakozott, melyben — a nemzetközi joggyakorlatnak megfelelően — már részletesen is szabályozták a menekülteként elismert személyek jogállását (37).

A bolsevik típusú hatalmi berendezkedés sajátos jogértelmezése magától adódóan az alapvető emberi jogok érvényesülését is akadályozta. Ez a magyarázata annak, hogy a magyar törvényhozás hosszú időn keresztül tudomásul sem vette, s majd amikor 1976-ban törvényerejű rendeletben kihirdette a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát, nem alkotott olyan törvényt, amely az egyezségokmánnyal és az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatával összhangban szabályozta volna a ki- és bevándorlást. A magyar törvényhozás ezt a hiányt is csak röviddel a rendszerváltozás előtt, az 1989. évi XXIX. törvénnyel pótolta. A törvény végrehajtásáról a 12/1989. (XII. 29.) BM rendelet rendelkezett (38). A bevándorlási kérelmet általában a külföldi állandó tartózkodási helye szerinti illetékes magyar külképviseleti szervnél kell benyújtani. E törvény alkotói azonban figyelembe vették, hogy abban az időszakban már nagy számban tartózkodtak olyan külföldi állampolgárok, mindenképp Románia magyar nemzetiségű állampolgárai az országban, akik saját országukba nem kívántak visszatérni azért, hogy bevándorlási kérelmüket Bukarestben, a magyar nagykövetségben nyújtsák be.

A magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről eddig négy alkalommal alkottak törvényt Magyarországon (39). Az állampolgárság szabályozásának az igénye először az elmúlt század elején, a reform országgyűlések időszakában vetődött fel Magyarországon, de az 1848/49-es szabadságharc, majd annak bukását követően a törvény megalkotására már nem került sor. Ezt követően pedig közel harminc évig nem foglalkoztak a kérdéssel. A magyar állampolgárságról így első alkalommal csak 1879-ben hoztak törvényt (40). Az ekkor megalkotott törvény értelmében magyar állampolgárságot leszármazás, törvényesítés, házasság és honosítás alapján lehetett megszerezni. Ezt a magyar állampolgárságról szóló 1948. évi LX. törvénycikk követte, melynek értelmében magyar állampolgárságot leszármazással, házasságkötéssel valamint honosítással lehetett megszerezni (41). A harmadik állampolgársági törvényt 1957-ben fogadták el. Ez szerint magyar állampolgárságot születéssel, honosítással és visszahonosítással szerezhették meg (42). E törvény hatálya az 1993. október 1-e utáni állampolgársággal kapcsolatos ügyekre már nem terjed ki, mert a bolsevik típusú hatalmi-politikai rendszer összeomlása, a rendszerváltás új, a negyedik állampolgársági törvény megalkotását tette szükségessé (43). A második világháborút követően az állampolgárság megkapását igazoló dokumentumot 1957-ig a belügyminiszter, 1957-től az Elnöki Tanács elnöke írta, 1990-től pedig a köztársasági elnök írja alá.

A magyar állampolgársági törvénynek visszaható hatálya nincs, így mindig azt a törvényt kell alkalmazni, amely az állampolgársággal kapcsolatos esemény bekövetkezésének időpontjában hatályban volt. Ez azonban egy demokratikus elveket követő országban nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az állampolgársággal kapcsolatos ügyek intézése során, ha az új törvény kedvezőbb lehetőségeket biztosít, akkor ne azt használják. Ez természetesen egyben azt is feltételezi, hogy ha az állampolgársággal kapcsolatos esemény bekövetkezésének időpontjában hatályos törvény a kérelem elbírálását hátrányosan érinti, hogy akkor ne a folyamatban lévő alkalmazzák. Mivel az állampolgársággal kapcsolatos elemzésünk az 1988 után magyar állampolgárságot kapott személyekre terjed ki, így elsősorban az 1957. évi V. törvényt, valamint az 1957. évi 55. törvényerejű rendeletet, illetve e két jogszabály végrehajtása felől intézkedő 8/1957. BM. sz. utasítást kell figyelembe venni. Az 1957. évi V. törvény megalkotói már számoltak azzal a realitással, hogy elsősorban a környező országokban élő magyar nemzetiségűek közül kerülhetnek ki azok, akik a magyar hatóságokhoz honosítási kérelemmel fordulhatnak, ezért a törvény II. fejezet 6. §-ának a. pontja értelmében kérelmére honosítható az a nem magyar állampolgár, akinek "felmenője magyar állampolgár volt". Az új állampolgárságot kapottakkal kapcsolatos elemzés során korábbi törvényeket s az azokhoz kapcsolódó jogszabályokat sem lehet azonban figyelmen kívül hagyni, mert a magyar állampolgárságért folyamodók döntő többsége a környező országok magyar nemzetiségű lakosaiból, illetve a világ különböző országaiban élő, visszatelepülő magyarok közül rekrutálódnak.

Annak érdekében, hogy az állampolgársággal kapcsolatos magyar helyzetet érzékeltethessük, röviden vissza kell térni az 1879. évi L. törvénycikkhez, melyet két alkalommal, először 1921-ben, majd pedig 1939-ben módosítottak.

Az első módosítás a győztes nagyhatalmak első világháborút lezáró békeszerződéséhez kapcsolódik. Ekkor ugyanis laza nagyvonalúsággal intézkedtek az ide vagy oda csatolt népesség állampolgárságával kapcsolatban. A békeszerződés 61. cikke értelmében ugyanis 1921. július 26-án, a békekötés napján azok a magyar állampolgárok, akik olyan területen éltek, amelyet Magyarországtól valamely más országhoz csatoltak — a magyar állampolgársági kötelékből való előzetes elbocsátás nélkül — magyar állampolgárságukat elveszítették és honosítás vagy egyéb hatósági eljárás nélkül annak az államnak a polgárai lettek, mely államhoz az adott helység került. Így tehát az elcsatolt területeken élő magyar állampolgárok

automatikusan csehszlovák, román, osztrák vagy szerb stb. állampolgárrá váltak. Természetesen meghatározott feltételek megléte esetén a magyar állampolgárságot meg lehetett tartani. S mivel a békeszerződés több, a magyar állampolgárságra vonatkozó jogszabályt figyelem kívül hagyott, az optálás alapjául nem az addigi állampolgári hovatartozást állapította meg, hanem egyrészt az érintett személy előző illetőséget, másrészt pedig a faji, nemzetiségi hovatartozást. Az opció igazi célját, az addigi állampolgárság fenntartásának lehetőségét, tehát valójában az utóbbi, vagyis a faji, a nemzetiségi hovatartozás szolgálta. Ennek következtében pedig az optálási jog — nemre való tekintet nélkül — minden 18. évét betöltött, cselekvőképes személyt megilletett (44). Az optálással azonban az a kötelezettség járt, hogy az opció gyakorlását követő tizenkét hónapon belül mindenkinek abba az államba kellett lakhelyét áttenni, amelynek javára optált. Az 1921-es törvényes rendelkezés alapvetően az elcsatolt területeken élő magyar nemzetiségűek magyar állampolgárságának megtartását kívánta szolgálni. Az utódállamokban élő magyarság nagyobbik része azonban, mivel magánjogi érdekeit meg kívánta védeni, optálási jogával nem élt.

Az opciójog 1922. július 26-án lejárt s ezzel azok, akik leszármazás alapján voltak magyar állampolgárok s valamelyik utódállamban élve az optálási joggal nem éltek, elméletileg automatikusan az adott ország állampolgáraivá váltak. Annak érdekében azonban, hogy a fenti személyek magyar állampolgárságukat könnyebben visszaszerezhessék, s hogy őket az állampolgárság megszakítása következtében joghátrányok ne ériék, az 1922. évi XVII. törvény 24. §-a értelmében visszahonosításukat kérhették. Ezzel egyértelműen és érthető módon kedvezőbb feltételt teremtettek azok számára, akik a trianoni békeszerződés értelmében magyar állampolgárságukat elveszítették.

Az 1879. évi L. törvénycikket módosító másik, 1939. évi XIII. törvény viszont negatív hatású volt és csökkentette a magyar állampolgárságúak számát. A korabeli politikai viszonyok hatására megalkotott törvény értelmében ugyanis mindazok, akik honosítás útján külföldi állampolgárságot szereztek, magyar állampolgárságukat elveszítették. Ezt a törvényt a Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1956. évi 11. számú határozata visszaható hatállyal megszüntette s ezzel az 1939. évi XIII. törvény értelmében hozott határozatok semmissé váltak. Ez a határozat egy másik, az állampolgárság elvesztésével összefüggő problémát is rendezett. Állampolgárság szempontjából ugyanis az Elnöki Tanács határozata az 1939. szeptember 1-e és 1947. szeptember 15-e közötti időszakot "nyugvó idő"-nek tekinti s ezzel távollét következtében az, aki 1929. szeptember 1. után hagyta el Magyarországot, már nem veszthette el magyar állampolgárságát. Az Elnöki Tanácsnak ez a határozata tehát hatályon kívül helyezte az 1879. évi L. törvény cikk 31. §-át, mely szerint az a magyar állampolgár, aki hivatalos megbízás nélkül tíz évig megszakítás nélkül a magyar korona területének határain kívül tartózkodott, magyar állampolgárságát elveszítette. S ez egyben azt is jelentette, hogy azok a személyek, akik magyar állampolgárságukat 1929 előtt távollét miatt veszítették el, azok leszármazottjai sem voltak magyar állampolgárok. Megítélésünk szerint azonban az Elnöki Tanács határozata nemcsak az 1939-es törvény értelmében politikai és faji okból állampolgárságukat elveszítettek ügyét kívánta visszaállítani, hanem döntésével vélhetően — azokra is gondolva, akik 1956 eseményei következtében hagyták el az országot — napi politikai érdeket is érvényesíteni kívánt.

A magyar állampolgársági jog a "ius sanguinis" elvét követi, s ennek következtében az állampolgárság — a születési helytől függetlenül — a szülő állampolgárságához igazodik. Ebből az elvből pedig az következik, hogy a világ látens magyar állampolgárokkal van tele. Abban az esetben ugyanis, ha a születési lánc nincs megszakítva függetlenül attól, hogy az adott személy tudja-e vagy nem, van-e erre vonatkozó dokumentuma vagy sem, magyar állampolgár. Ennek értelmében például a világ bármely országában élő második, harmadik

stb. generációhoz tartozó magyar származásúak (kivéve a fentiekben említetteket) — akár tudják, akár nem — magyar állampolgársággal is rendelkeznek. Ezt még azzal is ki kell egészíteni, hogy az idegen állampolgárság, vagy annak megszerzése nem vonja maga után automatikusan a magyar állampolgárság megszűnését. Az állampolgárság megszerzéséhez, illetve megszüntetéséhez ugyanis egyrészt az érdekelt ez irányú kérelme, másrészt pedig az erre feljogosított hatóság jóváhagyása szükséges.

A magyar állampolgárságról az 1957. évi V. törvény értelmében "lemondani" nem lehetett. A magyar állampolgárság csak elbocsátás és megfosztás útján volt megszüntethető. E törvény értelmében azt a külföldön tartózkodó magyar állampolgárt lehetett a magyar állampolgárságtól megfosztani, aki súlyos bűncselekményt követett el, vagy ha súlyosan vétett az állampolgári hűség ellen. Ez a formula viszont tág lehetőséget biztosított az egyes esetek minősítésekor. Az 1993. évi LV. törvény értelmében viszont a magyar állampolgárság lemondással és az állampolgárság visszavonásával szüntethető meg (45).

A magyar állampolgársággal összefüggésben figyelembe kell venni, hogy 1957. október 1. előtt — az 1948. évi LX. törvénycikk értelmében — a nő házasságkötésével, ha a házasság tényével férje állampolgárságát megszerezte, akkor magyar állampolgárságát elveszítette, illetve, hogy 1957. október 1. előtt házasságból született személyek állampolgársága apjuk állampolgárságához igazodott. A házasságon kívül született gyermek pedig az anyja állampolgárságát szerezte meg. Az 1957. évi V. törvény hatályba lépése óta a magyar állampolgárság bármelyik szülő után megszerezhető. Ezeket az elveket azonban — a két világháborút követő területrendezések állampolgársággal kapcsolatos kihatásai következtében — csak a mai Magyarország területén született személyek esetében lehet maradéktalanul alkalmazni.

Az 1957. évi állampolgársági törvény szerint a nem magyar állampolgár honosítással, az pedig, aki korábban magyar állampolgár volt, de állampolgárságát valamilyen jogcímen elveszítette, azt visszahonosítás útján nyerhette vissza. A honosítás és a visszahonosítás feltételeit az állampolgárságról szóló törvény tartalmazza (46). A visszavándorlás szempontjából nem érdektelen azoknak a csoportja, akik azért kérték, hogy hivatalosan elbocsátásukat a magyar állam kötelékéből, mert csak ezen végzés birtokában, egy másik ország állampolgáraiként tartották biztonságosnak, hogy 1989 előtt hazalátogassanak.

Az állampolgársággal összefüggő kérdések között a kettős állampolgársághoz kapcsolódóak külön problémát jelentenek (47). A magyar állampolgársági törvény önmagában a kettős állampolgárságot nem zárta ki, de a különböző államokkal kötött kétoldalú államközi egyezmények úgy rendelkeztek, hogy a honosítás, visszahonosítás feltételül az előző állampolgárság megszüntetését szabták. A kettős állampolgárság eseteinek kiküszöböléséről szóló nemzetközi egyezmények következtében pedig csak az a személy volt honosítható, aki addigi állampolgárságát megszüntette. Ebből számos anomália született. Így például az évek óta Magyarországon élő magyar nemzetiségű román állampolgárságú férfi és nő gyermeke csak akkor lehetett magyar állampolgár, ha a szülők a román állampolgárságból elbocsátásukat kérték. Ez esetben viszont számolniuk kellett azzal, hogy az otthon maradt rokonok számára az állampolgárságból való elbocsátás kérése retorziót vonhat maga után. Ezzel szemben azoknak a személyeknek az eredeti állampolgárság fenntartása mellett is természetesen lehetőségük volt a magyar állampolgárság kérelmezésére, akiknek államával Magyarország ilyen egyezményt nem kötött. A gyakorlat azonban nem mindig volt szinkronban a hatályos jogszabályokkal. 1989. november 24-ig ugyanis, bár Magyarország és Jugoszlávia között a kettős állampolgárságot kizáró egyezmény nem létezett, ennek ellenére a jugoszláv hatóságok eljárására alapozva a magyar hatóságok — "viszonossági" alapon — attól a jugoszláv állampolgártól, aki honosítás iránti kérelmet nyújtott be, elvárták, hogy a jugoszláv állampolgárság kötelékéből való elbocsátását kérje.

V. A MAGYARORSZÁGOT ÉRINTŐ NEMZETKÖZI NÉPESSÉGMOZGÁS 1988—1992 KÖZÖTT

A nemzetközi vándorlás, mint "spontán" és természetes folyamat szoros összefüggésben van a befogadó és a kibocsátó ország társadalmi-politikai helyzetével és gazdaságának állapotával. A vándormozgalomban résztvevők számát — kritikus helyzetektől eltekintve — alapvetően a befogadó országok által biztosított tehetőségek és igényei határozzák meg. Egyet kell tehát érteni *A. Zolberg* megállapításával, hogy a fenyegetettség bármilyen formája valójában csak abban az esetben vezet menekültáradathoz, ha az embereknek van hová menniük (48). A nemzetközi vándorlás általános elméletének hagyományos, a behaviorista és egyensúlyi tradíción nyugvó, illetve a történeti strukturális alapon kifejtett formáiról éppen úgy nem kívánunk szólni, mint a migrációt magyarázó legújabb koncepciókról sem. Megtehetjük ezt azért, mert mindezekről *Hárs Ágnes* frása 1992-ben jelent meg (49).

A volt szocialista országok esetében a korábban már ismertetett okok miatt nemzetközi vándorlásról vagy migrációról a rendszerváltozásig lényegében nem beszélhettünk. Tegyük még hozzá azt is, hogy a bolsevik típusú hatalmi-politikai berendezkedés a spontán folyamatokat nemcsak, hogy nem támogatta, hanem rendszerellenesnek is tartotta. Ezek közé tartozott a spontán elemeket magába foglaló ki- és bevándorlás is. Ennek következtében az ilyen típusú folyamatok kibontakozását gátolta, vagy ha lehetősége volt, akkor már kialakulását is megakadályozta. A rendszer létéből fakadó bizalmatlanság következtében pedig szükségesnek tartotta az országba érkező külföldiek szigorú ellenőrzését, illetve fenntartotta magának azt a jogot, hogy a rendszer számára valamilyen szempontból nem kívánatos személy beutazását meggátolja (nem a nemzetközileg körözött bűnözők beutazásának megakadályozására gondolunk!). Természetesen ahogyan bejutni, ugyanúgy kijutni sem volt egyszerű az országból. Ennek következtében az országot illegálisan elhagyók, azaz az egykori szóhasználatból élve a disszidálók kivételével magyarok csak hivatalos minőségben, ún. államközi szerződések keretében dolgozhattak, tanulhattak külföldön és a külföldiek is (például lengyelek, kubaiak, vietnámiak stb.) csak ilyen keretben Magyarországon. Ez pedig egyben azt is jelentette, hogy a rendszerváltozásig természetes módon megnyilvánuló nemzetközi vándorlásról Magyarország esetében sem lehetett beszélni.

A nemzetközi vándorlás erőszakolt (menekülés) vagy természetes (ki- és bevándorlás) formái alapvetően társadalmi-politikai és gazdasági okokra vezethetők vissza. Természetesen eszünkbe sem jut Magyarországot a századfordulókori Amerikai Egyesült Államokhoz hasonlítani, mégis úgy véljük, hogy azok az okok, amelyek *T. V. Powderly* szerint az európai, így a Magyarországról történt kivándorlást e század elején kiváltották, jelenleg is nemcsak általában érvényesek, hanem az országot érintő nemzetközi vándorlás vonatkozásában ma is alapvető szerepet játszanak. *T. V. Powderly* tizenegy okot sorolt fel. Ezek közül az első négyre külön is szeretnénk felhívni a figyelmet. Ezek a következők: "1. Az ember természetes vágya, hogy javítsa életfeltételein. 2. Az iparúzó politikai helyzete hazájában. 3. A közgazdasági feltételek, melyek között élni kényszerül és amelyeken, a politikai szabadság hiánya következtében, nehezen javíthat vagy változtathat. 4. Bizonyos országokban az oktatási intézmények hiánya, amelyek megtanítják politikai jogaira, s amelyeken keresztül képes lenne megváltoztatni gazdasági helyzetét" (50).

Térségünkben az országhatárok korábbi zártsága a nyolcvanas évek végén a kilencvenes évek elején megszűnt. Ezzel párhuzamosan Magyarország is gazdasági és/vagy politikai okok következtében cél-, illetve befogadó országgá vált, amelyben az ország földrajzi fekvése nem elhanyagolható szerepet játszik.

Nehezen lehetne kimutatni közvetlen és szoros összefüggést a menekültek, a bevándorlók valamint azok között, akik egy adott országban állampolgárságért folyamodnak és a lefolytatott eljárás végén állampolgárságot kapnak. Magyarország esetében azonban feltételezésünk szerint ennek nagyobb a valószínűsége. Úgy gondoljuk ugyanis, hogy — hosszabb-rövidebb időn belül — a menekültként vagy menedékesként ide érkezők közül számosan bevándorló státuszba kerülnek s közöttük pedig jelentős azoknak a száma, akik magyar állampolgárságot szeretnének kapni. Ez alapvetően azzal a történelmi helyzettel, valamint az állampolgárság megszerzésével kapcsolatos jogszabályokkal függ össze, amelyet a harmadik, illetve a negyedik részben kíséreltünk meg összefoglalni. A fentiekben megfogalmazott tendenciát a történelmi meghatározottság mellett egy állandónak tekinthető folyamat is motiválta. A rendelkezésünkre álló adatok alapján ugyanis megállapítható, hogy amíg a magyar történelem nyugodtabb évtizedeiben a centrumból folyamatos volt a kitelepülés (vándorlás) a Magyar Királyság periférikus területeire s onnan vissza, addig a történelmi katasztrófák időszakában csak a centrumba irányuló igen erőteljes visszavándorlás figyelhető meg. Ezt a törekvést egyszerűen úgy is megfogalmazhatnánk, hogy a magyar etnikumú népesség úgy érzi, hogy helye van az ország centrumát képező területen. (A fentiekben jelzett folyamatba olyan tömeges visszahonosítás is belesimult, mint amilyen a múlt század végén a bukoviniai székelyek esetében megtörtént.) Az így kialakult, vándorlásra ösztönző helyzetben is nem elhanyagolható szerepet játszanak azok a törvények és jogszabályok, amelyek közvetett formában ösztönzik vagy visszatartják az útraindulókat. Tehát egy ország, jelen esetben Magyarország "szívó" hatását az állampolgársági (és annak módosítása), a ki- és bevándorlással kapcsolatos törvények, a nemzetközi szerződések, a polgárok családjogi tényeivel foglalkozó jogszabályok és más országok állampolgársággal kapcsolatos törvényei is befolyásolják, módosítják. Nem elhanyagolható kérdés, hogy a normálisnak tekintett migráció mellett a történelmi események hatására mely társadalmi réteghez, kor- és foglalkozási csoporthoz tartozók indulnak útra először.

A következőkben — a rendelkezésekre álló adatok alapján — kísérletet teszünk arra, hogy a fenti, e térség legújabbkori történelméből bizonyos értelemben magától értetődőnek tűnő állítást, vagyis azt, hogy a szomszéd országokban lakó magyar nemzetiségűek meghatározó szerepet játszanak az országot érintő bevándorlásban tényekkel támasszuk alá.

A nemzetközi vándorlás adatai alapján megállapíthatjuk, hogy 1980 és 1990 között Nyugat-Európa országaiban jelentősen nőtt a letelepedett külföldiek száma. Ez azt jelentette, hogy Ausztriában például 282 ezerről 413 ezerre, Olaszországban 298 ezerről 781 ezerre, Németországban pedig 4 453 300-ról 5 241 000-re tehát közel egy millió fővel nőtt a számuk; azaz Ausztriában 3.7%-ról 5.3%-ra, Olaszországban 0.5%-ról 1.4%-ra, Németországban pedig 7.2%-ról 8.2%-ra növekedett a bevándorlók összlakosságához viszonyított százalékos aránya (51). Mint már korábban említettük 1988-at megelőzően a Magyarországra vándorlók (letelepedők) száma általában háromezer fő alatt maradt (52), 1988—1992 között viszont Magyarországra menekültként és bevándorlóként 212 320 fő érkezett, melyből a bevándorlók száma 118 467 volt. Ez azt jelenti, hogy amíg Magyarország esetében 1988 előtt a bevándorlók százalékos aránya az összlakossághoz viszonyítva jelentéktelen (0.02%) volt, addig az 1988—1992 között a bevándorlók százalékos aránya évenként már az összlakosság 0.1—0.2%-a között mozog.

A bevándorlók száma és %-os aránya Magyarországon

1980	1988	1989	1990	1991	1992
2 592	12 273	23 493	21 450	20 972	15 664
0.02	0.13	0.23	0.21	0.20	0.15

Ezek az arányok annak ellenére, hogy meg sem közelítik a fentiekben említett nyugat-európai országokban letelepedett külföldiek összlakosságához viszonyított arányát, nem érik el például a Finnországban letelepedett külföldiek összlakosságához viszonyított arányát sem, amely 1980-ban 0.3%, 1990-ben 0.5% volt. Ennek ellenére a korábbi hazai állapothoz viszonyítva a bevándorlók százalékos arányának, 0.02%-áról 0.1–0.2%-ra történt változását jelentős elmozdulásnak tekinthetjük.

1. Menekültek

Mindenekelőtt nézzük meg, hogy milyen következtetéseket vonhatunk le a hazánkba érkezett menekültekkel kapcsolatban. Mit is mutatnak az adatok (53)?

A menekültek Magyarországra érkezésének éve, állampolgárságuk

Év	Összes érkező	Román (fő)	Szovjet (fő)	Jugoszláv (fő)	Egyéb (fő)
1988	13 173	13 173	—	—	—
1989	17 448	17 365	50	—	33
1990	18 283	17 416	488	—	379
1991	53 359	3 728	738	48 485	408
1992	16 204	844	241	15 021	98
Együtt	118 467	52 526	1 517	63 506	918
%	100.0	44.3	1.3	53.6	0.8

1988–1992 között a Magyarországra menekültek (54) 99.2%-a, vagyis a 118 467 főből 117 549-en három országból; Jugoszláviából, Romániából és a Szovjetunióból érkezett. Nézzük meg egy kicsit részletesebben az 1992. év adatait.

Jugoszláv menekültek nemzetiség szerint, 1992

Összesen (nemzetiség)	Összesen	Menekültügyi szervnél	Magyar lakosságnál ¹
		elhelyezve	
	15 021	6 282	8 739
		41.8	58.2
Magyar	5 059	709	4 350
	33.6	14.0	86.0
Horvát	1 759	380	1 379
	11.7	21.6	78.4
Muzulmán	7 136	4 616	2 520
	47.5	64.7	35.3
Egyéb	1 067	577	490
	7.1	54.0	46.0

¹Rokonoknál, ismerősöknél, fizetőszolgálatnál.

Menekülők és abból magyar nemzetiségűek (a jugoszláv menedéket kérők nélkül) 1992

Időszak	Érkezett	Magyar nemzetiségű		Román állampolgár		
				összesen	ebből magyar nemzetiségű	
	fő	fő	%	fő	fő	%
I. n. év	331	246	71.3	253	206	81.4
II. n. év	312	181	58.0	214	153	71.5
III. n. év	325	195	60.0	229	167	72.9
IV. n. év	215	148	68.8	148	126	85.1
Együtt	1183	770	65.0	844	652	77.2

1992-ben tehát 16 204 menekült érkezett az országba, melynek 36%-a magyar nemzetiségű volt. A menekültek döntő többsége ebben az évben is a volt Jugoszláviából, Romániából és a volt Szovjetunióból érkezett. Abban az esetben azonban, ha a menedéket kérők nemzeti-ségi összetételét a volt Jugoszláviából érkezettek nélkül vizsgáljuk (köztük 11.7% a horvát, 47.5% a muzulmán és 33.6% a magyar nemzetiségű), akkor azt állapíthatjuk meg, hogy a menekültek 65.0%-a volt magyar nemzetiségű. A Romániából érkezettek között pedig 77.2%-al voltak képviselve a magyarok. A menekültekkel kapcsolatban a már publikált adatok alapján azt állapíthatjuk meg, hogy többségük férfi, kevésbé iskolázottak, mint a bevándorlók és az átlagéletkoruk is alacsonyabb, többségük a 20 és 40 éves korosztályhoz tartozik. Tehát esetükben a hazai népességhez képest egy lényegesen fiatalabb korosztályról van szó (55). Az 1988—1992 között Magyarországra menekültek nemzeti-ségi összetételét pontosan nem ismerjük. Részadatok és tapasztalati tények alapján azonban megkockáztatható az az állítás, hogy a Bosznia-Hercegovina elleni háború kitöréséig a menekültek döntő többsége magyar nemzetiségű volt. A szerb-horvát háború következtében például Horvátország magyar nemzetiségű lakosságának döntő többsége Magyarországra menekült s jelenleg sincs sok remény arra, hogy a közeljövőben otthonaikba visszatérhetnek.

2. Bevándorlók

A következőkben az 1988—1992 között bevándorlókkal kapcsolatos összefüggéseket vesszük szemügyre (56). Mielőtt azonban ezt megtennénk néhány adattal szeretnénk érzékel-tetni, hogy általában milyen nyomásnak is van kitéve az ország. 1991. október 4-ét követően az év végéig ugyanis, amikor az országba történő beutazást megszigorították 1,7 millió külföldi állampolgár belépését tagadták meg, mert megfelelő útiokmánnyal, illetve elegendő pénzzel nem rendelkeztek. Ezek az intézkedések kilencven ország állampolgárait sújtották, közöttük egymillió-négyszázötvenezer fővel Románia, majd pedig közel negyvenezer fővel Törökország állampolgárai képviselték magukat. Ezzel párhuzamosan — körülbelül ugyanabban az időszakban — 45 ezer külföldit, túlnyomórészt román állampolgárt toloncoltak ki az országból.

A bekövetkezett változás érzékeltetése érdekében érdemes a Magyarországra érkező külföldiek számának alakulásáról is szólni. Jelentős elmozdulás 1989-ben, illetve 1990-ben következett be. 1989-ben ugyanis közel 7 millió fővel, 1990-ben pedig több mint 13 millió fővel többen érkeztek az országba, mint az azt megelőző években.

Magyaroszágra érkező külföldiek (1000 fő)

1988	1989	1990	1991	1992
17 965	24 919	37 632	33 265	33 491

1990-től minden évben a legtöbben Romániából, a volt Jugoszláviából, Ausztriából és a Cseh és Szlovák Köztársaságból érkeztek.

A Magyaroszágra érkező külföldiek számának alakulásával szemben a külföldre utazó magyarok száma lényeges elmozdulást nem mutat. Amíg ugyanis 1988-ban 10.7 millióan, addig 1989-ben 14.4 millió, 1990-ben 13.5 millió, 1991-ben 14.3 millió és 1992-ben 12.8 millió magyar állampolgár utazott külföldre (57).

1988—1992 között 169 országból 93 853 bevándorló érkezett Magyaroszágra. Az érdekesség kedvéért megemlíjtjük, hogy letelepedés, illetve bevándorlás céljából például a St. Kitts Nevis-ről, a Szélcsendes-szigetek egyikéről is érkeztek az országba. A vizsgált időszakban az országba bevándorlók számának alakulását a következő táblázat mutatja be. A táblázat azoknak a külföldieknek az adatait is tartalmazza, akik 1988—1992 között a hazai felsőoktatási intézményekben tanultak vagy posztgraduális képzés keretében tartózkodtak az országban.

Magyaroszágra bevándorlók száma 1988—1992 között

Év	Férfi	Nő	Összesen
1988	6 363	5 910	12 273
1989	11 895	11 598	23 493
1990	11 215	10 235	21 450
1991	11 321	9 651	20 972
1992	8 166	7 498	15 664
1988—1992	48 960	44 893	93 853

A következőkben nézzük meg részletesebben a bevándorlók számának alakulását. Ezt — a külföldi diákok és posztgraduális képzésben résztvevők adatai nélkül — évenként, korcsoportonként és nemeként az 1. tábla mutatja. Annak érdekében, hogy a környező országokból bevándorlók túlsúlyát jól érzékeltethessük, adataikat külön táblák segítségével mutatjuk be.

Az 1988 és 1992 között egy évnél hosszabb ideig az országban élő bevándorlók országok, korcsoportok és nemekénti megoszlását — a környező országokból érkezők kivételével — az 2—6. táblák részletesen mutatják. Úgy véljük, igen tanulságos azoknak az országoknak a listája, ahonnan — a környező országok mellett — még bevándorlók érkeztek az országba. Az egyes országokból évenként bevándorlók számának változása alapján ugyanis, még alacsony elemszámok esetében is, következtetéseket lehet levonni a bevándorlók nemzetiségi összetételének várható alakulásával kapcsolatban.

A bevándorlás céljából érkezők 52.2%-a férfi és 48.8%-a nő volt s ez az arány majdnem fordítottja a hazai népesség férfi-nő (48.1%, illetve 51.9%) arányának. A fenti időszakban a legtöbben Romániából érkeztek. Őket — jóval csekélyebb létszámmal — a volt Szovjetunió, illetve a volt Jugoszlávia állampolgárai követték.

Nem lehet nem figyelmet fordítani arra a jelenségre, hogy az arab országokból, mindenekelőtt Algériából, Egyiptomból, Irakból, Iránból, Libanonból stb., ha nem nagy létszámban is, de folyamatos a bevándorlók utánpótlása.

Sajátosan alakult a két Németországból érkezők száma. 1988-ban és 1989-ben 463, illetve 434 fővel volt reprezentálva az NDK s 44, illetve 79 fővel az NSZK. Mivel a statisztikai adatszolgáltatás nem vette figyelembe, vagy csak lassan reagált a német újraegyesítésre, ennek köszönhetően tudjuk, hogy 1989-et követően a volt NSZK területéről érkezők váltak dominánssá. 1992-ben például miközben már csak hárman "képviselték" a volt NDK-t, addig 127-en a volt NSZK-t. Feltételezhető, hogy közülük többen olyan magyar állampolgárok, akik az év egy részében Magyarországon élnek, vagyis olyanok, akik az elmúlt évtizedekben különböző okok következtében Németországban telepedtek le. A 12. tábla adatai szerint 1992-ben 24 magyar nemzetiségű külföldi érkezett Németországból s közülük kettő a volt NDK területéről. (Gondot okoz azonban, hogy a 12. tábla adatait külön kaptuk meg, s ennek következtében nem ismerjük az azonos időben bevándoroltak teljes számát. Jóhiszeműen csak azt tudjuk feltételezni, hogy ezek az adatok valószínűleg megegyeznek azzal a számmal, amelyet korábban kaptunk meg.)

Annak érdekében, hogy tisztában legyünk azzal, hogy mely országokból érkezik a legtöbb bevándorló Magyarországra, azt a tíz országot, ahonnan a fenti időszakban a legtöbben érkeztek érdemes, külön is kiemelni. A legtöbb bevándorlót kibocsátó országok sorrendje a vizsgált időszak alatt a következő volt:

Románia	66 408 fő
Szovjetunió	8 700 fő
Jugoszlávia	4 510 fő
Németország	1 390 fő
Csehszlovákia	808 fő
Kína	721 fő
Lengyelország	420 fő
Kuba	256 fő
Irak	225 fő
Bulgária	218 fő

A fenti országok sorrendjéből jól kirajzolódik, hogy amint a menekültek, ugyanúgy a bevándorlók esetében is ugyanabból a három országból: Jugoszláviából, Romániából és a Szovjetunióból érkeztek a legtöbben. Sajnos, az adatbázisban nincs elkülönítve a családok és a családokhoz tartozó gyermekek száma. Ennek következtében csak a férfi-nő arányból és a korcsoportok szerinti megoszlásából következtethetünk arra, hogy a bevándorlók között viszonylag jelentős lehet a családosok, illetve az egy-, vagy többgyermekes családok száma.

A bevándorlók számának nemenként és korcsoportonkénti megoszlása szerint 1990-től a 0—14 éves korcsoportban (7. tábla) a négy év alattiak alkotják a legnépesebb csoportot. Ebből arra következtethetünk, hogy feltételezhetően a fiatalabb korosztályokhoz tartozó családosok aránya a bevándorlók körében jelentősebb. Ezt a feltételezést támasztja alá az is, hogy a 15—49 éves korcsoporthoz tartozók között a legnépesebb csoportot a 20—24, illetve a 25—29 évesek csoportjai alkotják. Ezzel szemben, mivel a hatvan évnél felüliek aránya nem jelentős (1992-ben volt a legmagasabb, ekkor a bevándorlók 6.07%-t tették ki) s az ötven évnél idősebbek aránya is csak 1992-ben haladta meg a 10%-ot, azt állapíthatjuk meg, hogy a korcsoportonkénti megoszlást egyértelműen a fiatalabb korosztályok dominanciája határozza meg és jóval kedvezőbb, mint az ország összlakosságának kor szerinti megoszlása. A fiatalabb korosztályok túlsúlya mellett a nők aránya szinte minden korcsoportnál alatta marad a férfiakénak, melynek demográfiai hatását a következő évtizedek népességszámának

alakulása szempontjából érdemes figyelembe venni. A kiskorúak nemenkénti összetétele kiegyensúlyozott, bár 1988—1992 között a fiúk aránya, különösen pedig az első két évben, 1988-ban és 1989-ben közel 2%-al meghaladta a lányokét.

Mivel letelepedési, bevándorlási célból a legtöbben a környező országokból érkeztek (lásd a 8—11. táblákat), érdemes külön is megvizsgálni elsősorban a Romániából és a volt Szovjetunióból érkezettek nemenkénti és korcsoportonkénti megoszlását. A teljes mintához viszonyítva a Romániából érkezettek (8. tábla) átlagéletkora alacsonyabb. Ez elsősorban abból származik, hogy minden évben a Romániából bevándoroltak esetében a 0—14 évesek korcsoportjához tartozók aránya nagyobb, illetve hogy az 50 éven felüliek aránya pedig kisebb. Ettől eltérést csak 1992. év mutatott, amikor a Romániából bevándorolt 0—14 éves lányok aránya 2.3%-kal alacsonyabb volt (a fiúk esetében jelentéktelen, csak 0.4%-os volt az eltérés). A legtöbben a 15—49 évesek korcsoportján belül a 20—39 évesek csoportjához tartoznak, bár 1990-től ezen csoporton belül a 35—39 évesekhez tartozók aránya csökken. Megfigyelhető, hogy a 20—24 éves korosztály esetében 1—2%-kal, 1992-ben 3.3%-al volt magasabb a nők aránya, mint a férfiaké. Ez a különbség feltételezhetően nagyrészt abból adódott, hogy a szabadabb mozgás és az egyszerűbbé vált ügyintézés következtében növekedett az ide házasodók száma. Fel kell még hívni a figyelmet arra, hogy az összes bevándorlóhoz viszonyítva — a férfiak és a nők esetében is — minden évben az ötven, de különösen a hatvan éven felüli korosztályhoz tartozók aránya alacsonyabb volt. Kivételt ez esetben is az 1992. év jelentette, amikor a Romániából bevándorlók körében az 50 év feletti férfiak és nők aránya a 10% fölé emelkedett. A vizsgált időszakban a Romániából bevándoroltak körében valamivel több a férfi, mint a nő. Érdekes, hogy az 50 éven felüli korcsoporthoz tartozók esetében viszont, ha nem jelentős mértékben is, de a nők aránya 1.1—2.2%-al meghaladja a férfiakét. Ehhez a korcsoporthoz tartozók aránya nem jelentős, mindössze 3.7%.

A volt Szovjetunió területéről bevándorlók (9. tábla) esetében, mind a romániaihoz, mind az összes bevándorlóhoz viszonyítva a 0—14 évesek aránya alacsonyabb, az ötven, de különösen a hatvan éven felüliek aránya pedig lényegesen magasabb. A későbbiekben látni fogjuk, hogy a magyar állampolgárságot kapottak között a volt Szovjetunióból érkezett nők között számosan vannak olyanok, akik Magyarországon mentek férjhez, így feltételezhető, hogy a hatvan év felettiak nagyobb aránya abból adódik, hogy az idősebb korúak a mind inkább ellehetetlenült helyzetükön úgy próbálnak változtatni, hogy lányaikhoz költöztek. Az 50 éven felüliek 13%-os aránya pedig közel négyszer több, mint a Romániából bevándoroltak esetében.

A Jugoszláviából érkezettek (10. tábla) vonatkozásában nem lehet nem megfogalmazni azt a feltételezést, hogy a rendelkezésünkre bocsátott adatok, s az 1992. évi Demográfiai Évkönyvben közöltek sem tükrözik vissza azt a jelentős mértékű népességcsökkenést, amely az elmúlt időszakban az ott élő magyar nemzetiségűek körében lejátszódott. Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy nem mindenkinek úticélja Magyarország, hanem a volt Jugoszlávia magyar nemzetiségű állampolgárainak egy része — a hatvanas évektől kialakított kapcsolataikat felhasználva — NyugatEurópába és a tengeren túlra vándorolnak. Mint az ismeretes a háborús cselekmények következtében a horvátországi magyar nemzetiségiek száma néhány ezer főre apadt. Szerbiában, de elsősorban a Vajdaságban élő magyar nemzetiségűek közül először az erőszakos mozgósítás elől a katonakötelesek menekültek el, majd egyre inkább a szegénység és a nemzetiségi lét jövőbeli kilátástalansága az, ami az ott élő magyar etnikumú népességet szülőföldjéről elűzi. A 10. tábla adataiból az is leolvasható, hogy 1991-ig igen csekély volt azoknak a száma, akik a magyarországi letelepedés mellett döntöttek, s hogy egy év alatt megháromszorozódott a volt Jugoszláviából bevándorlók

száma. Mindezek ellenére továbbra sem lehet jelentősnek mondani az innen érkezők számát és az összes bevándorlóhoz viszonyított arányát. A háború elhúzódásával párhuzamosan azonban számolni kell azzal, hogy a továbbiakban még dinamikusabban fog nőni most már a kis Jugoszláviából bevándorlási szándékkal Magyarországra érkezők száma.

A volt Csehszlovákiából érkezettek (11. tábla) esetében a férfi-nő arány határozottan a nők túlsúlyát mutatja. A nők ugyanis kétszer többen vannak, mint a férfiak, azaz a bevándorlók 69.6%-a nő. A férfi-nő arány közötti különbség a 15–49 évesek esetében különösen szembetűnő. E korcsoport esetében a nők száma a férfiak háromszorosát is meghaladja s az 1988–1992 között Csehszlovákiából bevándoroltak 54.3%-át teszik ki. Többségük Szlovákia magyar nemzetiségű lakossága köréből rekrutálódott (vesd össze a 12. tábla adataival) és feltételezhetően Magyarországon talált magának férjet, tehát ide házasodott.

Mielőtt a letelepedés, illetve bevándorlás céljából Magyarországra érkezettek foglalkozás szerinti megoszlását elemeznénk, egyrészt arról szólnánk, hogy a bevándorlók között a magyar nemzetiségű külföldiek mennyiben, milyen arányban vannak reprezentálva, másrészt pedig a diákként hazánkban tartózkodó külföldiekről szeretnénk még röviden beszélni.

A magyar nemzetiségű külföldiek vonatkozásában sajnos csak három év, 1990–1992 vonatkozásában rendelkezünk adatokkal (58). Mivel magyar nemzetiségű külföldiekre vonatkozó adataink (13. tábla) jelentősen eltérnek a már publikált adatoktól, így azokat, az 1988–1989-es évek esetében sem tudjuk használni (59).

1990 és 1992 között 38 országból 28 698 magyar nemzetiségű külföldi állampolgár tartózkodott egy évnél hosszabb ideig az országban. Ez azt jelenti, hogy diákokkal együtt ugyanebben az időben bevándoroltak 57.3%-a, diákok nélkül pedig 65.3%-a volt magyar nemzetiségű külföldi. A rendelkezésünkre bocsátott adatok szerint a Romániából érkezettek 62.9%-a, a volt Jugoszláviából jövők 51.5%-a, a volt Szovjetunió esetében pedig a bevándorlók 34.7%-a volt magyar nemzetiségű. A bevándorlás céljából Magyarországra érkezett magyar nemzetiségű külföldiek állampolgárság szerinti és korcsoportonkénti megoszlását a 12. tábla mutatja be. Szembetűnő, hogy a magyar nemzetiségű külföldiek között meglepően alacsony, csupán 1.8% a 14 év alattiak aránya. Ez azért is feltűnő, mert az 50 éven felülieké (9%) is alacsony. E két korcsoporttal szemben viszont a 15–49 éves korosztályhoz tartozó magyar nemzetiségű bevándorlók az összlétszám 89.2%-át teszik ki. Ezekből az arányokból pedig, még abban az esetben is, ha a 15–49 éves korcsoporthoz a fiatalabb korosztály egy része is hozzátartozik, úgy véljük, nem nagy hibaszázalékkal azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a magyar nemzetiségű külföldiek között az egyedülállóak, illetve az alacsony gyermekszámmal rendelkező családok aránya a meghatározó. Ennek pedig rövid és hosszú távon egyaránt, még abban az esetben is, ha demográfiai hatását nem akarjuk eltúlozni, a magyar népesség számának alakulása szempontjából csak a negatív hatását lehet megemlítenünk. Végezetül pedig, amennyiben a magyar nemzetiségű külföldiek korcsoportonkénti megoszlását az azonos időszakban bevándorolt teljes népesség korcsoportjaival hasonlítjuk össze (12. tábla), akkor azt tapasztaljuk, hogy amíg az 50 éven felüliek esetében csak néhány %-os, addig a 0–14 és a 15–49 évesek csoportjainál pedig már igen határozott a különbség. Valószínűleg ez a különbség abból adódik, hogy — a szabadabb mozgás lehetőségével élve — a fiatalabb korosztályokhoz tartozó magyar nemzetiségűek radikálisabban fordítanak hátat a kisebbségi létnek, mint az idősebbek. Amennyiben pedig ez a tendencia nem áll meg, akkor a környező országokban élő magyar nemzetiségűek létszámának csökkenése egyre jelentősebbé válik. Megfigyelhető még, hogy a magyar nemzetiségű külföldiek között, ha nem is jelentősen, de évről évre növekszik az USA-ból, Ausztráliából, Kanadából, Németországból és Svédországból visszatelepülők száma és közöttük is az ötven év feletti korosztályhoz

tartozóké. Feltételezhetően ők is azok közé a magyar állampolgárok közé tartoznak, akik különböző okok következtében az elmúlt évtizedekben hagyták el Magyarországot s most a politikai viszonyok megváltozását követően a hosszabb ideig tartó magyarországi tartózkodás mellett döntöttek.

Tartalmi és módszertani vonatkozásban is joggal vetődhet fel az a kérdés, hogy lehet-e, vagy egyáltalán kell-e a diákként itt tartózkodó külföldieket a nemzetközi vándorlással összefüggő vizsgálódás kapcsán figyelembe venni, vagy pedig úgy kell tekinteni őket, mint a turistaként idelátogatókat, a különböző konferenciákon résztvevőket vagy éppen mint a diplomáciai testület tagjait?

A Magyarországon tanuló külföldi diákokat, vagy az egy éven túl kutatóként, managerként, vállalkozóként és különböző cégek, vállalatok stb. vezető tisztségviselőiként itt tartózkodó külföldieket megítélésünk szerint a bevándorlók sajátos csoportjának kell tekinteni. Sajátosságukat az adja, hogy az e csoporthoz tartozók bevándorlási kérelemért nem fordulnak a hatóságokhoz, illetve hogy helyzetük, egzisztenciájuk megalapozottsága következtében stabil, kapcsolataik kiterjedtek, megítélésük, integrálódásuk összehasonlíthatatlanul problémamentesebb, mint általában a bevándorlóké. E csoport tagjai szintén éveket töltenek az országban (az itt tanulók közül is többen akár egy évtizeden keresztül is itt tartózkodnak), illetve többen nem térnek vissza hazájukba, hanem véglegesen Magyarországon telepednek le. A rendelkezésünkre bocsátott adatok (14. tábla) szerint 1988 és 1992 között összesen 9053 személy tartózkodott diákként az országban (60). A férfi-nő megoszlás az itt tanuló diákok között 64,4, illetve 35,6%. A férfi-női arány 1990-ben és 1991-ben kiegyensúlyozottabbá vált, de azt megelőzően, s már 1992-ben is, kétszer több volt a férfi, mint a női hallgatók száma. Korösszetétel vonatkozásában mindkét nem esetében, mint az természetes is igen fiatal populációról van szó. Ez egyértelműen megnyilvánul abban, hogy mindkét nem esetében a 17–24 éves korosztályhoz az itt tanulók 80, de esetenként 90%-a tartozik. Kivételt csak az 1992. év jelentette, amikor csak a férfiak 57,5%-a tartozott a 17–24 évesek közé.

A hazánkban tanuló külföldi állampolgárok számát és állampolgárságuk szerinti százalékos megoszlását a 15. és a 16. tábla mutatja be. A diákok szinte azt mondhatjuk, hogy a világ minden részéből – mintegy 110 országból – érkeztek. Az egyes országokból érkezők számának alakulása alapján jól érzékelhető az az elmozdulás, mely 1990-el az országban bekövetkezett. Etiópiából, Ghanából, Észak-Jemenből, Jordániából, Kubából stb. ugyanis, tehát azokból az országokból, ahonnan korábban elsősorban államközi egyezmények keretében érkeztek diákok, lényegében elapadt az utánpótlás. Ezzel párhuzamosan jelentősen megnőtt a környező országokból érkezők, elsősorban a magyar nemzetiségű diákoknak a száma. Közülük számosan ösztöndíjban, kedvezményes kollégiumi ellátásban is részesülnek. Mindezek mellett továbbra sem elhanyagolható számban érkeznek diákok Németországból, Görögországból, Izraelből stb., akiket a hazai képzés színvonala mellett elsősorban a képzés olcsósága vonz az országba. Sajnos, az itt tanulók, posztgraduális képzésben résztvevők kódolása végiggondolatlanul történt. Ennek következtében nyomon követhetetlen az, hogy az egyetemi hallgatók, az aspiránsok vagy a pártösztöndíjasok melyik tudományágban mélyítik el ismereteiket. A kódolás során ugyanis keveredett a foglalkozás s az a tudományterület, ahol az adott személy tanulmányait folytatja. Éppen ezért a 17. tábla elkészítésekor feltételeztük azt, hogy a foglalkozási kategóriák alapvetően megfelelnek azoknak a tudományterületeknek, melynek keretében az adott személy tanulmányait folytatja. Valójában a 17., illetve a 18. tábla alapján nem lehet pontosan megállapítani sem a hazánkban tanulók tudományágak szerinti, sem pedig foglalkozás szerinti megoszlását. E két tábla, mivel az adatok felvétele során nem azonos alapon történt a kategorizálás, a diákok megoszlásának főbb összefüggéseire hívják fel csupán a figyelmet. A diákok körében megjelenő "háztartás-

beliek" számából (18. tábla) pedig arra lehet következtetni, hogy egyrésztük, feltételezhetően elsősorban a tudományos továbbképzésben résztvevők közül — ami természetes is — családjukat is magukkal hozták. A rendelkezésre álló adatok alapján sajnos azt sem lehet megállapítani, hogy közöttük milyen arányban vannak családosok, hogy milyen nemzetiségű a férj vagy a feleség, illetve hogy közöttük milyen arányban vannak az egy- és a többgyermekes családok.

A következőkben röviden azt vizsgáljuk meg, hogy az 1988—1992 között a fő foglalkozási ágak szerint és nemenként hogyan alakult a bevándorlók megoszlása (61). A fő foglalkozási ágak esetében a bevándorlók körében a férfiak és a nők esetében egyaránt a fizikaiak és az értelmiségiek kategóriája dominál (19. tábla). 1988 kivételével, amikor az értelmiségi nők 60 fővel, azaz 1.1%-al meghaladták a fizikaiak számát, illetve arányát minden évben az értelmiségi-fizikai kategóriák vonatkozásában a fizikai kategóriához tartozók voltak számosabban. Amíg azonban az értelmiségiek évenkénti beáramlásában alig volt jelentősebb ingadozás, addig 1991-ben a bevándorló férfiak 42.7%-a, egy évvel később pedig csak 34.6%-a tartozott a fizikai dolgozók (férfi) csoportjához s ez egyértelműen a hazai munkaerőpiac helyzetében bekövetkezett változásra, a munkalehetőségek beszűkülésére, a munkanélküliségre utal. A bevándorlók körében a fizikai foglalkozási kategóriához tartozók dominanciája természetesen még egyértelműbb, ha százalékos arányukat a 14 éven felüli korosztályhoz viszonyítva adjuk meg. Gyermekkorúak nélkül ugyanis 1990-ben például a bevándorlók 55.7%-a a fizikai kategóriába tartozott. Az értelmiségi és a fizikai foglalkozási csoport esetében a vizsgált időszakban a férfiak aránya a nőkhez viszonyítva minden évben magasabb volt. Amíg azonban az értelmiségiek esetében a különbség a férfiak javára nem érte el a 3%-ot, addig a fizikaiaknál a 17.7%-ot is elérte.

Az alkalmazott kategóriához tartozók esetében, a foglalkozási ág természetének megfelelően a nők %-os aránya — az utolsó két év kivételével — legalább háromszorosa a férfiakénak. Az egyéb kategóriába tartozó férfiak 10—15%-os, a nők 18.6—24.2%-os aránnyal szerepelnek a bevándorlók között. Arányuk évről évre egy-két százalékos növekedést mutat. A nyugdíjasok esetében is — a nők folyamatosan meglévő határozottabb jelenléte mellett — az állapítható meg, hogy arányuk 1988 és 1992 között fokozatosan növekedett. A négy év átlagában a bevándorlók közötti arányuk alig haladta meg a 4%-ot s ez a népesség korösszetételének egyenlenségét fogja mérsékelni.

A bevándorlók részletesebb foglalkozás szerinti megoszlását a 20. tábla mutatja. Az értelmiségiek között a műszakiak, az orvosok és a középiskolai tanárok mellett a humánértelemiségiek vannak még jelentősebb arányban reprezentálva. A fizikai munkás férfiak 80%-a az ipari szakmunkások és a kisiparosok közül rekrutálódott. Az alkalmazotti kategóriában a nők túlsúlya a beosztott tisztviselő, az adminisztratív dolgozó és az alkalmazotti foglalkozási ághoz tartozók körében egyértelmű. Vezető tisztviselő beosztásban lévő személy közöttük alig található. A bevándorlók között a mezőgazdaság területén tevékenykedők, legyen az mezőgazdasági szakmunkás, segédmunkás, egyéni gazdálkodó vagy földbirtokos, alig van reprezentálva. Arányuk — a mezőgazdasági szakmunkások csoportjához tartozók kivételével — nem éri el a fél százalékot sem. Szintén a társadalmi rendszerváltozásra utal, hogy a bevándorlók között, ha "jelzészzerűen" is, de újból megjelentek a tőkés, földbirtokos foglalkozási csoportokhoz tartozók is.

A fentiekben már említettük, hogy 1988—1992 között az összes bevándorló 70.7%-a, vagyis a 93 853 főből 66 408-an Romániából érkezett az országba. A Romániából érkezettek nagy száma, meghatározó volta következtében tehát, ha röviden is, de szükségesnek tartjuk a bevándorlás céljából Romániából Magyarországra érkezett személyek foglalkozás szerinti megoszlását is ismertetni.

A Romániából bevándorlók között (21. tábla), mint a teljes populációban 36.4%-os részaránnyal a fizikai foglalkozási csoportba tartozók a legnépesebbek. Őket 20.3%-al az egyéb kategóriába tartozók, majd 16.6%-al az értelmiségiek követik. A diákok 16.2%-os aránya alig kevesebb az értelmiségiekénél s végül 10.5%-al a sort az alkalmazottak csoportja zárja. A férfi-nő arány (50.9, illetve 49.1%) kiegyensúlyozott. Ez az arány a fő foglalkozási ágak esetében a következőképpen alakul. A diákoknál meglévő jelentéktelen férfi többséget, illetve, a fizikai dolgozó férfiak határozott többségét (amíg ugyanis az összes Romániából bevándorolt 50.7%-a férfi, addig 49.3%-a nő) a többi foglalkozási ág női többsége egyenlíti ki. A tanárok mellett a középfokú műszakiak és az orvostudomány területén jelentősebb a nők aránya. A társadalomtudományok területén pedig a nők aránya négyszerese a férfiakénak. A fentiekén kívül a nők aránya számottevő még a kisiparosok, valamint az ipari segédmunkások körében.

Összességében megállapítható, hogy a Romániából érkezők, annak következtében, hogy a bevándorlók több mint 70%-át alkotják, a bevándorlók nem, kor, foglalkozás stb. szerinti megoszlását alapvetően meghatározzák.

3. Új állampolgárok

Mindezek után nézzük meg, hogy 1983 és 1992 között mi jellemezte, hogyan alakult és milyen meghatározottságok domináltak azok körében, akik magyar állampolgárságot folytattak és Magyarország állampolgárai is lettek. Talán érdemes emlékeztetnünk arra, hogy magyar állampolgárságot 1993 októberéig visszahonosítással és honosítással lehetett megszerezni. Visszahonosítással azok kaptak állampolgárságot, akik magyar származásúak, illetve nem magyar származásúak, de magyar állampolgárok voltak. Tehát e csoportba a volt magyar állampolgárok tartoznak, a másik nagy csoportba pedig azok, akik honosítással szereztek meg a magyar állampolgárságot.

1983—1992 között 75 ország 18 108 állampolgára — beleértve azt a 231 főt is, aki hontalan volt — kapott magyar állampolgárságot. Közülük 3654 fő 1983 és 1987 között, a többi azt követően lett magyar állampolgár. Érdemes ebben az összefüggésben is megnézni azt, hogy mely országok állampolgárai szerettek volna a leginkább magyar állampolgárokká válni (62).

Románia	13 569 fő
Szovjetunió	2 460 fő
Németország	633 fő
Csehszlovákia	318 fő
Bulgária	151 fő
Görögország	136 fő
Lengyelország	133 fő
Jugoszlávia	131 fő
Szíria	41 fő
Libanon	26 fő

Nem érdektelen, ha annak a tíz országnak a listáját, ahonnan a legtöbb bevándorló érkezett, összehasonlítjuk azzal a tíz országgal, amelyek állampolgárai az elmúlt öt évben a legnagyobb gyakorisággal kaptak magyar állampolgárságot.

Ország	Bevándorlók száma	Ország	Állampolgárságot kapottak száma
Románia	66 408 fő	Románia	13 569 fő
Szovjetunió	8 700 fő	Szovjetunió	2 460 fő
Jugoszlávia	4 510 fő	Németország	633 fő
Németország	1 390 fő	Csehszlovákia	318 fő
Csehszlovákia	808 fő	Bulgária	151 fő
Kína	721 fő	Görögország	136 fő
Lengyelország	140 fő	Lengyelország	133 fő
Kuba	256 fő	Jugoszlávia	131 fő
Irak	225 fő	Szíria	41 fő
Bulgária	218 fő	Libanon	26 fő

Az első két helyen a bevándorlás és az állampolgárságot kapottak vonatkozásában is ugyanazokat az országokat találjuk. Románia esetében a bevándoroltak 20.4%-a, a volt Szovjetunió esetében pedig 28.3%-a kapott magyar állampolgárságot. Természetesen egészen más a sorrend, ha a magyar állampolgárságot kapottak számát ugyanabból az országból Magyarországra bevándoroltak %-ában fejezzük ki. Ez esetben Bulgária került az első helyre s Románia pedig csak Libanont követően a hetedik helyen található (63).

Bulgária	69.3 %
Németország	45.5 %
Csehszlovákia	39.3 %
Lengyelország	31.7 %
Szovjetunió	28.3 %
Libanon	25.5 %
Románia	20.4 %
Szíria	18.9 %
Jugoszlávia	2.9 %

1988 és 1992 között tehát a következőképpen alakult azoknak a száma, aki magyar állampolgárságot kaptak:

1988—1989	1 493 fő
1990	1 360 fő
1991	3 815 fő
1992	7 786 fő
Összesen	14 454 fő

A magyar állampolgárság iránt a legnagyobb érdeklődést — az állampolgárságot kapottak országok szerinti megoszlása alapján — a környező országok, azok közül is mindenekelőtt Románia állampolgárai mutatják (22. tábla). A második helyen a volt szovjet, majd a volt csehszlovák s végül a volt jugoszláv állampolgárok következnek. S ez azt jelenti, hogy amíg a világ 71 országából összesen 898-an (köztük 157 hontalan) lettek magyar állampolgárok, addig a környező négy országból 14 454-en, melyből a volt román állampolgárok 13 569 fővel részesedtek. Ez — a Romániában élő nagyszámú magyar származásúak mellett — mindenekelőtt az ottani általános gazdasági, politikai helyzettel, a kisebbségekkel kapcsolatos román magatartással, a magyartól jelentős mértékben eltérő kultúrával, hagyományokkal és szokásrendszerrel, valamint a Magyarországon élő nagyszámú Romániából érkezettek vonzásával függ össze. Meglepetést okozhat, hogy mind ez ideig nem jelentős azoknak a száma, akik korábban a volt Jugoszláviában éltek s magyar állampolgárságot kaptak. Ennek okát abban látjuk, hogy a Horvátországból és Szerbiából Magyarországra menekült magyar származásúak általában jó körülmények között éltek s lakóhelyükön olyan egzisztenciával rendelkeztek, melynek következtében még nem adták fel a reményt, hogy visszatérhetnek.

Így még nem döntötték el, hogy véglegesen Magyarországon maradnak e vagy sem. A volt Szovjetunióból érkezettek döntő többsége Kárpátalja magyar nemzetisége köréből rekrutálódott s csak kismértékben azok közül, akik — más nemzetiségűekként — a kint tanuló és dolgozó magyar állampolgárok feleségeiként lettek magyar állampolgárok.

A magyar állampolgárságot kaptak nemenkénti megoszlása összességében — különösen 1990 óta — igen kiegyensúlyozott képet mutat (23. tábla). A férfi-nő arány a volt szovjet és csehszlovák állampolgárok esetében, mint a bevándorlók között is, a nők javára billen. Ez abból adódik, hogy magyar származásúként relatívan többen mennek férjhez Magyarországon, mint a Romániából vagy Jugoszláviából érkezők közül. A magyar állampolgárságot kaptak kormegoszlása kedvező, a legnépesebb korcsoport minden év és minden ország esetében a 15—39 és a 40—59 éveseké. A 60 és az ennél idősebbek személyek száma viszonylag csekély (24. tábla). A 14 év alattiak számából pedig arra lehet következtetni, hogy az állampolgárságot kaptak között, különösen a volt román állampolgárok esetében a gyermekes családok száma jelentős (64). Abban az esetben, ha a korcsoportok szerinti megoszlást nemenként vizsgáljuk, akkor szintén azt állapíthatjuk meg, hogy amíg román, illetve jugoszláv vonatkozásban lényegében kiegyenlített a helyzet, addig a volt szovjet és csehszlovák állampolgárok esetében azt tapasztaljuk, hogy a 15—39 és a 40—59 éves korosztályok esetében a nők száma lényegesen meghaladja többi korosztályét. (Lásd a 25. és az 26. táblákat.)

A továbbiakban az 1988—1992 között magyar állampolgárságot kapott személyek foglalkozás szerinti megoszlását mutatjuk be, illetve azt vizsgáljuk, hogy az egyes foglalkozásokon belül milyen a nemek megoszlása.

A foglalkozási csoportok közül a legnépesebb az értelmiségieké és a fizikai dolgozóké. Számuk 1990-től lényegében évente majdnem megduplázódott. Különösen így van ez, ha a "tanuló" és az "eltartott, munkanélküli" kategóriákat nem vesszük figyelembe, akik között a hat év alatti, nem iskolás korú gyerekeket, a háztartásbelieket, illetve a nyugdíjasokat találjuk (27. tábla). Az értelmiség között különösen kiugrik az orvostudomány területét reprezentálók száma. Az 1471 főben az egészségügyi közép-kaderek, tehát a laboránsok, a fogtechnikusok stb. is szerepelnek, ennek ellenére az 1471 főből 810-en orvosok és fogorvosok. A 810 orvos közül egy személy korábban csehszlovák, nyolc jugoszláv, 55 szovjet, a többi pedig román állampolgár volt (65).

A fizikai dolgozók között a mezőgazdasági fizikai dolgozók száma jelentéktelen, a szakmunkások közel 50%-a pedig kisiparos. Talán érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy a szolgáltatás területén dolgozók száma meglepően kevés. Az egyéb kategóriába a tőkéseket, a földbirtokosokat, az egyéni gazdálkodókat, a nyugdíjasokat, a szabadfoglalkozásúakat és a sportolókat soroltuk. Közülük csak a nyugdíjasokkal kapcsolatban szeretnénk megjegyezni azt, hogy döntő többségük ez esetben is korábban Románia állampolgára volt. Említésre méltó még az a jelenség, hogy a korábbi évekhez viszonyítva az egyéb országokból érkező nyugdíjasok száma az utóbbi két évben növekedett.

Végezetül pedig szeretnénk bemutatni az egyes foglalkozási csoportok nemek szerinti megoszlását. Az értelmiségiek, az alkalmazottak, valamint az egyéb kategóriába tartozók között a nők, a fizikai dolgozók között pedig a férfiak vannak többségben. Az értelmiségi foglalkozásúak között lényegében csak a műszaki tudományok területén dolgozók és a művészek között vannak többen férfiak, az összes többi foglalkozási ágban viszont a nők aránya a jelentősebb (28. tábla). A foglalkozási megoszlás nemek szerinti kiegyenlítődése valószínűleg annak köszönhető, hogy a Romániából érkezők esetében a családok száma jelentős.

VI. JEGYZETEK

- (1) *Kölcsey Ferenc*: Parainesis Kölcsey Kálmánhoz, Magvető Könyvkiadó 1981. 20. o.
- (2) A bevándorlókkal és részben az új állampolgárok számával kapcsolatos adatokat az Országos Rendőrfőkapitányság (ORFK) Gazdasági és Informatikai Főigazgatósága Számítástechnikai Központja 1993 márciusában bocsátotta rendelkezésünkre, melyért köszönetünket fejezzük ki.
- (3) Lásd: Menekülők, vándorlók, szerencsét próbálók. Bp. 1992 (Sorozatszerkesztő: *Sík Endre*); Új exodus, A nemzetközi munkaerő-áramlás új irányai. Bp. 1993. (Szerkesztette: *Tamás Pál* és *Inotai András*), illetve a Valóság, a Mozgó Világ, a Szociológiai Szemle utolsó két évfolyamában a kérdéskörhöz kapcsolódó frásokat.
- (4) A vizsgálat során a következő kérdésekre adott válaszokat dolgoztuk fel: születési év, állampolgárság, nem, foglalkozás.
- (5) Ebben a fejezetben az első világháborút lezáró békeszerződésig ívelő időszakban bekövetkezett a nemzetközi vándorláshoz kapcsolódó folyamatokkal nem kívánunk foglalkozni, csupán jelezni szeretnénk, hogy történelmünket a menekülés, a ki- és a bevándorlók problémája átszötte.
- (6) Az idegenekkel kapcsolatos korabeli álláspontot jól érzékelteti *Szent István* intelmeinek jövővényekkel kapcsolatos része.
- (7) 1918. október 31-én a Magyar Királyságban győzött a polgári forradalom. Nem sokkal ezt követően szakítottak az Osztrák-Magyar Monarchiával s Magyarország államformája köztársaság lett. Lásd: Országos Levéltár Minisztertanácsai jegyzőkönyvek. 1918. november 13.
- (8) Magyarország története 1818—1945, 8. kötet Bp. 1976. 360—387. o.
- (9) Erdély története III. kötet Bp. 1986. 1731. o.
A. Mitrovic: Razgranicenje Jugoslavije sa Madjarskom i Rumunijom 1919—1920, Novi Sad, 1975.
- (10) *Popély Gyula*: Népfogyatkozás. A csehszlovákiai magyarság a népszámlálások tükrében 1918—1945, Széphalom Könyvműhely — Regio 1991. 195. o.
Varga E. Árpád: Népszámlálások a jelenkori Erdély területén, Budapest, 1992. 212. o.
- (11) A magyar statisztika a nemzetiség megállapításánál az anyanyelvet fogadta el meghatározó ismérvnek.
- (12) Forrás: Magyarország története 1890—1918, Budapest 1987. 414. o.
- (13) Ez egyben a nemzetközi vándorlás speciális, a kutatás által lényegében figyelmen kívül hagyott "formája", amikor erőszakos cselekedet (pl. háború) következtében vagy azt elfogadó, legalizáló szerződés eredményeként egy adott népesség lakhelyének megváltoztatás nélkül az egyik országból a másikba ("vándorol") kerül.
- (14) Forrás: Magyar Statisztikai Zsebkönyv 1940.
Elekes Dezső: Trianon mérlege. In: Magyar Statisztikai Szemle 1938/4. 358—367. o.
- (15) Magyar tájékoztató zsebkönyv, Bp. 1943. második kiadás 157. o. (Az 1924. február 23-án érvénybe lépett törvény által létrehozott állapot lehetetlenségét mutatja az is, hogy amikor Romániában az 1939. november 20-i törvény újból megengedte, hogy az állampolgársági névjegyzékbe a lakhely alapján lehet feliratkozni, még mindig kb. százezer magyar nemzetiségű személynek nem volt román állampolgársága.)
- (16) História-plusz 1992. 43. o.
- (17) *Korom Mihály*: A második bécsi döntéstől a fegyverszünetig. In: Tanulmányok Erdély történetéről. Debrecen, 1989. 178. o.

- (18) 1944. július 9-ig a Vesennmayer jelentés szerint 437 402 főt hurcoltak el. Lásd: Magyarország története 1818—1945, 8. kötet Bp. 1976. 1162. o.
- (19) Magyar tájékoztató zsebkönyv, 1943. 50—51. o., Magyar Statisztikai Évkönyv 1942, Budapest, 1944. 2. o., *Fogarasi Zoltán dr: A népesség anyanyelvi, nemzetiségi és vallási megoszlása törvényhatóságokonkint 1941-ben*, in: Magyar Statisztikai Szemle, 1944/1—3. szám, 1—20. o.
- (20) Barátok a bajban. Lengyel menekültek Magyarországon 1939—1945, Budapest, 1985. 639 o.
- (21) *Sándor Balogh—Sándor Jakab: The History of Hungary after the Second World War 1944—1980*, Budapest, 1986. 270 p.
- (22) Kárpátalja csatlakozik a Szovjetunióhoz. Új Szó, 1945. május 19. 1. o.
- (23) 1991. december 21-én Alma-Atában Ukrajna és még kilenc volt szovjet köztársaság államfője nyilatkozata alapján Szovjetunió megszűnt és létrehozták a Független Államok Közösségét.
- (24) Lásd például *Janics Kálmán: A hontalanság évei*, Bern, 1980. 225—249. o.
- (25) *Borbándi Gyula: A magyar emigráció életrajza 1945—1985*, Bern, 1985. 11—12. o., *Borbándi* könyvében idézi *Farkas Ferenc* adatait is. Lásd: *Kisbarnaki Farkas Ferenc: Az altöttingi országgyűlés*, München, 1969. 12. o.
A Nemzetközi Menekültügyi Szervezet által regisztrált magyar menekültek száma meghaladta a 62 ezer főt.
- (26) *Für Lajos: Mennyi a sok sírkereszt? Magyarország embervesztesége a második világháborúban*. Püski (második kiadás), Bp. 1989. 35. o.
Lásd még *Szabó A. Ferenc: Az apokalipszis mérlege*. Valóság 1989/7. 67—77. o.
- (27) Lásd a Rendőrségi Közlöny 1947. november 15. sz. 625—626. o., illetve *Tóth Ágnes: Bibó István* memorandumai a magyarországi német lakosság kitelepítésével kapcsolatban, In: Bács-Kiskun megye múltjából XI. Kecskemét 1992. 330—382. o. és *Janics Kálmán* idézett művét 251—277. o., *Szabó A. Ferenc: Völgyégi metamorfózis*, Valóság 1993/10. 50. o.
- (28) *Stark Tamás: Magyarország második világháborús embervesztesége*, Bp., 1989. 71. o., illetve lásd: *Für Lajos* idézett könyvét és *Szabó A. Ferenc* tanulmányát.
- (29) *Szabó A. Ferenc: Pusztulás és újjászületés*. Valóság 1988/11. 60—72. o.; illetve *A magyar zsidóság és a hatalom. 1945—1955*, Múltunk 1993/2—3. 248—298. o. (A dokumentumokat *Svéd László* adta közre.)
- (30) Nations Unies Comité executiv de l'UNREF A/AC.79/73. 8. máj 1957., illetve Statisztikai Szemle 1990/10, 1990/11. 987—1002. o.
- (31) Pontos adatok egyelőre nincsenek. Az engedély nélkül eltávozók számát a szocialista társadalmi rendszerben feltételezhetően azért kezelték titkosan, mert a hatalom kényesen ügyelt arra, hogy hivatalosan ne lehessen arról tudni, hogy a dolgozók "paradicsomát" hányan hagyják el évente. *L. Rédei Mária: A nemzetközi népességmozgás negyven éve Magyarországon*. (In: Új exodus. Szerk: *Tamás Pál* és *Inotai András*. Bp. 1993.) című tanulmányában adatokat közölt az országot illegálisan elhagyókról.
- (32) Erdély története, Budapest, 1986. III. kötet, 1739. o. Magyar Statisztikai Zsebkönyv 1940, Budapest 1940. 22. o.
Elekes Dezső: Trianon mérlege. In: Magyar Statisztikai Szemle 1938/4. szám, 358—367. o., História-plusz 1992. (A táblát az egyes országok népszámlálási adatai alapján állítottuk össze. Magyarország népességének száma 1920-ban 7 986 875, 1930-ban 8 685 109 és 1991-ben 10 354 842 fő volt.)

- (33) Hetven év. A romániai magyarság története 1919—1989. Budapest 1990. 113—115. o.
- (34) Ennek okát keresve nevezetesen azt a nagyon is praktikusnak tetsző választ kaptuk, hogy feltételezhetően a Belügyminisztérium Állampolgársági Osztálya évente csak ennyi kérelemmel tudott foglalkozni.
- (35) Lásd az "1982. évi 19. törvényerejű rendeletet a külföldiek magyarországi tartózkodásáról". In: Törvényerejű rendeletek 1982. III. 374. o., illetve a "7/1982. (VIII. 26.) BM számú rendelet a külföldiek magyarországi tartózkodásáról szóló 1982. évi 19. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról". In: A belügyminiszter rendeletei 1982. 128—129. o.
- (36) *Tóth Judit*: A politikai migrációtól a migrációs politikáig. *Mozgó Világ*, 1991/11. szám.
- (37) "1989. évi törvényerejű rendeletet a menekültként elismert személyek jogállásáról". In: Törvényerejű rendeletek 1982. III. 489. o., illetve az "101/1989. (IX.28) MT rendelet a menekültként való elismerésről". In: Minisztertanácsi rendeletek 1982. XI. 27—33. o.
- (38) 1989. évi XXIX. törvény a ki- és bevándorlásról. In: Tanácsok Közlönye 26. szám 657—659; illetve 12/1989. (XII. 29.) BM rendelet a ki- és bevándorlásról szóló 1989. évi XXIX. törvény végrehajtásáról. In: A belügyminiszter rendeletei 689—694. o.
- (39) "Az állampolgárság olyan jogi kötelék, amely egy fizikai személyt köt államához, és amely alapján a fizikai személyt és az államot egymással szemben jogok illetik meg, illetőleg kötelezettségek terhelik." *Magyar alkotmányjog* (2. javított kiadás), BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség 1976. 119. o. Köszönetünket fejezzük ki *dr. Ugróczy Mária* önzetlen segítségéért, melyet az állampolgársággal kapcsolatos kérdések megoldása során részünkre biztosított.
- (40) 1879. évi L. törvény cikk a magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről. In: 1879. évi országos törvénytár 1879. december 28-án megjelent 50. sz. 399—407. o. A kézirat elkészítését közzétve jelent meg a Szemimpex Kiadó gondozásában, melyet *dr. Parragi Mária* és *dr. Ugróczy Mária* szerkesztett "A magyar állampolgárságra vonatkozó jogszabályok I—II." című könyv.
- (41) 1948. Hatályos jogszabályai 109—114. o.
- (42) 1957. évi V. törvény az állampolgárságról, *Magyar alkotmányjog* 2. javított kiadás BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség 1976. 341—347. o.
- (43) 1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról. In: *Magyar Közlöny* 1993. 77. szám 42—74. o.
- (44) A 6500/1921. M.E. sz. rendeletet, a trianoni békeszerződésben foglalt állampolgársági rendelkezéseinek ismertetése és végrehajtásáról részletesen. In: *Budapesti Közlöny* 1921. szeptember 30. sz.
- (45) Lásd az 1993. LV. tv. 8. és 9. paragrafusát. *Magyar Közlöny* 77. szám, 4275. o.
E törvénnyel összefüggésben szeretnénk megjegyezni azt is, hogy a kitelepítéssel magyar állampolgárságukat elvesztett személyek jogsérelmét ez a törvény megnyugtató módon lezárta. E törvény értelmében ugyanis a kitelepítettek egy nyilatkozattal visszakérhetik magyar állampolgárságukat. Mivel a kitelepítésről a második világháborút lezáró békeszerződés nem rendelkezett, így a nyilatkozat megtétele napjától visszakapott magyar állampolgárság csak az adott személyre vonatkozik s családjára már nem terjed ki.
- (46) A külföldön élő magyar származásúak honosításának és visszahonosításának az 1957. évi V. törvény értelmében többek között az volt a feltétele, hogy végleg Magyarországon kívánjanak letelepedni, azaz egyidejűleg hazatérési kérelmet nyújtsanak be az

állampolgársági törvény 5., ill. 10. paragrafus 2. bekezdése szerint. Aki nem kívánt Magyarországon letelepedni, csak akkor volt honosítható, illetve visszahonosítható, ha magyar állampolgárral kötött házasságot, vagy a gyermeke magyar állampolgár, vagy magyar állampolgár örökbe fogadta (7. bekezdés). Lakhelytől függetlenül visszahonosítást pedig az a személy kérhetett, aki magyar állampolgárságát házasságkötés, apai elismerés, vagy apaság bírói megállapítása következtében veszítette el (10. § 3. bekezdés).

- (47) A kettős állampolgársággal kapcsolatos törvényerejű rendeleteket lásd: "A rendőrség igazásárendészeti (rendészeti) feladataival kapcsolatos jogszabályok" című belső használatra készült kiadványt. BM Könyvkiadó 1981. 366—398. o.
- (48) Idézi *Hárs Ágnes*: A nemzetközi migráció néhány problémájáról. Szociológiai Szemle, 1992/2. 134. o.
- (49) *Hárs Ágnes*: A nemzetközi migráció néhány problémájáról. Szociológiai Szemle 1992/2. 123—137. o.
- (50) Idézi: *Frank Tibor*: Ellis Island követei. Valóság, 1992/9, 85—86. o.
- (51) International Migration: Facts, Figures, Policies, Migration. The OECD Observer 176. June/July 1992. 19. p.
- (52) *L. Rédei Mária*: A nemzetközi népességmozgás negyven éve Magyarországon. In: Új exodus. Bp. 1993. 192. o.
- (53) Forrása: Demográfia 1993/1, 49—50. o.
- (54) Úgy véljük, hogy a mondatban használt "menekültek" kifejezés igeként pontosan tükrözi a Magyarországra érkezők akkori állapotát, de főnévként a menekültekre vonatkozó jogállásnak valójában csak a töredékük felelt meg.
- (55) *Langerné dr. Rédei Mária*: Magyarországon tartózkodási engedélyt kérők összetételének alakulása az elmúlt évtizedekben és a folyamat demográfiai következményei. In: Menekülők, vándorlók, szerencsét próbálók Bp. 1992. 76—78. o.
- (56) A korábban megjelent tanulmányokban és az 1992. évi Statisztikai Évkönyvben szereplő adatokat a Belügyminisztérium, illetve az ORFK Gazdasági és Informatikai Főigazgatósága Számítástechnikai Központja bocsátotta a kutatók rendelkezésére. (Lásd *László Szoke*: Hungarian Perspectives on Emigration and Immigration in the New European Architecture. In: IMR Volume XXVI, No. 2. 305—323. o.; *Langerné dr. Rédei Mária*: Magyarországon tartózkodási engedélyt kérők összetételének alakulása az elmúlt évtizedekben és a folyamat demográfiai következményei. In: Menekülők, vándorlók, szerencsét próbálók Bp. 1992. 75—82. o. című tanulmányt, az 1992-es Demográfiai évkönyvet. KSH, Bp. 387—398. o., *L. Rédei Mária*: A nemzetközi népességmozgás negyven éve Magyarországon. In: Új exodus. Szerk: *Tamás Pál* és *Inotai András* Bp. 1993. 184—200. o., illetve *Juhász Judit*: A Magyarországot érintő nemzetközi vándorlás című jelenleg még nem publikált dolgozatát.) Az adatok egy forrásból származnak, ennek ellenére eltérnek egymástól (sőt *L. Rédei Mária* ugyanarra az időszakra vonatkozóan a két tanulmányában eltérő adatokat használ). S mivel az 1993 februárjában megkapott adatok is eltérnek a már publikáltaktól, úgy döntöttem, hogy elemzést ezen az adatbázison végzem el.
- (57) Forrás: Statisztikai Évkönyv 1989, 1991, illetve Magyar Statisztikai Zsebkönyv 1992.
- (58) A magyar nemzetiségű külföldiek számát nem abból az adatbázisból válogattuk ki, mint amit az ORFK Gazdasági és Informatikai Főigazgatósága Számítástechnikai Központja rendelkezésemre bocsátott. Ennek ellenére az adatokat felhasználtam, mert lényeges eltérést más, hasonló típusú adatokhoz viszonyítva nem mutatott.

- (59) *L. Rédei Mária*: A nemzetközi népességmozgás negyven éve Magyarországon. In: Új exodus. Szerk: *Tamás Pál* és *Inotai András* Bp. 1993. 192. o.
- (60) A 14. táblázat nem tartalmazza azoknak a diákoknak az adatait, akik szüleikkel, rokonaikkal (vagy rokonaikhoz), esetleg családdegyesítés útján érkeztek az országba.
- (61) Az adatfelvétel nem a táblázatban található foglalkozási kategóriáknak megfelelően történt. Ezeket a kategóriákat a felvett foglalkozások alapján állítottuk össze.
- (62) Az ORFK Gazdasági és Informatikai Főigazgatósága Számítástechnikai Központjában számítógépre vitt adatok számos esetben hiányosak, pontatlanok, illetve az elemzésünk szempontjából fontos összefüggések feltárására alkalmatlanok. A példák sokaságából csak azt említenék meg, hogy az adatokból nem lehet megállapítani azoknak a számát, akiknek az állampolgársági kérelmét visszautasították.
- (63) 1988—1992 között Szfriából 217 fő, Líbanból pedig 102 fő kapott bevándorlási engedélyt.
- (64) A jelenleg rendelkezésemre bocsátott adatbázis nem teszi lehetővé, hogy a magyar állampolgárságot kapottak között hány fő az egyedülálló, hány a családos, illetve hogy családonként mennyi a gyerekek száma.
- (65) A magyar állampolgárságot kapottak adatainak nem elég körültekintő rögzítése következtében nem lehet megállapítani, hogy például az "egyetemi oktató" és az "egyéb értelmiségi" kategóriák milyen foglalkozásokat rejtjenek el.

VII. TÁBLÁK

Köszönetemet fejezem ki *Várnainé Anek Ágnesnek* a táblák elkészítésében és *Kardulesz Ferencnének* és *dr. Schmidt E. Tamásnének* pedig a dolgozat gondozásában nyújtott segítségéért.

1. A bevándorlók számának alakulása 1988–1992 között²

	1988		1989		1990		1991		1992		1988–1992 összesen	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
10–14	963	890	2506	2405	2131	1992	1453	1378	716	694	7769	7359
15–49	3067	2798	6609	6633	5727	5340	5604	5144	2881	3001	23888	22916
50–X	313	360	640	754	328	399	311	400	405	566	1997	2479
Románia	4343	4048	9755	9792	8186	7731	7368	6922	4002	4261	33654	32754
Együtt	8391		19547		15917		14290		8263		66408	
Szovjetunió	425	726	350	614	718	978	623	851	564	856	2680	4025
Együtt	1151		964		1696		1474		1420		6705	
Csehszlovákia	58	182	61	148	20	70	46	89	40	94	225	583
Együtt	240		209		90		135		134		808	
Jugoszlávia	65	30	56	24	98	62	582	423	1867	1303	2668	1842
Együtt	95		80		160		1005		3170		4510	
Ausztria	5	2	5	5	6	5	10	2	15	8	41	22
Együtt	7		10		11		12		23		63	
Környező országok	4896	4988	10227	10583	9028	8846	8629	8287	6488	6522	39268	39226
Együtt	9884		20810		17874		16916		13010		78494	
10–14	103	116	109	105	57	59	72	75	52	55	393	410
15–49	313	435	400	415	589	263	1296	413	521	241	3119	1767
50–X	41	48	62	42	65	50	88	56	94	70	350	266
Egyéb országok	457	599	571	562	711	372	1456	544	667	366	3862	2443
Együtt	1056		1133		1083		2000		1033		6305	

²A 14. tábla adatai nélkül.

2. Magyarországra bevándorlók országoként, korcsoportonként
és nemeként a környező országok kivételével, 1988

Ország	0—14 éves		15—49 éves		50—X éves		Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	
AFGANISZTÁN			5	1			6
ALBÁNIA							
ALGÉRIA			27				27
USA		1		4	7	10	22
EGYESÜLT KIRÁLYSÁG				1	1	2	4
ANGOLA							
ARGENTÍNA			1	1			2
AUSZTRÁLIA				1	1	2	4
BELGIUM		1	2	1		1	5
BOLÍVIA							
BRAZÍLIA							
BULGÁRIA	2	4	21	11	3		41
SRI LANKA							
CHILE			3	2			5
CIPRUS				1			1
KOLUMBIA		2	1	1		1	5
COSTA RICA							
DÁNIA							
DÉL-AFRIKAI KÖZTÁRSASÁG							
DOMINICA							
ECQUADOR			1	1			2
EGYIPTOMI ARAB KÖZTÁRSASÁG			11				11
ETIÓPIA			1				1
FINNORSZÁG				1			1
FRANCIAORSZÁG			2		1	1	4
FÜLÖP-SZIGETEK							
GHANA			1	1			2
GÖRÖGORSZÁG			5		6	2	13
GUINEA			3				3
HOLLANDIA			1	2			3
HONTALAN	2		12	11	4	4	33
INDIA			2				2
INDONÉZIA							
IRAK			11		1		12
IRÁN			2				2
IZLÁND							
IZRAEL	1	3	4	2	1	2	13
JAMAICA							
JAPÁN			1	2			3
ÉSZAK-JEMEN		1	4	1			6
JORDÁNIA			10		1		11
KAMBODZSA			1				1
KAMERUN							
KANADA	1				1		2
KÍNA			1	1			2
ZAIRE							
KONGÓI NDK			2				2
KOREAI NDK							
KOREAI KÖZTÁRSASÁG							
KUWAIT							

Ország	folytatás						Együtt
	0—14 éves		15—49 éves		50—X éves		
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	
KUBA	3	1	10	36			50
LAOSZ			3	1			4
LENGYELORSZÁG	19	10	31	73	2	5	140
LIBANON			8	1	1		10
LIBIA			5				5
MALI KÖZTÁRSASÁG							
MAROKKÓ							
MAURITANIA							
MEXIKÓ			1	1			2
MONGÓLIA			1	5			6
NDK	68	87	54	248	3	3	463
NSZK	6	4	6	15	6	7	44
NICARAGUA							
NIGÉRIA			1				1
NIGER KÖZTÁRSASÁG							
NORVÉGIA				1			1
OLASZORSZÁG			5	1	1	1	8
PANAMA							
PAKISZTÁN							
PARAGUAY							
PERU			1				1
PORTUGALIA							
SALVADOR							
SIERRA LEONE			2				2
SPANYOLORSZÁG							
SVÉDORSZÁG						3	3
SVÁJC					1	2	3
SZIRIA			19				19
SZOMALIA							
SZUDÁN			4				4
TAJVAN							
TANZÁNIA			1				1
THAIFÖLD							
TOGO							
TÖRÖKORSZÁG			2			1	3
TUNÉZIA							
ÚGANDA			1				1
ÚJ-ZÉLAND							
URUGUAY							
VENEZUELA						1	1
VIETNAMI DEM. KÖZTÁRSASÁG	1		19	6			26
BISSAU GUINEA			1				1
GUAYANAI SZÖV. KÖZTÁRSASÁG							
SZINGAPUR							
TONGA							
ST. KITTS-NEVIS							
JEMENI NDK		2	1				3
MADAGASZKAR				1			1
BENINI KÖZTÁRSASÁG			1				1
BANGLADES							
PALESZTINAI FELSZ.							
HOLLAND ANTILLÁK							
MOZAMBIK			1				1
Összesen	103	116	313	435	41	48	1056

3. Magyarországra bevándorlók országonként, korcsoportonként és nemeként a környező országok kivételével, 1989

Ország	0—14 éves		15—49 éves		50—X éves		Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	
AFGANISZTÁN			16				16
ALBÁNIA				1			1
ALGÉRIA			30				30
USA	1	1	4		13	6	25
EGYESÜLT KIRÁLYSÁG	1		1	3	2	2	9
ANGOLA			2				2
ARGENTÍNA							
AUSZTRÁLIA	2		5	2	2		11
BELGIUM	1	1		1			3
BOLÍVIA			1				1
BRAZÍLIA							
BULGÁRIA	1	2	23	10	5	1	42
SRI LANKA							
CHILE		1		2			3
CIPRUS			1				1
KOLUMBIA			2				2
COSTA RICA							
DÁNIA			1		1	1	3
DÉL-AFRIKAI KÖZTÁRSASÁG			1				1
DOMINICA			1				1
ECQUADOR							
EGYIPTOMI ARAB KÖZTÁRSASÁG	1		19				20
ETIÓPIA				1			1
FINNORSZÁG				1			1
FRANCIAORSZÁG			3	1			4
FÜLÖP-SZIGETEK				1			1
GHAŊA			3				3
GÖRÖGORSZÁG		1	1			1	3
GUINEA	1	1	4				6
HOLLANDIA	1	1	3	3			8
HONTALAN		1	14	8	2	3	28
INDIA			1				1
INDONÉZIA							
IRAK	5	3	15	8			31
IRÁN			4				4
IZLAND							
IZRAEL		1	5	1	2	1	10
JAMAICA							
JAPÁN	1	1		4			6
ÉSZAK-JEMEN			3				3
JORDÁNIA			16				16
KAMBODZSA			1				1
KAMERUN							
KANADA					3	1	4
KÍNA			1	2			3
ZAIRE							
KONGÓI NDK							
KOREAI NDK			1				1
KOREAI KÖZTÁRSASÁG							
KUVAIT			1				1

folytatás

Ország	0—14 éves		15—49 éves		50—X éves		Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	
KUBA	2	2	17	33		1	55
LAOSZ				2			2
LENGYELORSZÁG	12	9	28	42	2	1	94
LIBANON			13		1		14
LÍBIA			11				11
MALI KÖZTÁRSASÁG			2				2
MAROKKÓ			1				1
MAURITANIA			1				1
MEXIKÓ			1				1
MONGÓLIA	1			4			5
NDK	61	67	48	247	4	7	434
NSZK	10	11	13	22	13	10	79
NICARAGUA							
NIGÉRIA			3				3
NIGER KÖZTÁRSASÁG							
NORVÉGIA							
OLASZORSZÁG			4		1	1	6
PANAMA			1	1			2
PAKISZTÁN							
PARAGUAY							
PERU	1	1	1	1			4
PORTUGÁLIA							
SALVADOR	1						1
SIERRA LEONE							
SPANYOLORSZÁG					1		1
SVÉDORSZÁG			2	1	4	2	9
SVÁJC			2	3	2	3	10
SZÍRIA	1	1	36		2		40
SZOMÁLIA							
SZUDÁN			2				2
TAJVAN							
TANZÁNIA							
THAIFÖLD							
TOGO							
TÖRÖKORSZÁG			3		1	1	5
TUNÉZIA							
UGANDA			1				1
ÚJ-ZÉLAND							
ÜRUGUAY					1		1
VENEZUELA							
VIETNAMEI DEM. KÖZTÁRSASÁG	1		12	7			20
BISSAU GUINEA							
GUAYANAI SZÖV. KÖZTÁRSASÁG							
SZINGAPUR							
TONGA							
ST. KITTS-NEVIS				1			1
JEMENI NDK			5				5
MADAGASZKAR			1				1
BENINI KÖZTÁRSASÁG							
BANGLADES			1				1
PÁLESZTINAI FELSZ.	3		6	2			11
HOLLAND ANTILLÁK							
MOZAMBIK			1				1
Összesen	108	105	399	415	62	42	1131

4. Magyarországra bevándorlók országonként, korcsoportonként

4. Magyarországra bevándorlók országonként, korcsoportonként
és nemeként a környező országok kivételével, 1990

Ország	0—14 éves		15—49 éves		50—X éves		Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	
AFGANISZTÁN	1		19	2			22
ALBÁNIA							
ALGÉRIA	1		26				27
USA	1	1	6	2	7	5	22
EGYESÜLT KIRÁLYSÁG	1	1	6	2	3	4	17
ANGOLA			3				3
ARGENTÍNA				2			2
AUSZTRÁLIA	2	1	3	5	1	3	15
BELGIUM			2				2
BOLÍVIA							
BRAZÍLIA				1			1
BULGÁRIA	1	1	20	14			36
SRI LANKA			2				2
CHILE			1	1			2
CIPRUS							
KOLUMBIA				2			2
COSTA RICA							
DÁNIA							
DÉL-AFRIKAI KÖZTÁRSASÁG							
DOMINICA			1				1
ECQUADOR				1			1
EGYIPTOMI ARAB KÖZTÁRSASÁG	2		28	2	1		33
ETIÓPIA			6				6
FINNORSZÁG			1	4			5
FRANCIAORSZÁG				2	1		3
FÜLÖP-SZIGETEK							
GHANA			5		1		6
GÖRÖGORSZÁG			4				4
GUINEA			3				3
HOLLANDIA			3			3	6
HONTALAN	1	3	10	6		2	22
INDIA			4				4
INDONÉZIA	1		1				2
IRAK	10	10	58	13	4		95
IRÁN			4	1			5
IZLAND							
IZRAEL			1	1	2	1	5
JAMAICA							
JAPÁN				2			2
ÉSZAK-JEMEN			1				1
JORDÁNIA	1		27	2	1	1	32
KAMBODZSA			6	4			10
KAMERUN			1				1
KANADA	1		1	1	1	1	5
KÍNA	3	1	23	6	2		35
ZAIRE							
KONGÓI NDK			2				2
KÓREAI NDK							
KÓREAI KÖZTÁRSASÁG	1		1	1			3
KUWAIT			2				2

Ország	0–14 éves		15–49 éves		50–X éves		Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	
KUBA	2	10	24	52			88
LAOSZ			3				3
LENGYELORSZÁG	7	6	19	35	1		68
LIBANON	1	1	33	5	1		41
LIBIA			14				14
MALI KÖZTÁRSASÁG			2				2
MAROKKÓ	2		1	2			5
MAURITANIA							
MEXIKÓ							
MONGÓLIA	2		2	8			12
NDK	8	5	9	35	2		59
NSZK	3	6	14	16	23	21	83
NICARAGUA			2				2
NIGÉRIA			13				13
NIGER KÖZTÁRSASÁG			1				1
NORVÉGIA							
OLASZORSZÁG			5	1	1	2	9
PANAMA							
PAKISZTÁN							
PARAGUAY							
PERU			2				2
PORTUGALIA		2	1				3
RUANDA				1			1
SALVADOR		4	1	3	1		9
SIERRA LEONE			1				1
SPANYOLORSZÁG			1	2	1	1	5
SVÉDORSZÁG			3	2	3		8
SVÁJC			1	1	5	2	9
SZÍRIA	5	3	90	4			102
SZOMALIA			1				1
SZUDÁN			10		1		11
TAJVAN							
TANZÁNIA							
THAIFÖLD				1			1
TOGO			1				1
TÖRÖKORSZÁG			13		2		15
TUNÉZIA			2				2
UGANDA			1				1
ÚJ-ZÉLAND							
URUGUAY				1			1
VENEZUELA			1			2	3
VIETNAMEI DEM. KÖZTÁRSASÁG		1	15	14		1	31
BISSAU GUINEA			2				2
GUAYANAI SZÖV. KÖZTÁRSASÁG							
SZINGAPUR							
TONGA		1	1	1		1	4
ST. KITTS-NEVIS							
JEMENI NDK		2	9	2			13
MADAGASZKAR							
BENINI KÖZTÁRSASÁG							
BANGLADES			2				2
PÁLESZTINAI FELSZ.			8				8
HOLLAND ANTILLÁK							
MOZAMBIK							
Összesen	57	59	589	263	65	50	1083

5. Magyarországra bevándorlók országoként, korcsoportonként
és nemeként a környező országok kivételével, 1991

Ország	0—14 éves		15—49 éves		50—X éves		Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	
AFGANISZTÁN	9	8	21	7			45
ALBÁNIA	1	1	1	3	1		7
ALGÉRIA	4		37	2	11		54
USA	2	2	2	4	2	5	17
EGYESÜLT KIRÁLYSÁG	1		7	2		1	11
ANGOLA			3				3
ARGENTÍNA		1	2	2		1	6
AUSZTRÁLIA	1	1	2	3	1	1	9
BELGIUM		2	1	1	2	1	7
BOLÍVIA			2	1			3
BRAZÍLIA				3		1	4
BULGÁRIA	8	10	38	19	1	2	78
SRI LANKA			1				1
CHILE			1				1
CIPRUS							
KOLUMBIA							
COSTA RICA			2				2
DÁNIA	1	1		1			3
DÉL-AFRIKAI KÖZTÁRSASÁG							
DOMINICA							
ECQUADOR			1				1
EGYIPTOMI ARAB KÖZTÁRSASÁG		2	37	3	2		44
ETIÓPIA	1	1	1	2		1	6
FINNORSZÁG			1	2			3
FRANCIAORSZÁG			2	2	1	2	7
FÜLÖP-SZIGETEK				1			1
GHANA			26	5			31
GÖRÖGORSZÁG	1	1	2				4
GUINEA			2				2
HOLLANDIA			3		1	1	5
HONTALAN	3	1	13		2	2	21
INDIA			5	2	1		8
INDONÉZIA							0
IRAK	6	4	42	9	8	6	75
IRÁN		2	9	2			13
IZLAND							
IZRAEL	1	1	10	4	1	1	18
JAMAICA			2				2
JAPÁN				2		1	3
ÉSZAK-JEMEN			4				4
JORDÁNIA			95	3			98
KAMBODZSA			6	3			9
KAMERUN			1	2			3
KANADA	1		2		3	2	8
KÍNA	9	10	405	179	7	2	612
ZAIRE			1	1			2
KONGÓI NDK			2				2
KOREAI NDK				1			1
KOREAI KÖZTÁRSASÁG	1	1	1				3
KUWAIT							

folytatás

Ország	0—14 éves		15—49 éves		50—X éves		Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	
KUBA	3	2	22	17		2	46
LAOSZ			5	3			8
LENGYELORSZÁG	4	4	17	17	1	1	44
LIBANON			26	3			29
LÍBIA			8				8
MALI KÖZTÁRSASÁG				1			1
MAROKKÓ			3	1			4
MAURITANIA							
MEXIKÓ				1			1
MONGÓLIA		1	2	10			13
NDK		1	4	7	3	1	16
NSZK	2	6	20	15	25	14	82
NICARAGUA			3	1			4
NIGÉRIA			71	2			73
NIGER KöZTÁRSASÁG			3	1			4
NORVÉGIA			1				1
OLASZORSZÁG			5	5			10
PANAMA			2				2
PAKISZTÁN			2				2
PARAGUAY			1				1
PERU			4	1			5
PORTUGALIA			2	1			3
RUANDA			3	5			8
SALVADOR		1					1
SIERRA LEONE			1	1			2
SPANYOLORSZÁG	1		4	1			6
SVÉDORSZÁG			2	7	7	7	23
SVÁJC	2	3	180	7	3		195
SZÍRIA	2	3			4	1	10
SZOMALIA			18	1	1		20
SZUDÁN							
TAJVAN							
TANZÁNIA							
THAIFÖLD							
TOGO							
TÖRÖKORSZÁG		1	22	1			24
TUNÉZIA			1				1
UGANDA							
ÚJ-ZÉLAND				1			1
URUGUAY							
VENEZUELA							
VIETNAMI DEM. KÖZTÁRSASÁG	3	4	24	26			57
BISSAU GUINEA			1				1
GUAYANAI SZÖV. KÖZTÁRSASÁG							
SZINGAPUR							
TONGA			1	1			2
ST. KITTS-NEVIS				1			1
JEMENI NDK	2		11	3			16
MADAGASZKAR							
BENINI KÖZTÁRSASÁG			2				2
BANGLADES			4				4
PALESZTINAI FELSZ.	1		24				25
HOLLAND ANTILLÁK							
MOZAMBIK							
Összesen	70	75	1292	412	88	56	1993

6. Magyarországra bevándorlók országoként, korcsoportonként és nemeként a környező országok kivételével, 1992

Ország	0–14 éves		15–éves		50–X éves		Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	
AFGANISZTÁN	2		12	3	1		18
ALBÁNIA		2	3	3	2		10
ALGÉRIA			25				25
USA		1	8	2	9	7	27
EGYESÜLT KIRÁLYSÁG			4	2			6
ANGOLA			3				3
ARGENTÍNA						1	1
AUSZTRÁLIA		2	3	3	2	3	13
BELGIUM				1			1
BOLÍVIA			3				3
BRAZÍLIA			18	1			19
BULGÁRIA	3	1		11	3	3	21
SRI LANKA			2				2
CHILE					1		1
CIPRUS			2				2
KOLUMBIA				1			1
COSTA RICA							
DÁNIA			2		1		3
DÉL-AFRIKAI KÖZTÁRSASÁG							
DOMINICA							
ECQUADOR			4				4
EGYIPTOMI ARAB KÖZTÁRSASÁG			20		1		21
ETIÓPIA			3				3
FINNORSZÁG			1				1
FRANCIAORSZÁG			1		1	2	4
FÜLÖP-SZIGETEK				1			1
GHANA	1		3	1			5
GÖRÖGORSZÁG			1				1
GUINEA			2				2
HOLLANDIA			3		1		4
HONTALAN	2	3	10	4	1	1	21
INDIA				1			1
INDONÉZIA			1				1
IRAK	1	4	8	8	3	1	25
IRÁN			10				10
IZLAND			1				1
IZRAEL			6		3	1	10
JAMAICA							
JAPÁN			1	1	1		3
ÉSZAK-JEMEN			2				2
JORDÁNIA	1		32	2			35
KAMBODZSA			3	1			4
KÁMERUN							
KANADA	1	2	10	7	4	3	27
KÍNA	3	5	28	31	2		69
ZAIRE		1		1			2
KONGÓI NDK			6				6
KOREAI NDK							
KOREAI KÖZTÁRSASÁG					1		1
KUWAIT							

Ország	folytatás						Együtt
	0—14 éves		15—49 éves		50—X éves		
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	
KUBA	1	2	5	9			17
LAOSZ			1				1
LENGYELORSZÁG	8	8	21	32	1	4	74
LIBANON			7		2		9
LÍBIA	1		15	2			18
MALI KÖZTÁRSASÁG			2				2
MAROKKÓ			2				2
MAURITANIA							
MEXIKÓ				1			1
MONGÓLIA	4	1	3	9			17
NDK		1		2			3
NSZK	5	4	26	24	37	31	127
NICARAGUA							
NIGÉRIA			6				6
NIGER KÖZTÁRSASÁG							
NORVÉGIA							
OLASZORSZÁG			11		4		15
PANAMA			3				3
PAKISZTÁN			3				3
PARAGUAY					1		1
PERU			4	1			5
PORTUGALIA				1			1
RUANDA				3			3
SALVADOR							
SIERRA LEONE							
SPANYOLORSZÁG						1	1
SVÉDORSZÁG			2	1	4	3	10
SVÁJC	2			5	1	7	15
SZÍRIA	3	2	31	9	1		46
SZOMALIA							
SZUDÁN			8	2			10
TAJVAN		2		1			3
TANZÁNIA			2				2
THAIFÖLD							
TOGO							
TÖRÖKORSZÁG	1	1	42	2	3		49
TUNÉZIA			3	1			4
UGANDA			1				1
ÚJ-ZÉLAND							
URUGUAY			1				1
VENEZUELA							
VIETNAMI DEM. KÖZTÁRSASÁG	12	13	53	47	1	1	127
BISSAU GUINEA			2				2
GUAYANAI SZÖV. KÖZTÁRSASÁG			1				1
SZINGAPUR				1			1
TONGA							
ST. KITTS-NEVIS				1			1
JEMENI NDK			6		1		7
MADAGASZKAR			1				1
BENINI KÖZTÁRSASÁG			1				1
BANGLADES			2	1			3
PALESZTINAI FELSZ.			8				8
HOLLAND ANTILLÁK			1		1	1	3
MOZAMBIK	1		2	1			4
Összesen	52	55	517	241	94	70	1029

7. A bevándorlók száma és százalékos megoszlása nemeként és korcsoportonként

Kor (év)	1988			1989			1990			1991			1992		
	összesen	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen	férfi	nő
0—4	714	367	347	1615	832	783	1621	849	772	1382	703	679	1083	552	531
5—9	778	404	374	1764	892	872	1482	761	721	1143	575	568	820	402	418
10—14	795	407	388	1956	984	972	1515	766	749	1060	550	510	685	354	331
0—14 együtt	2287	1178	1109	5335	2708	2627	4618	2376	2242	3585	1828	1757	2588	1308	1280
15—19	844	481	363	1743	937	806	1396	713	683	1277	638	639	893	425	468
20—24	1187	473	714	2892	1262	1630	3202	1551	1651	4678	2419	2259	2962	1418	1544
25—29	1565	697	868	2628	1248	1380	2451	1269	1182	2723	1517	1206	2192	1213	979
30—34	1544	765	779	2692	1315	1377	2263	1202	1061	2091	1228	863	1417	773	644
35—39	1149	573	576	2282	1128	1154	1856	978	878	1677	930	747	1092	587	505
40—49	1333	726	607	2664	1416	1248	1994	1119	875	1739	998	741	1336	732	604
15—49 együtt	7622	3715	3907	14901	7306	7595	13162	6832	6330	14185	7730	6455	9892	5148	4744
50—59	554	272	282	1009	523	486	631	308	323	603	298	305	711	326	385
60—X	477	188	289	698	261	437	546	223	323	543	229	314	852	373	479
50—X együtt	1031	460	571	1707	784	923	1177	531	646	1146	527	619	1563	699	864
Összesen	10940	5353	5587	21943	10798	11145	18957	9739	9218	18916	10085	8831	14043	7155	6888
0—4	6.53	6.86	6.21	7.36	7.71	7.03	8.55	8.72	8.37	7.31	6.97	7.69	7.71	7.71	7.71
5—9	7.11	7.55	6.69	8.04	8.26	7.82	7.82	7.81	7.82	6.04	5.70	6.43	5.84	5.62	6.07
10—14	7.27	7.60	6.94	8.91	9.11	8.72	7.99	7.87	8.13	5.60	5.45	5.78	4.88	4.95	4.81
0—14 együtt	20.90	22.01	19.85	24.31	25.08	23.57	24.36	24.40	24.32	18.95	18.13	19.90	18.43	18.28	18.58
15—19	7.71	8.99	6.50	7.94	8.68	7.23	7.36	7.32	7.41	6.75	6.33	7.24	6.36	5.94	6.79
20—24	10.85	8.84	12.78	13.18	11.69	14.63	16.89	15.93	17.91	24.73	23.99	25.58	21.09	19.82	22.42
25—29	14.31	13.02	15.54	11.98	11.56	12.38	12.93	13.03	12.82	14.40	15.04	13.66	15.61	16.95	14.21
30—34	14.11	14.29	13.94	12.27	12.18	12.36	11.94	12.34	11.51	11.05	12.18	9.77	10.09	10.80	9.35
35—39	10.50	10.70	10.31	10.40	10.45	10.35	9.79	10.04	9.52	8.87	9.22	8.46	7.78	8.20	7.33
40—49	12.18	13.56	10.86	12.14	13.11	11.20	10.52	11.49	9.49	9.19	9.90	8.39	9.51	10.23	8.77
15—49 együtt	69.67	69.40	69.93	67.91	67.66	68.15	69.43	70.15	68.67	74.99	76.65	73.09	70.44	71.95	68.87
50—59	5.06	5.08	5.05	4.60	4.84	4.36	3.33	3.16	3.50	3.19	2.95	3.45	5.06	4.56	5.59
60—X	4.36	3.51	5.17	3.18	2.42	3.92	2.88	2.29	3.50	2.87	2.27	3.56	6.07	5.21	6.95
50—X együtt	9.42	8.59	10.22	7.78	7.26	8.28	6.21	5.45	7.01	6.06	5.23	7.01	11.13	9.77	12.54

8. Romániából érkezettek száma és százalékos megoszlása korcsoport szerint

Kor (év)	1988		1989		1990		1991		1992		1988—1992 összesen	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
0—4	287	269	770	719	768	688	564	534	309	302	2698	2512
5—9	333	298	825	801	669	632	444	429	211	211	2482	2371
10—14	343	323	911	885	694	672	445	415	196	181	2589	2476
0—14 együtt	963	890	2506	2405	2131	1992	1453	1378	716	694	7769	7359
15—19	424	313	881	763	652	596	556	565	288	333	2801	2570
20—24	416	486	1178	1435	1391	1441	2052	1970	976	1180	6013	6512
25—29	507	479	1050	1072	986	938	944	869	636	544	4123	3902
30—34	607	563	1163	1195	964	901	747	605	315	308	3796	3572
35—39	478	442	1019	1024	807	735	610	556	279	276	3193	3033
40—49	635	515	1318	1144	927	729	695	579	387	360	3962	3327
15—49 együtt	3067	2798	6609	6633	5727	5340	5604	5144	2881	3001	23888	22916
50—59	208	189	462	431	225	217	186	206	186	257	1267	1300
60—X	105	171	178	323	103	182	125	194	219	309	730	1179
50—X együtt	313	360	640	754	328	399	311	400	405	566	1997	2479
Összesen	4343	4048	9755	9792	8186	7731	7368	6922	4002	4261	33654	32754
0—4	6.6	6.6	7.9	7.3	9.4	8.9	7.7	7.7	7.7	7.1	8.0	7.7
5—9	7.7	7.4	8.5	8.2	8.2	8.2	6.0	6.2	5.3	5.0	7.4	7.2
10—14	7.9	8.0	9.3	9.0	8.5	8.7	6.0	6.0	4.9	4.2	7.7	7.6
0—14 együtt	22.2	22.0	25.7	24.6	26.0	25.8	19.7	19.9	17.9	16.3	23.1	22.5
15—19	9.8	7.7	9.0	7.8	8.0	7.7	7.5	8.2	7.2	7.8	8.3	7.8
20—24	9.6	12.0	12.1	14.7	17.0	18.6	27.9	28.5	24.4	27.7	17.9	19.9
25—29	11.7	11.8	10.8	10.9	12.0	12.1	12.8	12.6	15.9	12.8	12.3	11.9
30—34	14.0	13.9	11.9	12.2	11.8	11.7	10.1	8.7	7.9	7.2	11.3	10.9
35—39	11.0	10.9	10.4	10.5	9.9	9.5	8.3	8.0	7.0	6.5	9.5	9.3
40—49	14.6	12.7	13.5	11.7	11.3	9.4	9.4	8.4	9.7	8.4	11.8	10.2
15—49 együtt	70.6	69.1	67.7	67.7	70.0	69.1	76.1	74.3	72.0	70.4	71.0	70.0
50—59	4.8	4.7	4.7	4.4	2.7	2.8	2.5	3.0	4.6	6.0	3.8	4.0
60—X	2.4	4.2	1.8	3.3	1.3	2.4	1.7	2.8	5.5	7.3	2.2	3.6
50—X együtt	7.2	8.9	6.6	7.7	4.0	5.2	4.2	5.8	10.1	13.3	5.9	7.6
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

9. A Szovjetunióból érkezettek száma és százalékos megoszlása korcsoport szerint

Kor (év)	1988		1989		1990		1991		1992		1988—1992 összesen	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
0—4	31	24	22	28	47	39	54	40	36	54	190	185
5—9	27	31	22	35	66	62	52	67	41	50	208	245
10—14	31	28	33	34	54	63	39	42	41	41	198	208
0—14 együtt	89	83	77	97	167	164	145	149	118	145	596	638
15—19	30	26	27	19	46	52	39	41	48	44	190	182
20—24	21	102	20	76	57	125	66	147	59	132	223	582
25—29	63	183	45	131	77	146	83	132	71	131	339	723
30—34	44	94	42	77	89	109	82	111	58	106	315	497
35—39	39	50	33	50	68	100	62	71	52	66	254	337
40—49	46	55	37	56	97	103	71	82	62	85	313	381
15—49 együtt	243	510	204	409	434	635	403	584	350	564	1634	2702
50—59	41	66	32	54	47	82	41	49	42	66	203	317
60—X	52	67	37	54	70	97	34	69	54	81	247	368
50—X együtt	93	133	69	108	117	179	75	118	96	147	450	685
Összesen	425	726	350	614	718	978	623	851	564	856	2680	4025
0—4	7.3	3.3	6.3	4.6	6.5	4.0	8.7	4.7	6.4	6.3	7.1	4.6
5—9	6.4	4.3	6.3	5.7	9.2	6.3	8.3	7.9	7.3	5.8	7.8	6.1
10—14	7.3	3.9	9.4	5.5	7.5	6.4	6.3	4.9	7.3	4.8	7.4	5.2
0—14 együtt	20.9	11.4	22.0	15.8	23.3	16.8	23.3	17.5	20.9	16.9	22.2	15.9
15—19	7.1	3.6	7.7	3.1	6.4	5.3	6.3	4.8	8.5	5.1	7.1	4.5
20—24	4.9	14.0	5.7	12.4	7.9	12.8	10.6	17.3	10.5	15.4	8.3	14.5
25—29	14.8	25.2	12.9	21.3	10.7	14.9	13.3	15.5	12.6	15.3	12.6	18.0
30—34	10.4	12.9	12.0	12.5	12.4	11.1	13.2	13.0	10.3	12.4	11.8	12.3
35—39	9.2	6.9	9.4	8.1	9.5	10.2	10.0	8.3	9.2	7.7	9.5	8.4
40—49	10.8	7.6	10.6	9.1	13.5	10.5	11.4	9.6	11.0	9.9	11.7	9.5
15—49 együtt	57.2	70.2	58.3	66.6	60.4	64.9	64.7	68.6	62.1	65.9	61.0	67.1
50—59	9.6	9.1	9.1	8.8	6.5	8.4	6.6	5.8	7.4	7.7	7.6	7.9
60—X	12.2	9.2	10.6	8.8	9.7	9.9	5.5	8.1	9.6	9.5	9.2	9.1
50—X együtt	21.9	18.3	19.7	17.6	16.3	18.3	12.0	13.9	17.0	17.2	16.8	17.0
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

10. Jugoszláviából érkezettek száma korcsoport szerint

Kor (év)	1988		1989		1990		1991		1992		1988—1992 összesen	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
0—4							48	60	178	143		
5—9							50	42	128	135		
10—14							43	32	102	91		
0—14 együtt	3	2	-	2	16	13	141	134	408	369	568	520
15—19							22	17	80	71		
20—24							60	40	303	166		
25—29							96	60	322	218		
30—34							88	54	284	165		
35—39							71	51	194	124		
40—49							56	28	184	122		
15—49 együtt	57	15	51	16	67	37	393	250	1367	866	1935	1184
50—59							27	19	50	34		
60—X							21	20	42	34		
50—X együtt	5	13	5	6	15	12	48	39	92	68	165	138
Összesen	65	30	56	24	98	62	582	423	1867	1303	2668	1842

11. Csehszlovákiából és Ausztriából érkezettek száma korcsoport szerint

Kor (év)	1988		1989		1990		1991		1992		1988—1992 összesen	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő

Csehszlovákiából érkezettek száma

0—14	20	18	16	18	5	13	19	21	14	17	74	87
15—49	32	149	40	121	13	52	25	62	24	71	134	455
50—X	6	15	5	9	2	5	2	6	2	6	17	41
Együtt	58	182	61	148	20	70	46	89	40	94	225	583

Ausztriából érkezettek száma

0—14	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
15—49	3	-	3	1	2	3	8	2	5	1	20	7
50—X	2	2	2	4	4	1	2	-	10	7	21	14
Együtt	5	2	5	5	6	5	10	2	15	8	41	22

12. 1989 után letelepedés, illetve bevándorlás céljából
Magyarországra érkezett külföldiek

Állampolgárság	1990-ben érkezett			1991-ben érkezett			1992-ben érkezett			Összesen
	0–14 éves	15–49 éves	50 év feletti	0–14 éves	15–49 éves	50 év feletti	0–14 éves	15–49 éves	50 év feletti	
AFGÁN	1	21	0	17	32		2	15	1	89
ALGÉRIAI	1	26	0	4	39			25		95
AMERIKAI (USA)	2	8	12	4	6	15	1	10	16	74
ANGOL (BRIT)	2	8	7	1	8	3		6		35
ARGENTIN		2		1	4	1			1	9
AUSZTRÁL	3	8	4	2	5	2	1	7	5	37
OSZTRÁK	1	5	5	2	10	2		6	17	48
BOLGÁR	2	34		18	57	3	4	29	6	153
CSEHSZLOVÁK	18	65	7	39	87	9	31	95	8	359
DÁN				1	2			2	1	6
FRANCIA		2	1		4	3		1	3	14
HONTALAN	4	16	2	4	13	4	5	14	2	64
INDONÉZ	1	1						2		4
IZLANDI										0
IZRAELI		2	3	2	14	2		6	4	33
VOLT JUGOSZLÁV	29	114	16	275	641	84	777	2232	160	4328
KANADAI	1	2	3	1	4	5	3	17	7	43
KÍNAI	4	29	2	19	582	9	8	60	2	715
ZAIREI					2		1	1		4
KUBAI	12	76		5	39	2	3	14		151
LENGYEL	13	54	1	8	34	2	16	53	5	186
LIBANONI	1	38	2		29			7	2	79
VOLT NDK	13	44	2	1	11	4	1	2		78
NÉMET	9	30	44	8	35	39	9	50	68	292
OLASZ		6	3		10			11	4	34
PANAMAI					2			3		5
PARAGUAYI					1				1	2
ROMÁN	4123	11067	727	2831	10748	711	1410	5882	971	38470
RUANDAI		1								1
SALVADORI	4	4	1		9			3		21
SPANYOL		3	2		3				1	9
SVÉD		5	3		5	14		3	7	37
SVÁJCI		2	7	5	9	3	2	7	8	43
SZÍR	8	94		5	185	5	5	40	1	343
VOLT SZOVJET	331	1069	296	294	987	193	263	914	243	4590
VENEZUELAI		1	2							3
VIETNAMEI	1	29	1	7	50	0	25	100	2	215
ST. KITTS NEVIS-I					1			1		2
Összesen	4584	12866	1153	3554	13668	1115	2567	9618	1546	50671

13. 1989 után letelepedés, illetve bevándorlás céljából
Magyarországra érkezett magyar nemzetiségű külföldiek

Állampolgárság	1990-ben érkezett			1991-ben érkezett			1992-ben érkezett			Összesen
	0–14 éves	15–49 éves	50 év feletti	0–14 éves	15–49 éves	50 év feletti	0–14 éves	15–49 éves	50 év feletti	
AFGÁN	1	15	3							19
ALGÉRIAI								1		1
AMERIKAI (USA)			4		4	3		5	11	27
ANGOL (BRIT)		1	1			1				3
ARGENTIN				1						1
AUSZTRÁL	1	34	3	2	26	3		8	3	80
OSZTRÁK		2	1			2			5	10
BOLGÁR		10	1					1		12
CSEHSZLOVÁK	4	73	8	6	49	3	10	72	5	230
DÁN								1		1
FRANCIA		10	1		4	3			1	19
HONTALAN		7			2	3		1	2	15
INDONÉZ		1								1
IZLANDI								1		1
IZRAELI		1	2		2			2	1	8
VOLT JUGOSZLÁV	6	189	25	14	358	58	27	1420	107	2204
KANADAI		2			1	3		12	6	24
KÍNAI					4					4
ZAIREI								1		1
KUBAI	1									1
LENGYEL		1		1		1		1	2	6
LIBANONI		1			1					2
VOLT NDK		1	2		1			1	1	6
NÉMET		48	17		54	20	1	5	16	161
OLASZ			1			1		1		3
PANAMAI					1			1		2
PARAGUAYI								1		1
ROMÁN	121	7539	515	118	8604	626	156	5727	771	24177
RUANDAI					1					1
SALVADORI		1	1		4			3		9
SPANYOL			1		1					2
SVÉD		15	4		8	7		1	3	38
SVÁJCI			3		1			1	1	6
SZÍR					1			1		2
VOLT SZOVJET	6	374	113	7	445	104	23	383	134	1589
VEenezuelai			1			1				2
VIETNAMEI		1			1					2
ST.KITTS NEVIS-I								1		1
Összesen	140	8326	707	149	9573	839	217	7652	1069	28672

14. Hazánkban tanuló és posztgraduális képzésben részt vevő külföldiek száma és százalékos megoszlása kor szerint

Kor (év)	1988		1989		1990		1991		1992		1988—1992	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
17	74	21	83	32	105	89	164	138	146	133	572	413
18	185	61	171	80	205	160	142	110	90	36	793	447
19	195	71	204	105	275	242	226	185	86	80	986	683
17—19 együtt	454	153	458	217	585	491	532	433	322	249	2351	1543
20	168	60	181	84	216	174	180	119	82	44	827	481
21	108	41	130	54	184	110	117	93	54	42	593	340
22	86	20	98	35	140	92	115	63	37	31	476	241
23	48	17	50	15	105	51	86	39	50	30	339	152
24	47	9	36	10	56	29	66	22	37	23	242	93
20—24 együtt	457	147	495	198	701	456	564	336	260	170	2477	1307
25	25	4	35	10	50	14	37	14	35	19	182	61
26	20	1	19	5	30	14	19	12	28	13	116	45
27	9	1	20	5	20	3	26	7	33	15	108	31
28	6	5	13	3	23	12	12	5	18	22	72	47
29	6	2	13	1	18	4	12	4	19	12	68	23
25—29 együtt	66	13	100	24	141	47	106	42	133	81	546	207
30	3	3	5	2	7	4	7	2	32	19	54	30
31	7	2	4	1	10	6	5	2	18	13	44	24
32	4	1	5	2	6	4	5	1	21	9	41	17
33	2	0	5	1	9	3	2	1	23	12	41	17
34	2	2	6	0	7	0	3	0	26	7	44	9
30—34 együtt	18	8	25	6	39	17	22	6	120	60	224	97
35	5	1	7	4	2	0	4	0	26	6	44	11
36	1	1	0	1	0	2	4	1	28	11	33	16
37	1	0	2	2	1	0	1	1	29	9	34	12
38	2	0	1	0	1	1	0	1	20	8	24	10
39	3	0	1	0	3	1	0	0	11	5	18	6
35—39 együtt	12	2	11	7	7	4	9	3	114	39	153	55
40	1	0	3	1	1	0	0	0	13	3	18	4
40—X	2	0	5	0	2	2	3	0	49	8	61	10
40—X együtt	3	0	8	1	3	2	3	0	62	11	79	14
Összesen	1010	323	1097	453	1476	1017	1236	820	1011	610	5830	3223

Kor (év)	1988		1989		1990		1991		1992		1988–1992	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
17	7.3	6.5	7.6	7.1	7.1	8.8	13.3	16.8	14.4	21.8	9.8	12.8
18	18.3	18.9	15.6	17.7	13.9	15.7	11.5	13.4	8.9	5.9	13.6	13.9
19	19.3	22.0	18.6	23.2	18.6	23.8	18.3	22.6	8.5	13.1	16.9	21.2
17–19 együtt	45.0	47.4	41.8	47.9	39.6	48.3	43.0	52.8	31.8	40.8	40.3	47.9
20	16.6	18.6	16.5	18.5	14.6	17.1	14.6	14.5	8.1	7.2	14.2	14.9
21	10.7	12.7	11.9	11.9	12.5	10.8	9.5	11.3	5.3	6.9	10.2	10.5
22	8.5	6.2	8.9	7.7	9.5	9.0	9.3	7.7	3.7	5.1	8.2	7.5
23	4.8	5.3	4.6	3.3	7.1	5.0	7.0	4.8	4.9	4.9	5.8	4.7
24	4.7	2.8	3.3	2.2	3.8	2.9	5.3	2.7	3.7	3.8	4.2	2.9
20–24 együtt	45.2	45.5	45.1	43.7	47.5	44.8	45.6	41.0	25.7	27.9	42.5	40.6
25	2.5	1.2	3.2	2.2	3.4	1.4	3.0	1.7	3.5	3.1	3.1	1.9
26	2.0	0.3	1.7	1.1	2.0	1.4	1.5	1.5	2.8	2.1	2.0	1.4
27	0.9	0.3	1.8	1.1	1.4	0.3	2.1	0.9	3.3	2.5	1.9	1.0
28	0.6	1.5	1.2	0.7	1.6	1.2	1.0	0.6	1.8	3.6	1.2	1.5
29	0.6	0.6	1.2	0.2	1.2	0.4	1.0	0.5	1.9	2.0	1.2	0.7
25–29 együtt	6.5	4.0	9.1	5.3	9.6	4.6	8.6	5.1	13.2	13.3	9.4	6.4
30	0.3	0.9	0.5	0.4	0.5	0.4	0.6	0.2	3.2	3.1	0.9	0.9
31	0.7	0.6	0.4	0.2	0.7	0.6	0.4	0.2	1.8	2.1	0.8	0.7
32	0.4	0.3	0.5	0.4	0.4	0.4	0.4	0.1	2.1	1.5	0.7	0.5
33	0.2	0.0	0.5	0.2	0.6	0.3	0.2	0.1	2.3	2.0	0.7	0.5
34	0.2	0.6	0.5	0.0	0.5	0.0	0.2	0.0	2.6	1.1	0.8	0.3
30–34 együtt	1.8	2.5	2.3	1.3	2.6	1.7	1.8	0.7	11.9	9.8	3.8	3.0
35	0.5	0.3	0.6	0.9	0.1	0.0	0.3	0.0	2.6	1.0	0.8	0.3
36	0.1	0.3	0.0	0.2	0.0	0.2	0.3	0.1	2.8	1.8	0.6	0.5
37	0.1	0.0	0.2	0.4	0.1	0.0	0.1	0.1	2.9	1.5	0.6	0.4
38	0.2	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0	0.1	2.0	1.3	0.4	0.3
39	0.3	0.0	0.1	0.0	0.2	0.1	0.0	0.0	1.1	0.8	0.3	0.2
35–39 együtt	1.2	0.6	1.0	1.5	0.5	0.4	0.7	0.4	11.3	6.4	2.6	1.7
40	0.1	0.0	0.3	0.2	0.1	0.0	0.0	0.0	1.3	0.5	0.3	0.1
40–X	0.2	0.0	0.5	0.0	0.1	0.2	0.2	0.0	4.8	1.3	1.0	0.3
40–X együtt	0.3	0.0	0.7	0.2	0.2	0.2	0.2	0.0	6.1	1.8	1.4	0.4
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

15. Hazánkban tanuló és posztgraduális képzésben részt vevő
külföldiek száma állampolgárságuk szerint

Ország	1988		1989		1990		1991		1992		1988—1992	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
AFGANISZTÁN	7	2	6	3	3	0	5	0	6	0	27	5
ALBÁNIA	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	1	2
ALGÉRIA	1	0	0	0	1	0	0	0	3	0	5	0
USA	24	7	21	10	28	20	11	10	12	13	96	60
EGYESÜLT KIRÁLYSÁG	2	0	8	11	3	6	3	1	1	15	17	33
ANDORRA	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
ANGOLA	9	1	3	0	0	0	9	0	0	0	21	1
ARGENTÍNA	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0
AUSZTRÁLIA	2	1	1	0	1	1	0	0	2	2	6	4
AUSZTRIA	0	1	1	1	1	1	4	1	2	1	8	5
BELGIUM	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	3	0
BOLÍVIA	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
BRAZÍLIA	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	2	1
BULGÁRIA	13	3	25	8	24	5	7	6	4	3	73	25
SRI LANKA	0	1	4	0	2	0	1	0	0	1	7	2
CHILE	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0
CIPRUS	10	9	21	12	11	10	16	17	13	6	71	54
KOLUMBIA	2	1	1	0	0	0	0	0	0	1	3	2
CSEHSZLOVÁKIA	16	10	6	16	31	40	21	26	26	14	100	106
DÁNIA	0	0	1	0	1	1	0	0	0	1	2	2
DÉL-AFRIKAI KÖZTÁRSASÁG	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
NAMÍBIA	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1
ECQUADOR	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	2	1
EGYIPTOM	64	17	54	16	49	10	9	0	45	22	221	65
ELEFÁNTCSONTPART	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0
ETIÓPIA	14	4	12	1	7	0	8	1	2	1	43	7
FINNORSZÁG	0	1	0	3	2	1	0	1	1	6	3	12
FRANCIAORSZÁG	0	0	0	1	1	0	3	3	0	1	4	5
GHANA	4	0	2	0	2	0	2	0	0	0	10	0
GÖRÖGORSZÁG	35	7	108	59	139	81	183	108	75	60	540	315
GUINEA	1	0	1	0	1	0	0	0	2	1	5	1
HOLLANDIA	2	1	1	1	2	2	1	0	1	1	7	5
HONDURAS	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
HONTALAN	2	0	5	2	3	0	3	1	4	1	17	4
INDIA	7	1	9	2	5	6	8	3	8	1	37	13
IRAK	5	2	10	0	6	0	2	0	10	7	33	9
IRÁN	48	11	46	3	38	12	38	19	25	16	195	61
ÍRORSZÁG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
IZLAND	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	1	2
IZRAEL	18	8	40	20	36	20	67	38	25	13	186	99
JAMAICA	2	0	2	0	0	1	0	0	0	0	4	1
JAPÁN	3	1	0	1	0	2	2	7	14	30	19	41
ÉSZAK-JEMEN	54	4	29	1	33	1	0	1	7	1	123	8
JORDÁNIA	135	3	74	6	28	2	17	0	8	1	262	12
JUGOSZLÁVIA	17	33	42	35	56	83	242	129	165	115	522	395
KAMBODZSA	14	0	7	4	1	2	2	0	13	1	37	7
KANADA	2	2	4	1	9	3	3	3	6	4	24	13
KENYA	1	0	0	1	1	0	0	0	1	0	3	1
KÍNA	0	2	4	2	26	13	13	7	6	1	49	25
ZAIRE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
KONGÓI NDK	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	3	0
KOREAI NDK	5	0	7	0	12	10	3	0	2	6	29	16
KOREAI KÖZTÁRSASÁG	2	0	2	0	13	5	6	1	10	9	33	15
KUVAIT	4	0	5	1	4	0	1	0	0	0	14	1
KUBA	17	9	1	1	0	0	1	0	0	0	19	10
LAOSZ	6	2	2	0	3	2	2	0	1	0	14	4
LENGYELORSZÁG	16	9	25	15	29	19	11	9	7	2	88	54
LIBANON	6	0	15	3	6	0	2	0	5	1	34	4
LÍBIA	14	2	18	6	10	5	9	2	96	48	147	63

folytatás

Ország	1988		1989		1990		1991		1992		1988-1992	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
MALI KÖZTÁRSASÁG	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	2	0
MAROKKÓ	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2	1
MEXIKÓ	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	2	1
MONGÓLIA	6	9	4	7	7	1	2	3	5	1	24	21
NEPÁL	2	0	3	1	0	1	2	0	0	0	7	2
NDK	10	3	8	5	2	7	2	2	0	0	22	17
NSZK	101	91	101	107	123	100	75	104	5	5	405	407
NICARAGUA	3	2	0	1	0	0	0	0	0	0	3	3
NIGÉRIA	8	1	7	3	6	0	10	0	0	0	31	4
NIGER KÖZTÁRSASÁG	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0
NORVÉGIA	3	3	0	1	4	2	2	2	1	3	10	11
NYUGAT-BERLIN	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
OLASZORSZÁG	0	1	0	1	1	0	2	0	5	6	8	8
OMAN	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
PANAMA	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	2	0
PAKISZTÁN	6	1	4	0	3	0	7	0	8	0	28	1
PERU	2	2	3	0	0	0	0	0	1	1	6	3
PORTUGÁLIA	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	3
ROMÁNIA	5	1	3	0	419	445	201	195	139	72	767	713
SIERRA LEONE	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
SPANYOLORSZÁG	0	0	0	0	0	1	0	1	4	5	4	7
SVÉDORSZÁG	4	4	7	2	6	3	5	8	14	11	36	28
SVÁJC	1	1	2	0	2	4	2	2	2	4	9	11
SZÍRIA	57	0	51	4	29	4	14	1	16	6	167	15
SZOMÁLIA	2	0	5	3	4	1	0	0	0	0	11	4
SZOVJETUNIO	33	15	51	17	102	54	103	82	55	39	344	207
SZUDÁN	67	22	118	31	87	19	49	14	8	1	329	87
TAJVAN	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
TANZÁNIA	2	0	2	1	2	0	1	2	0	0	7	3
TÖRÖKORSZÁG	6	1	8	1	9	6	13	2	56	19	92	29
TRINIDAD	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
TUNÉZIA	2	0	2	0	0	0	1	0	0	0	5	0
ÚJ-ZÉLAND	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
URUGAY	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
VENEZUELA	0	2	0	0	1	0	0	0	2	1	3	3
VIETNAMI D. KÖZTÁRSASÁG	31	5	33	9	7	1	6	0	48	13	125	28
BISSAU GUINEA	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
GUAYANAI SZ. KÖZTÁRSASÁG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
MAURITIUS	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
ZAMBIA	1	0	2	0	0	1	1	0	0	0	4	1
JEMENI NDK	23	2	20	3	13	0	4	1	7	0	67	6
ZIMBABWE	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2	0
SZVÁZIFÖLD	2	0	2	0	0	0	1	0	3	0	8	0
BANGLADES	4	0	1	0	1	0	6	0	2	1	14	1
PALESZTINA	32	0	27	4	13	1	6	0	2	2	80	7
BÁHREIN	0	0	0	0	0	0	1	1	1	5	2	6
EGYESÜLT ARAB EMÍRSÉG	1	0	2	0	2	0	0	1	5	1	10	2
MOZAMBIK	3	0	1	0	0	0	0	0	5	1	9	1
Összesen	1010	323	1097	453	1476	1017	1236	820	1011	610	5830	3223
Kömyező országok együtt	71	60	103	69	609	623	571	433	387	241	1741	1426
Egyéb országok	939	263	994	384	867	394	665	387	624	369	4089	1797

16. Hazánkban tanuló és posztgraduális képzésben részt vevő külföldiek
százalékos megoszlása állampolgárságuk szerint

Ország	1988		1989		1990		1991		1992		1988—1992	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
AFGANISZTÁN	0.7	0.6	0.5	0.7	0.2	0.0	0.4	0.0	0.6	0.0	0.5	0.2
ALBÁNIA	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.2	0.0	0.0	0.0	0.1
ALGÉRIA	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0	0.1	0.0
USA	2.4	2.2	1.9	2.2	1.9	2.0	0.9	1.2	1.2	2.1	1.6	1.9
EGYESÜLT KIRÁLYSÁG	0.2	0.0	0.7	2.4	0.2	0.6	0.2	0.1	0.1	2.5	0.3	1.0
ANDORRA	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
ANGOLA	0.9	0.3	0.3	0.0	0.0	0.0	0.7	0.0	0.0	0.0	0.4	0.0
ARGENTÍNA	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0
AUSZTRÁLIA	0.2	0.3	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.2	0.3	0.1	0.1
AUSZTRIA	0.0	0.3	0.1	0.2	0.1	0.1	0.3	0.1	0.2	0.2	0.1	0.2
BELGIUM	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
BOLÍVIA	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0
BRAZÍLIA	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0
BULGÁRIA	1.3	0.9	2.3	1.8	1.6	0.5	0.6	0.7	0.4	0.5	1.3	0.8
SRI LANKA	0.0	0.3	0.4	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.2	0.1	0.1
CHILE	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0
CIPRUS	1.0	2.8	1.9	2.6	0.7	1.0	1.3	2.1	1.3	1.0	1.2	1.7
KOLUMBIA	0.2	0.3	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.1	0.1
CSEHSZLOVÁKIA	1.6	3.1	0.5	3.5	2.1	3.9	1.7	3.2	2.6	2.3	1.7	3.3
DÁNIA	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.1
DÉL-AFRIKAI KÖZTÁRSASÁG	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
NAMÍBIA	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0
ECQUADOR	0.0	0.0	0.1	0.2	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
EGYIPTOM	6.3	5.3	4.9	3.5	3.3	1.0	0.7	0.0	4.5	3.6	3.8	2.0
ELEFÁNTCSONTPART	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0
ETIÓPIA	1.4	1.2	1.1	0.2	0.5	0.0	0.6	0.1	0.2	0.2	0.7	0.2
FINNORSZÁG	0.0	0.3	0.0	0.7	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	1.0	0.1	0.4
FRANCIAORSZÁG	0.0	0.0	0.0	0.2	0.1	0.0	0.2	0.4	0.0	0.2	0.1	0.2
GHANA	0.4	0.0	0.2	0.0	0.1	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0
GÖRÖGORSZÁG	3.5	2.2	9.8	13.0	9.4	8.0	14.8	13.2	7.4	9.8	9.3	9.8
GUINEA	0.1	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.2	0.2	0.1	0.0
HOLLANDIA	0.2	0.3	0.1	0.2	0.1	0.2	0.1	0.0	0.1	0.2	0.1	0.2
HONDURAS	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
HONTALAN	0.2	0.0	0.5	0.4	0.2	0.0	0.2	0.1	0.4	0.2	0.3	0.1
INDIA	0.7	0.3	0.8	0.4	0.3	0.6	0.6	0.4	0.8	0.2	0.6	0.4
IRAK	0.5	0.6	0.9	0.0	0.4	0.0	0.2	0.0	1.0	1.1	0.6	0.3
IRÁN	4.8	3.4	4.2	0.7	2.6	1.2	3.1	2.3	2.5	2.6	3.3	1.9
ÍRORSZÁG	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0
IZLAND	0.0	0.0	0.1	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1
IZRAEL	1.8	2.5	3.6	4.4	2.4	2.0	5.4	4.6	2.5	2.1	3.2	3.1
JAMAICA	0.2	0.0	0.2	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
JAPÁN	0.3	0.3	0.0	0.2	0.0	0.2	0.2	0.9	1.4	4.9	0.3	1.3
ÉSZAK-JEMEN	5.3	1.2	2.6	0.2	2.2	0.1	0.0	0.1	0.7	0.2	2.1	0.2
JORDÁNIA	13.4	0.9	6.7	1.3	1.9	0.2	1.4	0.0	0.8	0.2	4.5	0.4
JUGOSZLÁVIA	1.7	10.2	3.8	7.7	3.8	8.2	19.6	15.7	16.3	18.9	9.0	12.3
KÁMBODZSA	1.4	0.0	0.6	0.9	0.1	0.2	0.2	0.0	1.3	0.2	0.6	0.2
KANADA	0.2	0.6	0.4	0.2	0.6	0.3	0.2	0.4	0.6	0.7	0.4	0.4
KENYA	0.1	0.0	0.0	0.2	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0
KÍNA	0.0	0.6	0.4	0.4	1.8	1.3	1.1	0.9	0.6	0.2	0.8	0.8
ZAIRE	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0
KONGÓI NDK	0.2	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
KÖREAI NDK	0.5	0.0	0.6	0.0	0.8	1.0	0.2	0.0	0.2	1.0	0.5	0.5
KÖREAI KÖZTÁRSASÁG	0.2	0.0	0.2	0.0	0.9	0.5	0.5	0.1	1.0	1.5	0.6	0.5
KUWAIT	0.4	0.0	0.5	0.2	0.3	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0
KUBA	1.7	2.8	0.1	0.2	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.3	0.3
LAOSZ	0.6	0.6	0.2	0.0	0.2	0.2	0.2	0.0	0.1	0.0	0.2	0.1
LENGYELORSZÁG	1.6	2.8	2.3	3.3	2.0	1.9	0.9	1.1	0.7	0.3	1.5	1.7
LIBANON	0.6	0.0	1.4	0.7	0.4	0.0	0.2	0.0	0.5	0.2	0.6	0.1
LÍBIA	1.4	0.6	1.6	1.3	0.7	0.5	0.7	0.2	9.5	7.9	2.5	2.0

folytatás

Ország	1988		1989		1990		1991		1992		1988-1992	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
MALI KÖZTÁRSASÁG	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0
MAROKKÓ	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0
MEXIKÓ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.2	0.0	0.0
MONGÓLIA	0.6	2.8	0.4	1.5	0.5	0.1	0.2	0.4	0.5	0.2	0.4	0.7
NEPÁL	0.2	0.0	0.3	0.2	0.0	0.1	0.2	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
NDK	1.0	0.9	0.7	1.1	0.1	0.7	0.2	0.2	0.0	0.0	0.4	0.5
NSZK	10.0	28.2	9.2	23.6	8.3	9.8	6.1	12.7	0.5	0.8	6.9	12.6
NICARAGUA	0.3	0.6	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
NIGÉRIA	0.8	0.3	0.6	0.7	0.4	0.0	0.8	0.0	0.0	0.0	0.5	0.1
NIGER KÖZTÁRSASÁG	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
NORVÉGIA	0.3	0.9	0.0	0.2	0.3	0.2	0.2	0.2	0.1	0.5	0.2	0.3
NYUGAT-BERLIN	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
OLASZORSZÁG	0.0	0.3	0.0	0.2	0.1	0.0	0.2	0.0	0.5	1.0	0.1	0.2
OMAN	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
PANAMA	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
PAKISZTÁN	0.6	0.3	0.4	0.0	0.2	0.0	0.6	0.0	0.8	0.0	0.5	0.0
PERU	0.2	0.6	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.2	0.1	0.1
PORTUGÁLIA	0.0	0.3	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1
ROMÁNIA	0.5	0.3	0.3	0.0	28.4	43.8	16.3	23.8	13.7	11.8	13.2	22.1
SIERRA LEONE	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
SPANYOLORSZÁG	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.4	0.8	0.1	0.2
SVÉDORSZÁG	0.4	1.2	0.6	0.4	0.4	0.3	0.4	1.0	1.4	1.8	0.6	0.9
SVÁJC	0.1	0.3	0.2	0.0	0.1	0.4	0.2	0.2	0.2	0.7	0.2	0.3
SZÍRIA	5.6	0.0	4.6	0.9	2.0	0.4	1.1	0.1	1.6	1.0	2.9	0.5
SZOMÁLIA	0.2	0.0	0.5	0.7	0.3	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.1
SZOVJETUNÍÓ	3.3	4.6	4.6	3.8	6.9	5.3	8.3	10.0	5.4	6.4	5.9	6.4
SZUDÁN	6.6	6.8	10.8	6.8	5.9	1.9	4.0	1.7	0.8	0.2	5.6	2.7
TAJVAN	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
TANZÁNIA	0.2	0.0	0.2	0.2	0.1	0.0	0.1	0.2	0.0	0.0	0.1	0.1
TÖRÖKORSZÁG	0.6	0.3	0.7	0.2	0.6	0.6	1.1	0.2	5.5	3.1	1.6	0.9
TRINIDAD	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
TUNÉZIA	0.2	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
ÚJ-ZÉLAND	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.2	0.0	0.0
URUGAY	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
VENEZUELA	0.0	0.6	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.2	0.2	0.1	0.1
VIETNAMEI D. KÖZTÁRSASÁG	3.1	1.5	3.0	2.0	0.5	0.1	0.5	0.0	4.7	2.1	2.1	0.9
BISSAU GUINEA	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
GUAYANAI SZ. KÖZTÁRSASÁG	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0
MAURITIUS	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
ZAMBIA	0.1	0.0	0.2	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
JEMENI NDK	2.3	0.6	1.8	0.7	0.9	0.0	0.3	0.1	0.7	0.0	1.1	0.2
ZIMBABWE	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
SZVÁZIFÖLD	0.2	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.3	0.0	0.1	0.0
BANGLADES	0.4	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.5	0.0	0.2	0.2	0.2	0.0
PALESZTINA	3.2	0.0	2.5	0.9	0.9	0.1	0.5	0.0	0.2	0.3	1.4	0.2
BAHREIN	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.8	0.0	0.2
EGYESÜLT ARAB EMÍRSÉG	0.1	0.0	0.2	0.0	0.1	0.0	0.0	0.1	0.5	0.2	0.2	0.1
MOZAMBIK	0.3	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.5	0.2	0.2	0.0
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Környező országok együtt	7.0	18.6	9.4	15.2	41.3	61.3	46.2	52.8	38.3	39.5	29.9	44.2
Egyéb országok	93.0	81.4	90.6	84.8	58.7	38.7	53.8	47.2	61.7	60.5	70.1	55.8

17. Hazánkban tanuló és posztgraduális képzésben részt vevő külföldiek száma
"tudományágak" szerint

	1988		1989		1990		1991		1992		1988—1992	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
Általános iskolai tanuló	0	0	0	0	0	0	2	6	7	8	9	14
Középiskolai tanuló	45	14	22	4	40	39	52	30	60	38	219	125
Egyetemi hallgató	403	142	335	140	487	335	289	214	223	117	1737	948
Diák önköltséges	416	131	557	237	675	460	626	378	392	256	2666	1462
Szakképzésben részt vevők	0	0	0	0	16	11	10	8	21	13	47	32
Aspiráns	0	0	0	0	2	1	1	0	89	13	92	14
Pártösztöndíjas	128	34	170	65	232	157	244	182	101	50	875	488
Társ. tudományok területén tanulók	2	0	3	3	9	4	4	1	12	94	30	102
Term. tudományok területén tanulók	9	1	6	1	6	5	6	1	98	18	125	26
Művészeti területen tanulók	0	0	0	0	1	0	0	0	3	0	4	0
Egyéb	7	1	4	3	7	4	1	0	5	3	24	11
Összesen	1010	323	1097	453	1475	1016	1235	820	1011	610	5828	3222

18. Hazánkban tanuló és posztgraduális képzésben részt vevő külföldiek száma foglalkozás szerint

Foglalkozás	1988		1989		1990		1991		1992		1988—1992	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
Értelmiségi									2	0	2	0
Fizikus					1	1			2	0	3	1
Matematikus							1	0	2	0	3	0
Vegyésszámológ							1	0			1	0
Gépészmérnök									1	0	1	0
Agri mérnök	3	0	4	0					3	0	10	0
Mérnök					3	2	1	0	8	1	12	3
Történelem									0	2	0	2
Biológus, orvos	6	1	2	1	2	2	3	0	80	17	93	21
Jogász									2	6	2	6
Egyetemi tanár									1	1	1	1
Iparművész					1	0					1	0
Előadó művész									2	0	2	0
Zeneművész									1	0	1	0
Asszisztens					1	1					1	1
Mezőgazdasági technikus							1	0			1	0
Levéltáros							1	0			1	0
Programozó							0	1			0	1
Alkalmazott					4	2			2	0	6	2
Diplomata					2	0					2	0
Hivatalvezető							0	1			0	1
Adminisztrátor					1	2			0	1	1	3
Szövegszerkesztő					1	0					1	0
Szaktanácsos							1	0	2	0	3	0
Szövegíró							0	1			0	1
Szakács					1	1					1	1
Raktáros							1	0			1	0
Forgácsoló									2	0	2	0
Lakatos					1	0					1	0
Esztétikus							1	0			1	0
Festő-mázoló							1	0			1	0
Kereskedő					3	0	1	0	4	0	8	0
Egyéb					6	5	2	3	7	5	15	13
Magáncég vezető							1	0	1	0	2	0
Eltartott					3	3	2	1	6	7	11	11
Háztartásbeli							1	3			1	3
Egyházi személy					7	4			3	82	10	86
Egyetemi, főiskolai tanuló	403	142	335	140	487	335	289	214	223	117	1737	948
Középfiskolai tanuló	45	14	22	4	40	39	52	30	60	38	219	125
Általános iskolai tanuló							2	6	7	8	9	14
Tanár	2	0	3	3			2	0	5	3	12	6
Diák önköltséges	416	131	557	237	675	460	626	378	392	256	2666	1462
Pártosztondély	128	34	170	65	232	157	244	182	101	50	875	488
Aspiráns					2	1	1	0	89	13	92	14
Egészségügyi									2	2	2	2
Eladó									1	0	1	0
Technikus					3	0	1	0			4	0
Egyéb	7	1	4	3	0	2	0	0	0	1	11	7
Összesen	1010	323	1097	453	1476	1017	1236	820	1011	610	5830	3223

19. Bevándorlás céljából Magyarországra érkezettek főfoglalkozási ágak és nemek szerint megoszlása

Foglalkozási ág	1988		1989		1990		1991		1992		Összesen	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
Értelmiségi Együtt	1124	1054	1844	1591	1657	1450	1585	1146	1240	1027	7450	6268
	2178		3435		3107		2731		2267		13718	
Alkalmazott Együtt	343	1042	581	1661	346	1158	771	1534	641	1087	2682	6482
	1385		2242		1504		2305		1728		9164	
Fizikai dolgozó Együtt	2007	994	4257	2510	4055	2221	4302	2208	2476	1224	17097	9157
	3001		6767		6276		6510		3700		26254	
Egyéb Együtt	505	1040	1147	2285	1057	1717	1345	1796	1075	1670	5129	8508
	1545		3432		2774		3141		2745		13637	
Nyugdíjas Együtt	196	347	261	471	248	430	254	390	415	600	1375	2238
	543		732		678		644		1015		3613	
14 éven aluli gyermek Együtt	1178	1109	2708	2627	2376	2242	1828	1757	1308	1280	9398	9015
	2287		5335		4618		3585		2588		18413	
Férfi/nő Összesen	5353	5586	10798	11145	9739	9218	10085	8831	7155	6888	43130	41668
	10939		21943		18957		18916		14043		84798	

Értelmiségi	21.0	18.9	17.1	14.3	17.0	15.7	15.7	13.0	17.3	14.9	17.3	15.0
Alkalmazott	6.4	18.7	5.4	14.9	3.6	12.6	7.6	17.4	9.0	15.8	6.2	15.6
Fizikai	37.5	17.8	39.4	22.5	41.6	24.1	42.7	25.0	34.6	17.8	39.6	22.0
Egyéb	9.4	18.6	10.6	20.5	10.9	18.6	13.3	20.3	15.0	24.2	11.9	20.4
Nyugdíjas	3.7	6.2	2.4	4.2	2.5	4.7	2.5	4.4	5.8	8.7	3.2	5.4
Gyermek	22.0	19.9	25.1	23.6	24.4	24.3	18.1	19.9	18.3	18.6	21.8	21.6
Együtt	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Értelmiségi	26.9	23.5	22.8	18.7	22.5	20.8	19.2	16.2	21.2	18.3	22.1	19.2
Alkalmazott	8.2	23.3	7.2	19.5	4.7	16.6	9.3	21.7	11.0	19.4	8.0	19.9
Fizikai	48.1	22.2	52.6	29.5	55.1	31.8	52.1	31.2	42.3	21.8	50.7	28.0
Egyéb	12.1	23.2	14.2	26.8	14.4	24.6	16.3	25.4	18.4	29.8	15.2	26.1
Nyugdíjas	4.7	7.8	3.2	5.5	3.4	6.2	3.1	5.5	7.1	10.7	4.1	6.9
Együtt	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

20. Bevándorlás céljából Magyarországra érkezettek
foglalkozás és nemek szerinti megoszlása

Értelmi- ségi fog- lako zása iuk	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi össze- sen	Nő össze- sen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1 a)	336	146	591	239	533	226	349	126	278	119	2087	856	2943
1 b)	196	132	409	256	389	205	282	124	283	116	1559	833	2392
2	62	204	84	316	47	233	67	183	74	164	334	1100	1434
3 a)	11	9	13	10	12	15	10	2	9	7	55	43	98
3 b)	6	18	14	52	29	54	14	33	18	24	81	181	262
4 a)	226	207	265	245	277	252	202	153	146	106	1116	963	2079
4 b)	51	252	94	530	110	464	127	471	90	273	472	1990	2462
5	85	71	144	108	101	79	135	100	96	65	561	423	984
6 a)	14	4	24	3	15	1	19	4	8	3	80	15	95
6 b)	0	1	0	1	0	0	0	2	0	0	0	4	4
7	19	29	3	2	5	3	12	2	4	4	43	40	83
8	135	233	180	338	167	290	132	236	124	247	738	1344	2082
9	7	5	15	1	26	9	30	4	27	3	105	22	127
10	8	21	11	78	5	51	7	46	8	39	39	235	274
11	4	51	9	85	9	69	36	90	22	71	80	366	446
Összesen	1160	1383	1856	2264	1725	1951	1422	1576	1187	1241	7350	8415	15765

Százalékos megoszlás

Értelmi- ségi fog- lako zása iuk	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi össze- sen	Nő össze- sen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1 a)	29.0	10.6	31.8	10.6	30.9	11.6	24.5	8.0	23.4	9.6	28.4	10.2	18.7
1 b)	16.9	9.5	22.0	11.3	22.6	10.5	19.8	7.9	23.8	9.3	21.2	9.9	15.2
2	5.3	14.8	4.5	14.0	2.7	11.9	4.7	11.6	6.2	13.2	4.5	13.1	9.1
3 a)	0.9	0.7	0.7	0.4	0.7	0.8	0.7	0.1	0.8	0.6	0.7	0.5	0.6
3 b)	0.5	1.3	0.8	2.3	1.7	2.8	1.0	2.1	1.5	1.9	1.1	2.2	1.7
4 a)	19.5	15.0	14.3	10.8	16.1	12.9	14.2	9.7	12.3	8.5	15.2	11.4	13.2
4 b)	4.4	18.2	5.1	23.4	6.4	23.8	8.9	29.9	7.6	22.0	6.4	23.6	15.6
5	7.3	5.1	7.8	4.8	5.9	4.0	9.5	6.3	8.1	5.2	7.6	5.0	6.2
6 a)	-1.2	0.3	1.3	0.1	0.9	0.1	1.3	0.3	0.7	0.2	1.1	0.2	0.6
6 b)	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
7	1.6	2.1	0.2	0.1	0.3	0.2	0.8	0.1	0.3	0.3	0.6	0.5	0.5
8	11.6	16.8	9.7	14.9	9.7	14.9	9.3	15.0	10.4	19.9	10.0	16.0	13.2
9	0.6	0.4	0.8	0.0	1.5	0.5	2.1	0.3	2.3	0.2	1.4	0.3	0.8
10	0.7	1.5	0.6	3.4	0.3	2.6	0.5	2.9	0.7	3.1	0.5	2.8	1.7
11	0.3	3.7	0.5	3.8	0.5	3.5	2.5	5.7	1.9	5.7	1.1	4.3	2.8
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

- 1 Műszaki tudományok a) felsőfokú végzettségűek b) középfokú végzettségűek
2 Társadalomtudományok
3 Természettudományok a) felsőfokú végzettségűek b) középfokú végzettségűek
4 Orvostudomány a) orvos, biológus, gyógyszerész b) laboráns, technikus és egyéb egészségügyi dolgozó
5 Művészetek
6 Egyházi értelmiségi a) pap, rabbi b) apáca, szekták képviselője
7 Egyetemi oktató
8 Középiskolai tanár és egyéb csak tanárként kódolt személy
9 Szakiskolai tanár
10 Tanító
11 Egyéb értelmiségi (óvónő, tolmács)

folytatás

Fizikai dolgozók	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi össze- sen	Nő össze- sen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1	1440	479	2760	1007	2519	773	2782	662	1623	427	11124	3348	14472
2	21	9	45	55	57	42	69	47	40	25	232	178	410
3	153	194	400	474	362	487	522	557	115	123	1552	1835	3387
4	41	10	116	46	133	35	78	28	47	15	415	134	549
5	1	3	3	4	3	3	8	2	7	2	22	14	36
6	109	1	276	4	213	3	146	5	119	3	863	16	879
7	17	12	44	71	55	27	154	58	94	55	364	223	587
8	274	202	763	678	800	667	815	754	509	494	3161	2795	5956
9	9	13	28	36	15	21	44	44	36	36	132	150	282
Összesen	2065	923	4435	2375	4157	2058	4618	2157	2590	1180	17865	8693	26558

Százalékos megoszlás

Fizikai dolgozók	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi össze- sen	Nő össze- sen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1	69.7	51.9	62.2	42.4	60.6	37.6	60.2	30.7	62.7	36.2	62.3	38.5	54.5
2	1.0	1.0	1.0	2.3	1.4	2.0	1.5	2.2	1.5	2.1	1.3	2.0	1.5
3	7.4	21.0	9.0	20.0	8.7	23.7	11.3	25.8	4.4	10.4	8.7	21.1	12.8
4	2.0	1.1	2.6	1.9	3.2	1.7	1.7	1.3	1.8	1.3	2.3	1.5	2.1
5	0.0	0.3	0.1	0.2	0.1	0.1	0.2	0.1	0.3	0.2	0.1	0.2	0.1
6	5.3	0.1	6.2	0.2	5.1	0.1	3.2	0.2	4.6	0.3	4.8	0.2	3.3
7	0.8	1.3	1.0	3.0	1.3	1.3	3.3	2.7	3.6	4.7	2.0	2.6	2.2
8	13.3	21.9	17.2	28.5	19.2	32.4	17.6	35.0	19.7	41.9	17.7	32.2	22.4
9	0.4	1.4	0.6	1.5	0.4	1.0	1.0	2.0	1.4	3.1	0.7	1.7	1.1
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

- 1 Ipari szakmunkás
- 2 Ipari betanított munkás
- 3 Ipari segédmunkás
- 4 Mezőgazdasági szakmunkás
- 5 Mezőgazdasági segédmunkás
- 6 Közlekedési dolgozó
- 7 Kereskedelmi dolgozó
- 8 Kisiparos
- 9 Fizikai dolgozó

folytatás

Alkalmazottak	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi össze- sen	Nő össze- sen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1	3	1	7	1	4	1	17	4	11	2	42	9	51
2	40	39	102	70	116	121	269	140	139	87	666	457	1123
3	55	372	124	785	155	731	244	854	143	576	721	3318	4039
4	0	0	1	3	1	0	2	2	0	0	4	5	9
5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3	0	3
7	251	442	380	529	117	167	335	497	399	401	1482	2036	3518
Összesen	349	854	614	1388	393	1020	867	1497	695	1066	2918	5825	8743

Százalékos megoszlás

Alkalmazottak	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi össze- sen	Nő össze- sen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1	0.9	0.1	1.1	0.1	1.0	0.1	2.0	0.3	1.6	0.2	1.4	0.2	0.6
2	11.5	4.6	16.6	5.0	29.5	11.9	31.0	9.4	20.0	8.2	22.8	7.8	12.8
3	15.8	43.6	20.2	56.6	39.4	71.7	28.1	57.0	20.6	54.0	24.7	57.0	46.2
4	0.0	0.0	0.2	0.2	0.3	0.0	0.2	0.1	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1
5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.4	0.0	0.1	0.0	0.0
7	71.9	51.8	61.9	38.1	29.8	16.4	38.6	33.2	57.4	37.6	50.8	35.0	40.2
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

1 Tisztviselő vezető beosztásban

2 Tisztviselő (szervezetek tagjai, minisztériumi és egyéb alkalmazottak)

3 Tisztviselő (beosztott, adminisztratív dolgozó)

4 Fegyveres testület tisztje, parancsnoka

5 Fegyveres testület polgári alkalmazottja

6 Fegyveres testület önkéntese

7 Alkalmazott (200-as kóddal jelölt személyek)

folytatás

Egyéb foglalkozásúak	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi összesen	Nő összesen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1	1	0	0	0	1	0	14	2	17	4	33	6	39
2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
3	9	2	6	2	2	1	3	1	6	2	26	8	34
4	121	130	207	259	113	129	162	226	255	348	858	1092	1950
5	411	378	1109	1062	1066	1010	892	844	726	702	4204	3996	8200
6	4	617	16	1192	11	743	35	613	7	683	73	3848	3921
7	196	347	261	471	248	430	254	390	415	600	1374	2238	3612
8	21	6	31	13	32	8	51	16	48	24	183	67	250
9	7	5	13	1	25	7	30	4	24	3	99	20	119
Összesen	770	1485	1644	3000	1498	2328	1441	2096	1498	2366	6851	11275	18126

Százalékos megoszlás

Egyéb foglalkozásúak	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi összesen	Nő összesen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	1.0	0.1	1.1	0.2	0.5	0.1	0.2
2	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
3	1.2	0.1	0.4	0.1	0.1	0.0	0.2	0.0	0.4	0.1	0.4	0.1	0.2
4	15.7	8.8	12.6	8.6	7.5	5.5	11.2	10.8	17.0	14.7	12.5	9.7	10.8
5	53.4	25.5	67.5	35.4	71.2	43.4	61.9	40.3	48.5	29.7	61.4	35.4	45.2
6	0.5	41.5	1.0	39.7	0.7	31.9	2.4	29.2	0.5	28.9	1.1	34.1	21.6
7	25.5	23.4	15.9	15.7	16.6	18.5	17.6	18.6	27.7	25.4	20.1	19.8	19.9
8	2.7	0.4	1.9	0.4	2.1	0.3	3.5	0.8	3.2	1.0	2.7	0.6	1.4
9	0.9	0.3	0.8	0.0	1.7	0.3	2.1	0.2	1.6	0.1	1.4	0.2	0.7
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

- 1 Tőkés
- 2 Földbirtokos
- 3 Egyéni gazdálkodó
- 4 Eltartott vagy munkanélküli (felnőtt korú)
- 5 Eltartott (kiskorú)
- 6 Háztartásbeli
- 7 Nyugdíjas
- 8 Szabadfoglalkozású
- 9 Sportoló

folytatás

Tanulók	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi össze- sen	Nő össze- sen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1	55	45	148	74	185	94	335	96	228	120	951	429	1380
2	191	178	447	368	337	316	266	251	214	175	1455	1288	2743
3	699	624	1474	1441	1197	1159	816	783	521	500	4707	4507	9214
4	2	0	3	0	18	2	16	1	6	0	45	3	48
Összesen	947	847	2072	1883	1737	1571	1433	1131	969	795	7158	6227	13385

Százalékos megoszlás

Tanulók	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi össze- sen	Nő össze- sen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1	5.8	5.3	7.1	3.9	10.7	6.0	23.4	8.5	23.5	15.1	13.3	6.9	10.3
2	20.2	21.0	21.6	19.5	19.4	20.1	18.6	22.2	22.1	22.0	20.3	20.7	20.5
3	73.8	73.7	71.1	76.5	68.9	73.8	56.9	69.2	53.8	62.9	65.8	72.4	68.8
4	0.2	0.0	0.1	0.0	1.0	0.1	1.1	0.1	0.6	0.0	0.6	0.0	0.4
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

1 Egyetemi, főiskolai hallgató

2 Középfiskolai tanuló

3 Általános iskolai tanuló

4 Aspiráns

**21. Bevándorlás céljából Romániából Magyarországra
érkezettek foglalkozás és nemek szerinti megoszlása**

Értelmi- ségi fog- lakoza-súai	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi össze- sen	Nő össze- sen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1 a)	253	89	499	186	416	179	178	76	104	54	1450	584	2034
1 b)	168	114	361	235	310	184	186	92	111	62	1136	687	1823
2	45	149	66	275	25	153	19	104	7	52	162	733	895
3 a)	7	3	11	7	6	12	2	2	0	2	26	26	52
3 b)	5	13	12	43	22	52	8	23	6	14	53	145	198
4 a)	165	169	200	202	168	206	60	75	26	34	619	686	1305
4 b)	46	217	80	490	82	415	84	404	52	183	344	1709	2053
5	63	51	123	91	56	57	75	71	29	25	346	295	641
6	14	4	23	4	9	1	17	4	4	3	67	16	83
7	7	7	1	1	1	1	0	1	1	0	10	10	20
8	106	163	149	260	107	179	48	103	33	53	443	758	1201
9	6	4	14	1	13	5	16	2	12	0	61	12	73
10	1	13	10	64	4	38	3	27	2	14	20	156	176
11	1	28	1	60	1	46	5	39	7	28	15	201	216
Összesen	887	1024	1550	1919	1220	1528	701	1023	394	524	4752	6018	10770

Százalékos megoszlás

Értelmi- ségi fog- lakoza-súai	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi össze- sen	Nő össze- sen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1 a)	28.5	8.7	32.2	9.7	34.1	11.7	25.4	7.4	26.4	10.3	30.5	9.7	18.9
1 b)	18.9	11.1	23.3	12.2	25.4	12.0	26.5	9.0	28.2	11.8	23.9	11.4	16.9
2	5.1	14.6	4.3	14.3	2.0	10.0	2.7	10.2	1.8	9.9	3.4	12.2	8.3
3 a)	0.8	0.3	0.7	0.4	0.5	0.8	0.3	0.2	0.0	0.4	0.5	0.4	0.5
3 b)	0.6	1.3	0.8	2.2	1.8	3.4	1.1	2.2	1.5	2.7	1.1	2.4	1.8
4 a)	18.6	16.5	12.9	10.5	13.8	13.5	8.6	7.3	6.6	6.5	13.0	11.4	12.1
4 b)	5.2	21.2	5.2	25.5	6.7	27.2	12.0	39.5	13.2	34.9	7.2	28.4	19.1
5	7.1	5.0	7.9	4.7	4.6	3.7	10.7	6.9	7.4	4.8	7.3	4.9	6.0
6	1.6	0.4	1.5	0.2	0.7	0.1	2.4	0.4	1.0	0.6	1.4	0.3	0.8
7	0.8	0.7	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.3	0.0	0.2	0.2	0.2
8	12.0	15.9	9.6	13.5	8.8	11.7	6.8	10.1	8.4	10.1	9.3	12.6	11.2
9	0.7	0.4	0.9	0.1	1.1	0.3	2.3	0.2	3.0	0.0	1.3	0.2	0.7
10	0.1	1.3	0.6	3.3	0.3	2.5	0.4	2.6	0.5	2.7	0.4	2.6	1.6
11	0.1	2.7	0.1	3.1	0.1	3.0	0.7	3.8	1.8	5.3	0.3	3.3	2.0
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

- 1 *Műszaki tudományok* a) felsőfokú végzettségűek b) középfokú végzettségűek
2 *Társadalomtudományok*
3 *Természettudományok* a) felsőfokú végzettségűek b) középfokú végzettségűek
4 *Orvostudomány* a) orvos, biológus, gyógyszerész b) laboráns, technikus és egyéb egészségügyi dolgozó
5 *Művészetek*
6 *Egyházi értelmiségi*
7 *Egyetemi oktató*
8 *Középfiskolai tanár* és egyéb csak *tanárként* kódolt személy
9 *Szakiskolai tanár*
10 *Tanító*
11 *Egyéb értelmiségi* (óvónő, tolmács)

folytatás

Fizikai dolgozók	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi össze- sen	Nő össze- sen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1	1290	374	2653	947	2402	709	2556	609	1250	373	10151	3012	13163
2	21	9	40	53	52	37	65	44	27	22	205	165	370
3	128	143	377	434	340	461	473	526	79	106	1397	1670	3067
4	40	8	112	44	116	30	69	22	25	8	362	112	474
5	1	3	3	4	3	3	4	2	4	2	15	14	29
6	84	1	255	3	179	3	101	2	53	3	672	12	684
7	8	9	23	64	16	20	14	23	22	30	83	146	229
8	244	174	723	638	746	617	708	687	389	396	2810	2512	5322
9	7	12	25	33	15	20	39	41	29	29	115	135	250
Összesen	1823	733	4211	2220	3869	1900	4029	1956	1878	969	15810	7778	23588

Százalékos megoszlás

Fizikai dolgozók	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi össze- sen	Nő össze- sen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1	70.8	51.0	63.0	42.7	62.1	37.3	63.4	31.1	66.6	38.5	64.2	38.7	55.8
2	1.2	1.2	0.9	2.4	1.3	1.9	1.6	2.2	1.4	2.3	1.3	2.1	1.6
3	7.0	19.5	9.0	19.5	8.8	24.3	11.7	26.9	4.2	10.9	8.8	21.5	13.0
4	2.2	1.1	2.7	2.0	3.0	1.6	1.7	1.1	1.3	0.8	2.3	1.4	2.0
5	0.1	0.4	0.1	0.2	0.1	0.2	0.1	0.1	0.2	0.2	0.1	0.2	0.1
6	4.6	0.1	6.1	0.1	4.6	0.2	2.5	0.1	2.8	0.3	4.3	0.2	2.9
7	0.4	1.2	0.5	2.9	0.4	1.1	0.3	1.2	1.2	3.1	0.5	1.9	1.0
8	13.4	23.7	17.2	28.7	19.3	32.5	17.6	35.1	20.7	40.9	17.8	32.3	22.6
9	0.4	1.6	0.6	1.5	0.4	1.1	1.0	2.1	1.5	3.0	0.7	1.7	1.1
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

- 1 Ipari szakmunkás
- 2 Ipari betanított munkás
- 3 Ipari segédmunkás
- 4 Mezőgazdasági szakmunkás
- 5 Mezőgazdasági segédmunkás
- 6 Közlekedési dolgozó
- 7 Kereskedelmi dolgozó
- 8 Kisiparos
- 9 Fizikai dolgozó

folytatás

Alkalma- zottak	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi össze- sen	Nő össze- sen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1	3	0	7	1	1	1	4	2	2	2	17	6	23
2	29	29	85	65	73	101	98	100	46	45	331	340	671
3	37	286	111	684	129	650	166	729	96	441	539	2790	3329
4	193	308	341	465	101	152	238	444	200	259	1073	1628	2701
Összesen	262	623	544	1215	304	904	506	1275	344	747	1960	4764	6724

Százalékos megoszlás

Alkalma- zottak	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi össze- sen	Nő össze- sen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1	1.1	0.0	1.3	0.1	0.3	0.1	0.8	0.2	0.6	0.3	0.9	0.1	0.3
2	11.1	4.7	15.6	5.3	24.0	11.2	19.4	7.8	13.4	6.0	16.9	7.1	10.0
3	14.1	45.9	20.4	56.3	42.4	71.9	32.8	57.2	27.9	59.0	27.5	58.6	49.5
4	73.7	49.4	62.7	38.3	33.2	16.8	47.0	34.8	58.1	34.7	54.7	34.2	40.2
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

1 Tisztviselő vezető beosztásban

2 Tisztviselő (szervezetek tagjai, minisztériumi és egyéb alkalmazottak)

3 Tisztviselő (beosztott, adminisztratív dolgozó)

4 Alkalmazott (200-as kóddal jelölt személyek)

folytatás

Egyéb foglalkozásúak	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi összesen	Nő összesen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1	0	0	1	0	1	0	2	0	1	1	5	1	6
2	5	1	5	2	2	1	2	1	3	1	17	6	23
3	93	105	164	212	87	99	104	163	147	241	595	820	1415
4	336	304	1036	988	967	896	699	643	385	382	3423	3213	6636
5	3	289	12	940	5	535	10	430	4	389	34	2583	2617
6	99	199	179	359	120	263	150	259	265	409	813	1489	2302
7	8	4	20	11	10	6	12	8	8	8	58	37	95
8	6	4	12	1	14	2	16	2	11	0	59	9	68
Összesen	550	906	1429	2513	1206	1802	995	1506	824	1431	5004	8158	13162

Százalékos megoszlás

Egyéb foglalkozásúak	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi összesen	Nő összesen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	1.0	0.1	1.1	0.2	0.5	0.1	0.2
2	0.9	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
3	16.9	0.1	0.4	0.1	0.1	0.0	0.2	0.0	0.4	0.1	0.4	0.1	0.2
4	61.1	8.8	12.6	8.6	7.5	5.5	11.2	10.8	17.0	14.7	12.5	9.7	10.8
5	0.5	25.5	67.5	35.4	71.2	43.4	61.9	40.3	48.5	29.7	61.4	35.4	45.2
6	18.0	41.5	1.0	39.7	0.7	31.9	2.4	29.2	0.5	28.9	1.1	34.1	21.6
7	1.5	23.4	15.9	15.7	16.6	18.5	17.6	18.6	27.7	25.4	20.1	19.8	19.9
8	1.1	0.4	1.9	0.4	2.1	0.3	3.5	0.8	3.2	1.0	2.7	0.6	1.4
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

- 1 Tőkes, földbirtokos
- 2 Egyéni gazdálkodó
- 3 Eltartott vagy munkanélküli (felnőtt korú)
- 4 Eltartott (kiskorú)
- 5 Háztartásbeli
- 6 Nyugdíjas
- 7 Szabadfoglalkozású
- 8 Sportoló

folytatás

Tanulók	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi össze- sen	Nő össze- sen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1	38	32	101	57	61	55	45	35	56	49	301	228	529
2	160	146	412	347	293	279	217	210	118	106	1200	1088	2288
3	573	508	1367	1315	1064	1027	660	641	291	264	3955	3755	7710
4	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	4	0	4
Összesen	771	686	1882	1719	1420	1361	922	886	465	419	5460	5071	10531

Százalékos megoszlás

Tanulók	1988		1989		1990		1991		1992		Férfi össze- sen	Nő össze- sen	Együtt
	férfi	nő	férfi	nő	férfi *	nő	férfi	nő	férfi	nő			
1	4.9	4.7	5.4	3.3	4.3	4.0	4.9	4.0	12.0	11.7	5.5	4.5	5.0
2	20.8	21.3	21.9	20.2	20.6	20.5	23.5	23.7	25.4	25.3	22.0	21.5	21.7
3	74.3	74.1	72.6	76.5	74.9	75.5	71.6	72.3	62.6	63.0	72.4	74.0	73.2
4	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

1 Egyetemi, főiskolai hallgató

2 Középiskolai tanuló

3 Általános iskolai tanuló

4 Aspiráns

22. Állampolgárságot kapottak száma évenként
és kibocsátó országoként

Év	Románia	Szovjetunió
1988—89	628	406
1990	1109	92
1991	3322	215
1992	7204	336

Év	Cscheszlovákia	Jugoszlávia
1988—89	66	15
1990	32	14
1991	30	9
1992	15	59

Év	Egyéb országok	Összesen
1988—89	374	1489
1990	108	1355
1991	237	3813
1992	166	7780

23. Állampolgárságot kapottak százalékos megoszlása évenként,
nemenként és kibocsátó országoként

Év	Románia		Szovjetunió	
	férfi	nő	férfi	nő
1988—89	48.2	38.5	20.3	31.6
1990	84.9	78.8	4.8	8.8
1991	88.1	86.2	2.8	8.3
1992	94.6	90.6	2.3	6.3

Év	Cscheszlovákia		Jugoszlávia	
	férfi	nő	férfi	nő
1988—89	2.1	5.9	1.6	0.7
1990	0.9	3.8	1.0	1.0
1991	0.4	1.2	0.3	0.2
1992	0.1	0.3	1.1	0.4

Év	Egyéb országok		Összesen	
	férfi	nő	férfi	nő
1988—89	27.8	23.4	100.0	100.0
1990	8.3	7.6	100.0	100.0
1991	8.4	4.2	100.0	100.0
1992	1.9	2.3	100.0	100.0

24. Állampolgárságot kapottak százalékos megoszlása évenként, korcsoportonként és kibocsátó országonként

Év	Románia				Szovjetunió			
	-14	15-39	40-59	60-X	-14	15-39	40-59	60-X
1988-89	42.1	41.6	41.7	50.6	22.6	24.7	35.5	30.3
1990	92.0	80.8	77.3	78.7	3.8	5.9	11.3	6.7
1991	96.2	86.5	83.0	81.6	2.1	5.5	7.9	8.6
1992	96.8	93.5	89.9	72.2	1.4	4.1	5.9	14.3

Év	Csehszlovákia				Jugoszlávia			
	-14	15-39	40-59	60-X	-14	15-39	40-59	60-X
1988-89	1.5	5.3	3.6	3.4	0.8	1.1	0.9	1.1
1990	0.8	3.4	1.6	0.0	0.4	0.5	1.9	4.0
1991	0.6	0.8	0.7	2.5	0.0	0.3	0.3	0.0
1992	0.3	0.2	0.1	0.8	0.7	0.8	0.6	1.3

Év	Egyéb országok				Összesen			
	-14	15-39	40-59	60-X	-14	15-39	40-59	60-X
1988-89	33.1	27.4	18.3	14.6	100.0	100.0	100.0	100.0
1990	3.0	9.4	7.8	10.7	100.0	100.0	100.0	100.0
1991	1.2	6.9	8.1	7.4	100.0	100.0	100.0	100.0
1992	0.8	1.5	3.5	11.4	100.0	100.0	100.0	100.0

25. Állampolgárságot kapottak százalékos megoszlása évenként, korcsoportonként és kibocsátó országoként (férfi)

Év	Románia				Szovjetunió			
	–14	15–39	40–59	60–X	–14	15–39	40–59	60–X
1988–89	39.1	48.0	52.3	51.9	26.6	19.9	17.2	25.9
1990	92.9	83.1	82.7	84.4	4.7	4.4	6.0	3.1
1991	97.0	86.1	87.2	78.6	1.5	3.4	2.2	5.7
1992	96.9	95.1	93.6	75.8	1.3	2.2	2.7	8.1

Év	Csehszlovákia				Jugoszlávia			
	–14	15–39	40–59	60–X	–14	15–39	40–59	60–X
1988–89	0.0	2.6	1.6	3.7	1.6	1.7	0.8	3.7
1990	0.8	1.5	0.0	0.0	0.0	0.9	1.8	3.1
1991	0.9	0.2	0.2	1.4	0.0	0.3	0.4	0.0
1992	0.1	0.2	0.0	1.0	1.0	1.2	0.8	2.0

Év	Egyéb országok				Összesen			
	–14	15–39	40–59	60–X	–14	15–39	40–59	60–X
1988–89	32.8	27.8	28.1	14.8	100.0	100.0	100.0	100.0
1990	1.6	10.2	9.5	9.4	100.0	100.0	100.0	100.0
1991	0.6	10.0	10.0	14.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1992	0.6	1.4	3.0	13.0	100.0	100.0	100.0	100.0

26. Állampolgárságot kapottak százalékos megoszlása évenként, korcsoportonként és kibocsátó országoként (nő)

Év	Románia				Szovjetunió			
	–14	15–39	40–59	60–X	–14	15–39	40–59	60–X
1988–89	44.9	37.6	35.2	50.0	18.8	27.6	46.7	32.3
1990	90.9	78.7	70.9	74.4	2.7	7.2	17.7	9.3
1991	95.3	86.9	79.0	83.9	2.6	7.4	13.4	10.8
1992	96.6	91.9	86.0	69.6	1.5	5.8	9.5	18.8

Év	Csehszlovákia				Jugoszlávia			
	–14	15–39	40–59	60–X	–14	15–39	40–59	60–X
1988–89	2.9	6.9	4.8	3.2	0.0	0.7	1.0	0.0
1990	0.9	5.1	3.5	0.0	0.9	0.3	2.1	4.7
1991	0.3	1.3	1.2	3.2	0.0	0.3	0.2	0.0
1992	0.4	0.2	0.2	0.7	0.4	0.5	0.3	0.7

Év	Egyéb országok				Összesen			
	–14	15–39	40–59	60–X	–14	15–39	40–59	60–X
1988–89	33.3	27.2	12.4	14.5	100.0	100.0	100.0	100.0
1990	4.5	8.7	5.7	11.6	100.0	100.0	100.0	100.0
1991	1.8	4.1	6.2	2.2	100.0	100.0	100.0	100.0
1992	1.0	1.6	4.0	10.1	100.0	100.0	100.0	100.0

27. Állampolgárságot kapottak százalékos megoszlása
évenként és foglalkozási áganként

Foglalkozás	1988–89	1990	1991	1992	Összesen
Értelmiségi					
Műszaki tudományok	6.1	9.9	9.4	9.9	9.4
Társadalomtudomány	1.8	3.4	3.0	2.2	2.5
Természettudomány	0.5	0.6	0.9	0.7	0.7
Orvostudomány	8.7	10.6	9.8	9.3	9.5
Művészetek	1.5	1.6	2.0	1.3	1.5
Egyházi értelmiségi	0.1	0.3	0.3	0.1	0.2
Egyetemi oktató	0.7	0.2	0.3	0.2	0.3
Középiskolai tanár	4.1	3.7	4.5	3.1	3.6
Szakiskolai tanár	0.0	0.1	0.1	0.0	0.1
Általános iskolai tanár	0.5	0.7	0.3	0.4	0.4
Egyéb értelmiségi	1.3	1.3	0.8	0.6	0.8
Összesen	25.3	32.3	31.3	27.8	28.9
Alkalmazott	16.2	11.5	12.4	10.5	11.7
Fizikai dolgozó					
Ipari	17.5	18.1	17.7	21.4	19.7
Mezőgazdasági	0.3	0.1	0.2	0.4	0.3
Egyéb fizikai	3.2	1.6	1.7	2.0	2.0
Szolgáltatás	0.6	1.0	1.2	1.3	1.2
Tanuló	12.2	18.3	17.4	17.8	17.2
Eltartott	3.0	8.0	10.7	11.9	10.3
Egyéb	16.1	8.9	7.5	6.9	8.2
Ismeretlen	5.8	0.2	0.0	0.0	0.6
Mindösszesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

28. Állampolgárságot kaptak százalékos megoszlása évenként,
nemenként és foglalkozási áganként

Foglalkozás	1988–89		1990		1991		1992		Összesen	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
Értelmiségi										
Műszaki tudományok	9.5	4.0	13.1	6.7	12.8	6.3	13.3	6.5	12.8	6.2
Társadalomtudomány	0.5	2.6	1.8	5.0	1.6	4.3	0.9	3.4	1.2	3.7
Természettudomány	1.1	0.2	0.6	0.6	0.9	0.9	0.6	0.7	0.7	0.7
Orvostudomány	9.3	8.3	9.7	11.4	7.9	11.5	6.5	12.1	7.4	11.4
Művészetek	1.9	1.3	1.9	1.3	2.3	1.7	1.8	0.9	1.9	1.2
Egyházi értelmiségi	0.2	0.0	0.6	0.0	0.4	0.2	0.2	0.0	0.3	0.1
Egyetemi oktató	0.9	0.5	0.1	0.3	0.3	0.3	0.2	0.3	0.2	0.3
Középiskolai tanár	2.8	4.9	3.7	3.7	3.7	5.2	2.4	3.8	2.9	4.3
Szakiskolai tanár	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.0
Általános iskolai tanár	0.5	0.4	0.3	1.2	0.1	0.4	0.1	0.6	0.2	0.6
Egyéb értelmiségi	0.7	1.7	1.3	1.2	0.3	1.4	0.1	1.1	0.3	1.3
Összesen	27.3	24.1	33.4	31.3	30.3	32.2	26.2	29.4	28.1	29.7
Alkalmazott	10.5	19.7	6.4	16.5	7.9	16.6	5.3	15.7	6.5	16.5
Fizikai dolgozó										
Ipari	28.2	10.8	23.8	12.4	24.7	11.1	29.7	13.2	27.7	12.3
Mezőgazdasági	0.4	0.2	0.1	0.1	0.3	0.2	0.6	0.2	0.5	0.2
Egyéb fizikai	2.8	3.4	1.6	1.6	1.6	1.8	1.7	2.3	1.7	2.2
Szolgáltatás	1.2	0.2	1.8	0.1	2.2	0.4	2.2	0.4	2.1	0.3
Tanuló	16.1	9.8	19.7	17.0	18.3	16.5	18.8	16.9	18.5	15.9
Eltartott	2.8	3.1	8.6	7.3	11.0	10.4	12.8	11.0	11.1	9.5
Egyéb	4.6	23.2	4.5	13.2	3.7	11.0	2.8	10.9	3.3	12.6
Ismeretlen	6.1	5.6	0.0	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.5	0.7
Mindösszesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

A NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZET KUTATÁSI JELENTÉSEI

1982.

1. Népesedés és népesedéspolitika tárcaszintű középtávú kiemelt kutatási főirány (1982-1985).
A KSH Népeségtudományi Kutató Intézet távlati tevékenységének irányelvei (1982-1990).
2. Érték-orientációk a népesedési magatartásban.
3. Sorköteles fiatalok testi fejlettsége, biológiai, egészségi állapota (Előzetes tájékoztató).
4. A népességelőreszámítások néhány módszertani kérdése (Előterjesztés az MTA Demográfiai Bizottságának).
5. A demográfiai átmenet elemzésének néhány gyakorlati nehézségeiről.
6. A területi népességprognózisok előkészítése.
7. A demográfiai tudomány helyzete Magyarországon.

1983.

8. Vélemények és előítéletek az öregségről.
9. Az utolsó nagy kolerajárvány demográfiai képe Európában és az Egyesült Államokban (1872-1873).
10. A népesedéspolitika tartalma, jellege, céljai, eszközei, hatékonysága. Nyugat-európai tapasztalatok.
11. Társadalompolitika, gazdaságpolitika, szociálpolitika, valamint a népesedéspolitika kapcsolatai a szocialista országokban.
12. Születési súly és születési hossz standard az 1973-78 évben élveszületett újszülöttek adatai alapján (angol és orosz nyelven).
13. Fiatalkori terhesek társadalmi, demográfiai vizsgálata.
14. A népesedéspolitika eszközei, különös tekintettel a gazdasági jellegű eszközök alkalmazásának gyakorlatára és az ezekkel összefüggő nézetekre a szocialista országokban.

1984.

15. Területi népességelőreszámítás 1981-2001.
16. Családok és háztartások néhány jellemzőjének alakulása, 1981-2001 (Előzetes változat).
17. Társadalmi-demográfiai prognózisok.
A Népeségtudományi Kutató Intézet tudományos szemináriuma Budapest, 1983. május 17-18.
18. A családtervezési programokon kívüli népesedéspolitikai intézkedések hatása a termékenységre (angol nyelven).
19. Települési tényezők és az öngyilkosság. Az öngyilkosság egyes demográfiai összefüggései egy összetételhatást vizsgáló elemzés eredményei.
20. A 18 éven aluli nők házasságkötésének néhány demográfiai jellemzője Magyarországon.
21. A népesedéssel összefüggő tudományos kutatások főbb eredményei, a jövőbeni kutatás fő irányai.
22. Budapest és Pest megye népességfejlődése, az ezredfordulóig várható tendenciák.

1985.

23. Veszélyeztetett gyermekek szocializációjának vizsgálata a családtípusok kialakításával.
24. Népesedéspolitikai tartalmak a sajtóban.
25. A népesség területi elhelyezkedése és mozgása.
Pécs, 1984. április 25-26.
26. A magyarországi népességfejlődés keretei és jövőbeni lehetséges irányai 1880-2050.
27. A népesség gazdasági aktivitásának demográfiai tényezői.

1986.

28. A termékenység és az iskolai végzettség néhány összefüggése Magyarországon az elmúlt negyedszázadban.
29. Népesedési folyamatokat befolyásoló kulturális-tudati tényezők.
A KSH Népeségtudományi Kutató Intézet tudományos szemináriuma Budapest, 1985. november 12-13.
30. Népesedés és foglalkoztatás.

1987.

31. A népesedéspolitika; tudományos kutatás és társadalmi cselekvés.
A KSH Népeségtudományi Kutató Intézet nemzetközi szemináriuma Budapest,
1986. október 14-15.
32. Serdülőkori terhességek társadalmi-demográfiai vonatkozása.
33. Az erősen fogyó népességű települések demográfiai jellemzői.

1988.

34. Az 1986-2021 közötti időszakra szóló népességprognózisok.
A KSH Népeségtudományi Kutató Intézet tudományos szemináriuma Budapest,
1987. január 28.
35. A családok és háztartások előreszámítása, 1986-2021.

1989.

36. A magyar népesség gazdasági aktivitásának távlati alakulása.

1990.

37. Népesedési viták Magyarországon, 1960-1986.
A KSH Népeségtudományi Kutató Intézet tudományos vitáiülése Budapest,
1988. június 2.
38. Közvélemény-kutatás népesedési kérdésekről - 1989.

1991.

39. Abortuszkérdés Magyarországon - 1991.
40. Terhesek és csecsemők egészségügyi és demográfiai vizsgálata. (A kutatási
program általános ismertetése.)
41. Sokgyermekes családok.

1992.

42. A magyarországi hosszú távú népességfejlődés vizsgálata.
43. A munkanélküliség demográfiai vonatkozásai.
44. Az egészségi állapot összefüggései az életmóddal és az időfelhasználással.

45. Összefoglaló a terhességmegszakításról tartott 1992. júliusi közvélemény-kutatás főbb eredményeiről.

46. Élettársi kapcsolatok Magyarországon.

1993.

47. Kisgyermekes szülők. (Egy nemzetközi összehasonlító vizsgálat főbb magyarországi eredményei.)

48. Iskolázottságunk alakulása a népszámlálási adatok tükrében.